

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного
педагогічного університету, вчителів та учнів закладів
загальної середньої освіти

Випуск 15. Частина I

*Круглий стіл за міжнародної участі
«Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)»
(м. Слов'янськ – м. Дніпро, 26–28 грудня 2023 р.)*

Затверджено
на засіданні Вченої ради ДДПУ.
Протокол № 4 від 21.12.2023 р.

Слов'янськ – Дніпро 2023

Редакційна колегія:

Г. І. Бондаренко – кандидат педагогічних наук, доцент, консультантка комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дружківської міської ради Донецької області;

С. А. Лазебник – начальник відділу освіти Дружківської міської ради Донецької області;

О. І. Легчиліна – директорка комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Дружківської міської ради Донецької області;

Б. І. Маторін – директор видавництва Б. І. Маторіна (м. Слов'янськ); старший викладач кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету;

Н. М. Маторіна – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету; докторант кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк);

І. А. Решетова – кандидат педагогічних наук, доцент; доцент кафедри менеджменту, вчений секретар Донбаського державного педагогічного університету;

А. А. Рубан – кандидат філологічних наук, доцент; доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету.

П 278 Перспективні напрями сучасної науки та освіти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного педагогічного університету, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти / відп. ред. А. А. Рубан. Слов'янськ – Дніпро: ДДПУ, 2023. Вип. 15. Ч. І. Круглий стіл за міжнародної участі «Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)» (м. Слов'янськ – м. Дніпро, 26–28 грудня 2023 р.). 224 с.

Розглядаються пропозиції щодо змін в освіті, обмін досвідом стосовно їх впровадження з метою формування конкурентоспроможних учнів, здатних вільно та швидко адаптуватися в умовах інформаційного суспільства та європейської інтеграції України.

Збірник розраховано на наукових робітників, викладачів вишів, учителів, аспірантів, здобувачів вищої освіти тощо.

Агалоян С. Ю.

(м. Слов'янськ – м. Дніпро)

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ (лексикографічний аспект)

Позакласна робота із зарубіжної літератури є обов'язковою складовою частиною навчально-виховного процесу в закладах загальної середньої освіти. Вона використовується паралельно з класною як засіб поглиблення, розширення і вдосконалення знань, умінь і навичок, здобутих учнями на заняттях, а також як засіб активізації їхньої пізнавальної діяльності. Грамотно організована позакласна робота з літератури слугує підвищенню читацької культури учнів, рівню літературної освіти, розвитку творчих здібностей та естетичного смаку тощо [6]. Ось чому темою майбутнього магістерського дослідження була обрана проблема удосконалення форм, методів і прийомів організації позакласної роботи із зарубіжної літератури у старшій школі.

Неодмінною складовою будь-якої науково-дослідницької роботи є визначення її термінологічної бази. У пропонованій розвідці оприлюднюємо цей матеріал у форматі укладеного авторкою публікації термінологічного словничка літературознавчих термінів «Позакласна робота із зарубіжної літератури». При укладанні словничка послуговувалися як теоретичними працями з термінології [1; 2; 7; 9] та термінологічної лексикографії [2; 3; 4], так і матеріалами авторитетних лексикографічних праць освітянсько-літературознавчого спрямування [5; 8].

Зважаючи на обмеження обсягу тез для публікації, наводимо лише фрагменти з термінологічного словничка.

Акровіри (грец. *akros* – зовнішній, крайній рядок) – це вірш, початкові букви рядків якого, якщо їх прочитані згори вниз, утворюють слово або словосполучення, як-от: ім'я чи прізвище особи, якій цей вірш

присвячено; тема вірша; відповідь на загадку чи питання, поставлені у творі тощо.

У мене є одно кохання,
Котре не зраджу я вовік,
Росло воно не день, не рік,
А ізо мною виростало
І квіткою рясною стало...
Не одцвіте моє кохання,
А буде в серці до сконання. (*В. Самійленко*)

Бейт – це дворядкова строфа в поезії східних народів (азербайджанській, іранській таджицькій, туркменській узбецькій); має закінчену думку; із бейтів можуть складатися газелі, касиди чи рубаї; бейти бувають римованим та неримованим. Знані майстри бейтів – Гафіз, Нізамі (автор понад 60000 бейтів), Рудакі, Омар Хайям. В Україні неперевершеним «бейтистом» вважається Д. Павличко.

Один бакалейник в Іємені був.
Щоб товар стерегти, він лису роздобув.
Лисиця зовсім попрощалась зі сном,
Сиділа й берегла бакалейника дом. (*Нізамі*).

Букіністична література (франц. *bouquin* – стара книга) – це старі й рідкісні книги, що лише випадково, після того як уже були в ужитку, потрапляють до спеціальних букіністичних магазинів; особливо рідкісні та цінні серед них називають раритетами.

Коло дитячого читання – це художньо-літературні твори, написані для дорослих, але цікаві та доступні дітям і підліткам (вірші й поеми Т. Шевченка, Лесі Українки, І. Франка, проза Б. Грінченка, О. Гончара), твори зарубіжних класиків в адаптованих виданнях – «Робінзон Крузо» Д. Дефо, «Спартак» Р. Джованьйолі, «Овід» Е. Л. Войнич тощо.

Лімерик (англ. *limerick* – від назви міста) – це невеликий гумористичний вірш абсурдного змісту завдяки використанню безглуздості ситуації чи поведінки героя. Містить п'ять рядків. Цей жанр популяризував англійський письменник Едвар Лір (сам автор не називав так свої творіння, використовував термін *нонсенс*); писали лімерики Л. Керролл, Р. Стівенсон, Марк Твен, Д. Хармс, А. Качан, Ю. Позаяк та ін.

КРОКОДИЛ З АВСТРАЛІЇ

Крокодил з Австралії мав один секрет:

Він любив дивитися оперу й балет.

У студію балетну він місяць походив

І своїми танцями всіх вже полонив,

Бо напрочуд гарно він робить пірует. (*Н. Погребняк*)

Літературний гурток (форми) – шкільний гурток; літературний клуб (старшокласників), літературно-творче об'єднання, літературна студія, науково-творче товариство, шкільний театр тощо.

Матеріалами цієї авторської лексикографічної праці плануємо послуговуватися і при підготовці теоретичного розділу кваліфікаційного дослідження, і при форматуванні прикладних аспектів проблеми, що досліджується (зокрема при описанні різновидів форм, методів і прийомів позакласної роботи).

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриджук О. Є. Фахова термінологія. Українська мова. Київ: Новий світ-2000, 2020. 404 с.

2. Гриценко П. Ю., Симоненко Л. О. Українська термінологія і термінографія на етапі розбудови. *Українська наукова термінологія: зб. матеріалів науково-практ. конф. «Українська наукова термінологія. Стан та перспективи»*. Київ, 2008.

3. Іванова О. А. Термінологічні словники: класифікаційні ознаки. *Українська мова*. Київ, 2006. № 4. С. 84–94.

4. Комова М. В. Українська термінографія (1948–2002): бібліографічний покажчик. Львів: Ліга-прес, 2003. 112 с.

5. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ: ВІД «Академія», 1997. 752 с.

6. Орлова О. В. Методика навчання зарубіжної літератури: навч.-метод. посіб. Полтава, 2021. 109 с.

7. Панько Т. І. Кочан І. М., Мацюк Г. П. Українське термінознавство. Львів: Світ, 1994. 216 с.

8. Словник-довідник літературознавчих термінів / упор.: О. В. Бобир, В. Й. Буденний, О. Б. Мамчич, Н. П. Нікітіна; за ред. О. В. Бобира. Чернігів: ФОП Лозовий В. М., 2016. 132 с.

9. Фурт Д. В., Дмитрук Л. А. Термінологія: навчальний посібник. Кривий Ріг: [ДонНУЕТ], 2020. 172 с.

Антонова О. П.

(м. Лозова; м Слов'янськ – м. Дніпро)

ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНИХ ОРГАНІЗАТОРІВ ЯК ПРИЙОМІВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(на матеріалі вивчення роману Стендаля «Червоне та чорне», 10 клас)

Здатність розвивати в учнів критичне мислення – це складова предметно-методичної компетентності вчителя. Вона передбачає:

– формування «в учнів уміння аналізувати, обґрунтовувати, доводити власну думку, ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти і здогадки, узагальнювати інформацію»,

– застосування «технології розвитку в учнів критичного мислення для розуміння себе, своїх цінностей та потреб, здатності до осмислення власних рішень та їх наслідків, навичок рефлексії»,

– розвиток «в учнів здатність протистояти інформаційному тиску, усвідомлювати маніпуляції» [1, с. 12–13].

Розвивати критичне мислення на уроках зарубіжної літератури допомагають різні прийоми, які доцільно поєднувати з іншими методами навчання – проблемним навчанням, дослідницьким тощо. Як приклад такого навчання із зарубіжної літератури, у ході якого переважають методи і прийоми КМ, наводимо деякі розробки щодо вивчення роману Стендаля «Червоне та чорне».

На першому уроці з теми під час актуалізації знань застосовуємо один із різновидів аналітично-узагальнювальних таблиць КМ – метод

«Таблиця "ЗХД"», запропонувавши десятикласникам заповнити першу колонку таблиці, попередньо обговоривши в парах, що вони вже знають про життя і творчість Стендаля.

З: Що я знаю з даної теми	Х: Про що хочу дізнатися	Д: Про що дізнався

Знайомлячись з життєписом і творчістю Стендаля за текстом підручника, можна використовувати різні методи побудови знань: метод «Читаємо в парах / узагальнюємо в парах», «Читання тексту з позначками», «Читання з маркуванням тексту», «Читаємо та запитуємо» тощо.

Метод «Читаємо в парах / узагальнюємо в парах».

Учні почергово в парах читають абзаци тексту та узагальнюють прочитаний матеріал, слідкуючи, щоб були розкриті всі його основні положення. Учень, який слухає, ставить запитання за змістом почутого, а його напарник, який читав, дає відповідь. Після відповіді на запитання висновки-узагальнення до кожної виокремленої частини тексту записуються в зошит. Виголошення тверджень-узагальнень представником різних пар сприяє корекції знань (за потреби), перевірці рівня розуміння та усвідомлення учнями нової інформації, а також розвитку низки компетенцій школярів – здатностей аналізувати, узагальнювати, пояснювати, обґрунтовувати, приставати до іншої думки тощо.

Метод «Читання тексту з позначками».

Організуючи діяльність учнів, учитель пояснює символи, які традиційно позначають «+» (плюс) знайому інформацію, «-» (мінус) – нову для учня інформацію, «?» (знак питання) – інформацію, що здивувала та викликає інтерес, є бажання дізнатися про це більше.

Метод «Читання з маркуванням тексту» поєднуємо з «Таблицею маркувань» (прийом «ІНСЕРТ»). Основна мета графічного організатора «ІНСЕРТ» – спонукати учнів до відстеження власного розуміння інформації, яка читається, використовуючи певне маркування. Стратегія

концентрує увагу не тільки на відомому їм матеріалі, але й на новому, навчає сумніватися в інформації, яка надається, ставити питання, які виникають у процесі роботи над текстом.

«Відома» інформація	Суперечить уяві	Цікаве і несподіване	Незрозуміле, хочу довідатися більше

Коротко розглянемо й інші методи і прийоми КМ, пропонувані для інтерпретаційного аналізу художнього твору.

Прийом «Щоденник подвійних нотаток» оснований на коментуванні тексту. Застосування цього прийому сприяє формуванню вміння інтерпретувати інформацію, знаходити асоціації, пропускаючи інформацію через особистий досвід.

Метод передбачає уважне читання тексту з нотатками, дає можливість учителю організувати дискусію у формі розмови, а учням – міркувати над текстом, дискутувати, викладати власні думки на папері, пов'язувати власний життєвий досвід зі шкільним матеріалом тощо.

Графічний організатор такої діяльності – таблиця з двох колонок: під час читання ліворуч записуються, події, персонажі, цитати з тексту, які вразили, а праворуч – коментарі до них (Що саме їх вразило? Які думки викликало? Які запитання виникли? тощо). Після складання читання і занотовування, учні можуть поділитися своїми коментарями та задля підтримки дискусії відповісти на запитання: Чому саме ця цитата зацікавила? Які думки вона викликала?

Цитата з тексту	Мої міркування
«А навіщо ж я, проклинаючи лицемірство, сам лицемірю?» (Жульєн Сорель)	

На стадії знайомства з персонажами та осмислення тексту можна використати прийом «Таблиця "Що? Де? Коли?"». Таблиця заповнюється по ходу роботи з інформацією.

Хто	Що робить?	Де робить?	Коли робить?	Чому робить?
------------	-------------------	-------------------	---------------------	---------------------

--	--	--	--	--

Працюючи над змістом художнього твору, можна скласти характеристики образів-персонажів в різний спосіб: визначати, ким є певний персонаж, описувати його зовнішній вигляд (можливо – й з використанням цитат), спосіб життя, вчинки, характер, уподобання, поведінку, ставлення до нього інших, долю персонажа, алегоричний зміст образу.

Так, вирішуючи проблемне питання «Хто ж він, Жульєн Сорель, – Наполеон, Донтон чи Робесп'єр?», можна працювати з різними типами графічних організаторів:

1) Опорна таблиця «Злети й падіння Жульєна Сореля»

«Етапи» життя героя	Життєве кредо	Висновки
 Жульєн – син тесляра		
 Життя в сім'ї де Реналів		
 Кохання Жульєна та Луїзи		
 Безансонська семінарія	«За Наполеона я був би сержантом, а серед цих майбутніх кюре я буду старшим вікарієм»	злет душі, але падіння для кар'єри
 Служба у де Ла-Молів		
 Кохання Жульєна та Матильди	«Отже, роман мій завершений, і я завдячую цим тільки самому собі. Я примусив це горде страховисько покохати себе. Її батько не може жити без неї, а вона – без мене»	падіння
 Замах на життя пані де Реналь		
 Ув'язнення		
 Суд. Страта	«Ви бачите перед собою простолюдина, обуреного проти свого низького походження. Ось мій злочин, добродію»	злет

2) «Жульєн Сорель порівнює себе з Наполеоном, Матильда бачить у героєві нового Дантона, автор порівнює героя з Тартюфом і Дон Жуаном. Поясніть ці аналогії. Знайдіть в образі героя риси цих історичних і літературних персонажів. Чим він відрізняється від них?»

	Схожі риси	Відмінності
Наполеон		

Дантон		
Тартюф		
Дон Жуан		

3) Прийом «Дискусійна сітка Елвермана» («Павутинка дискусії»)

Клас працює над проблемою «Жульєн Сорель: злочинець чи жертва?». У двох колонках «Так» – «Ні» фіксуються аргументи, що схвально або заперечно відповідають на проблему. Після обговорення записується спільний висновок в нижній колонці таблиці.

«Світ чистої моралі»	Проблема	«Світ розумового практицизму»
	Жульєн Сорель – суперечлива особистість?	

Важливим у навчанні літератури є метод «Навчання на протилежностях», оскільки у значній кількості художніх творів наявні персонажі та ситуації, які є протилежними. Так, аналізуючи образи пані де Реналь та Матильди де Ла-Моль, працюємо з «анкетною» стендалівських героїнь.

Ім'я, прізвище	Луїза де Реналь	Матильда де Ла-Моль
Вік	23	19
Особливі деталі зовнішності	Прекрасні очі	Колючі очі
Сімейний стан	Одружена	Незаміжня
Місце проживання	Місто Вер'єр	Місто Париж
Читацькі інтереси	Романи про кохання	Суспільно-політичні трактати
Ставлення до релігії	Шанобливе	Насмішкувате
Ставлення до оточуючих	Рівне, з повагою	Приховане презирство
Проблема грошей	Не хвилює	Багатство – запорука успіху
Сила почуттів, здатність до самопожертви	Сильні почуття, висока здатність до безкорисливої самопожертви	Сильні почуття, здатність до самопожертви висока, але з певним розрахунком

Узагальненням аналізу образу головного героя роману може стати складання учнями асоціативного куща або грона, «Хмаринки слів» тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)».

Балашева Л. В., Мороз-Нудьга О. М.

(м. Дружківка)

МУЗИЧНИЙ РАНОК, ПРИСВЯЧЕНИЙ ДНЮ СВЯТОГО МИКОЛАЯ

У зимову ніч з 5 на 6 грудня (за новим стилем) Святий Миколай спускається на срібній вервечці з неба. Сивобородий, у довгій золотистій накидці, він заходить до кожної хати, розкладає подарунки: чи то під подушки, чи у черевичок. Не оминає він жодної дитини.

Звучить пісня «Ой хто, хто Миколая любить»

Вихователька: У нас сьогодні гарне свято,

Його знають всі малята.

Подаруночків їм досить

Миколай Святий приносить.

1-а дитина: Іде святий Миколай

В небі метушня і рух,

Янголята працю мають

І несуть йому кожух.

2-а дитина: Пара коників летить,

Креше іскри підківками.

Сяє сріблом, мерехтить,

Шлях засяяний зірками.

Вихователька: Дітвора ж гуде, мов рій,

Жде на гостя нетерпляче:

Хто був чемний, – той радій,

Хто ж нечемний був – хай плаче.

Звучить мелодія пісні «Ой хто, хто Миколая любить»

Вихователька: Чи чуєте, діти, як грає музика? То до нас спішить Святий Миколай, але далека його дорога. Та він прислав до нас своїх провісників – ангелів. (*запалює свічку біля ікони Святого Миколая*).

В руці свічечка горить,
Шлях Святому осяває.
Він до нас скоріш спішить,
Наш «Дзвіночок» не минає.

1-а дитина: Боже, Отче, глянь на діти,
На прекрасні твої квіти.

2-а дитина: Світи сонцем і зірками,
Над малими діточками.

3-а дитина: Дай нам сили і охоти
До науки і роботи,
Щоб росли ми здоровенькі
На потіху отця і неньки.

4-а дитина: Добрий отче, Миколаю,
Ось про що тебе благаю:
Щоб була здорова мати,
Й не хворів ніколи тато.

Вихователька: Чую, чую, сніг рипить, хтось надходить до нас тихо.
(*Заходить Ангел – дитина у відповідному костюмі*)

1-а дитина: (*до Ангела*)
Святий Анголе, хранителю мій,
Завжди при мені ти.
І вдень, і вночі,
Будь мені до помочі.

Дзвонять дзвони. Заходить Святий Миколай.

Святий Миколай: Я прибув до вас сьогодні
З сонячного раю,

З неба вам привіт приношу

І благословляю.

Всіх дітей, що добрі, щирі,

Зі святом вітаю.

І для кожної дитини

Я дарунки маю.

Ангел: Чудотворче ясний, повідай усім
Про подарунки, які ти приніс у цей дім,
Ми для радості всіх чарівних діточок
Допоможемо принести чудовий мішок.

Святий Миколай: Я дарунки свої просто так не даю.
За хороші справи я торбину свою
розв'язу для дітей, що гідні нагороди,
Котрі мають повагу до буднів і свят,
Котрі Бога шанують в юнім серці своїм,
Він врятує від невдач, відверне від біди,
Хай розкажуть про справи, що творили за рік,
За добро, не за зло їм вручу медяник.

Дівчинка: Мамі я допомагала,
Рано-вранці прокидалась,
Одягалась, узувалась,
І в садочок поспішала.
А з садочка повернуся,
Знов допомагать беруся:
Мамі пісню заспіваю,
Їй в кімнаті прибираю,
Бо важка в мамі робота,
Вихідний лише в суботу.

Святий Миколай: Молодець,

Треба мамі помагати,
Прибирати, мити, прати...
Кожен день за роком рік.
Заслужила медяник.

(Святий Миколай дає дівчинці печиво, цукерки)

Хлопчик: А я не раз на риболовлю
Ходив улітку часто з татком.
Сиділи з татом ми обое
Коло Удаю над водою.
А я для більшого улову
Для татка на усе готовий:
З відра, що тато наловив,
Я рибу всю у став пустив,
І рибі добре, що на волі,
І татку, бо клює доволі.

Святий Миколай: Достойний ти медяника,
За те, що піднялась рука
На добре діло, на рятунок.
Ти заслужив ось цей дарунок.

(Святий Миколай дає печиво та цукерки хлопчикові)

Святий Миколай: Я схвильований до краю,
Що дітей хороших маю,
В Україні хай засвітить зірка
Щастя і привіту.

(Усі діти-учасники співають пісню «Гей світла зоря»)

Святий Миколай: У «Дзвіночку» – дитсадочку
Гарні діточки живуть.
Всі батькам допомагають,
Зло добром перемагають,

Розв'яжу свою торбинку
Й дам всім дітям по дарунку.

(Святий Миколай роздає подарунки. Ангел допомагає)

Будьте добрі, мудрі, щирі,
Живіть в радості і мирі.
Хай добро вас не минає,
Сонце щастям хай засяє.

(Звучить музика «Ой хто, хто Миколая любить». Святий Миколай з Ангелами виходять)

Вихователька: Настав час і нам прощатися,
А ви один за одного подбайте,
Добро і ласку іншим дайте,
І вам сторицею воздасться,
Творіть для інших тільки щастя.
Щоб і в наступний мирний рік,
Вам був приємний медяник.

Вітаю всіх зі святом. Бажаю миру і тепла, благополуччя і добра.

Бондаренко Г. І.

(м. Дружківка)

МОРАЛЬНІ, НАЦІОНАЛЬНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ

*Необхідно виховувати в людині активне творче
світосприймання, притаманне дитинству.*

*Це велике і складне завдання, яке під силу
лише талановитому вихователю, педагогу.*

Чінгіз Айтматов

*У статті доведена важливість національного виховання, моральних
цінностей та впливу соціального прогресу на формування особистості*

молодої людини. Головною вимогою сьогодення є націоналізація шкільництва, щоб пристосувати школу до потреб української суспільності, її життя, завдань і обставин.

Актуальність. Актуальність національно-патріотичного виховання особистості в умовах глобалізації значною мірою зумовлюється вимогами сучасних державотворчих процесів на засадах гуманізму, демократії, соціальної справедливості. Відповідно до Закону України «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту» виховання громадянина має бути спрямованим передусім на розвиток патріотизму, любові до свого народу, до України водночас з процесом відродження нації.

Компетентнісний підхід сприяє поєднанню та інтегруванню теорії і практики в осягненні дітьми моральних і життєвих цінностей, здатність застосовувати отримані знання в різних життєвих ситуаціях, використанню сучасних педагогічних технологій, зазначає Г. Бондаренко [1, с. 137].

Основними принципами виховання духовно-моральних та національних цінностей є:

– *гуманістичний принцип*, що полягає у визнанні людини найвищою цінністю, розумінні дитини, доброзичливому ставленні до неї, довірі, прийнятті дитини такою, якою вона є, зміні її поведінки через позитив;

– *індивідуальний принцип* утверджує унікальність і неповторність кожної дитини, визначає її інтереси, потреби в житті;

– *альтруїстичний принцип* виявляється в безкорисливій любові і турботі про іншу людину;

– *принцип неперервності*, який характеризує процес виховання як такий, що триває протягом усього життя людини;

– *принцип цілісності*, за яким консолідує зусилля всіх суб'єктів виховання в одну систему;

– *принцип наступності*, що забезпечує передачу із покоління в покоління досвіду засвоєння гуманістичних цінностей, які є базисом виховання і розвитку дитячої особистості;

– *принцип культуровідповідності*, за яким здійснюється виховання гуманістичних цінностей відповідно до культурних умов суспільства;

– *принцип життєвої творчої самодіяльності* передбачає становлення особистості вихованця як творця свого життя, який здатен приймати особисті рішення, і нести за них відповідальність, повноцінно жити й активно діяти, постійно самовдосконалюватися, адекватно і гнучко реагувати на соціальні зміни;

– *конкретно-історичний підхід* допомагає збагнути й сформулювати специфічні, найбільш актуальні на даному етапі розвитку українського суспільства завдання громадянського виховання, формування почуття патріотизму, відданості Батьківщині й водночас відчуття належності до світової спільноти, наголошує у своїх дослідженнях В. Заслуженюк [2, с. 53].

Під час проведення занять учні розвивають художньо-аналітичні здібності, оволодівають навичками виразного читання, опановують вміння здійснювати художній аналіз твору, вихованці набувають досвіду творчих здібностей у підготовці до науково-дослідницьких конференцій та робіт МАН, формують художньо-естетичні почуття та смаки.

На думку Н. Хамської, головним завданням сучасної школи є формування національної свідомості в підростаючого покоління та виховання української еліти, яка б відповідально ставилася до збереження національної самобутності в будь-яких умовах. На жаль, ми є свідками того, як занепадають морально-духовні цінності. Забуваються народні виховні традиції. Молодь не знає свого родоводу, не орієнтується в питаннях етнічної культури, не співає народні пісні, не знає звичаїв та обрядів. Тому вважаємо, що інтеграція українознавчого компонента в

роботу вчителів загальноосвітніх шкіл є нагальною потребою сьогодення [4, с. 107].

В. Сухомлинський писав: «Виховання патріотичної свідомості, почуттів і переконань нерозривно пов'язане з розумовим, моральним, трудовим, ідейно-світоглядним, естетичним, емоційним становленням особистості. Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яке проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується. Патріотизм як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів, як єдність думки і діла дуже складно пов'язаний з освіченістю, етичною, естетичною, емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею» [3, с. 359].

Час іде вперед, суспільство розвивається, а, отже, демократичні процеси в державі потребують вироблення нових суспільних вимог до освіти та виховання. Отже, проблема патріотичного виховання, як і в попередні роки, залишається значущою і важливою. Тому, вважаємо, що будь-яка національна школа передусім має виховувати справжніх громадян України.

Для того, щоб ланцюг духовності народу не переривався, кожне наступне покоління повинно виховуватися в народному дусі. Це й передбачає всебічний, гармонійний розвиток, формування людини високої моральності, з глибокою національною самосвідомістю, борця за народні ідеали, громадянина й патріота.

У процес виховання наших школярів усе частіше проникають глибокі роздуми про те, як сформувати особистість, яка б не зігнулася під викликами глобальних чинників, не втратила своєї ідентичності й не загубилася в інтелектуальному просторі.

Духовно-моральний та національно-патріотичний простір людини кодується в її мові, історії, культурі як матеріальній, так і духовній. І залежно від того, як учитель зуміє розмежувати позитивні та негативні

наслідки глобалізаційних змін у нашому суспільстві, власне й залежатиме до певної міри ефективність виховання особистості, зверненої до своєї національної ідентичності через базові принципи духовного, сімейного, етичного та естетичного виховання, наголошує В. Янів [5, с. 16].

Перед системою освіти та виховання постала актуальна проблема – виховати національно свідомого громадянина, зрілого як духовно, так й інтелектуально. Іншими словами, говоримо про національно-патріотичне виховання, покликане сприяти формуванню справжнього патріота держави Україна, залюбленого у свою землю, мову, культуру, свої звичаї і традиції, свій народ.

Національно-патріотичне виховання – довготривалий процес формування особистості, що дає їй можливість усвідомлювати важливі соціально-політичні події, що відбуваються в Україні, знайомитися з видатними людьми, які відіграють помітну роль у цих подіях, убачати духовну єдність усіх областей нашої країни, виявляти власну громадянську позицію, співвідносну з поглядами активної більшості суспільства.

Спостереження за навчально-виховним процесом у сучасній школі дозволяє стверджувати, що національно-патріотичне виховання має здійснюватися не тільки в межах школи, але й в інших інституціях – молодіжних організаціях та позашкільних закладах освіти.

Ще одним безперечно важливим напрямком національно-патріотичного виховання є духовно-моральне виховання особистості в закладах освіти. Цей сегмент виховної роботи найактивніше взаємодіє із сімейним вихованням: якщо в родині сповідують високі духовні принципи, цінують чуйність, розуміють категорії добра і зла, то діти легко сприймають настанови педагогів, які є для них близькими. Батьки в тандемі з учителями несуть абсолютну відповідальність за формування всього людського в дитині, зазначає Г. Бондаренко [1, с. 139].

Отже, теоретичні аспекти національно-патріотичного виховання є базовими в наповненні навчально-виховного процесу кращими народними та педагогічними орієнтирами українського народу щодо формування підростаючого покоління.

Любити ж свій народ – це значить розуміти його потреби, цінити його духовність, жити так, щоб часткою своєю долучатися до зміцнення народного духу. І чим сильніше розвинені в людині національні почуття, тим легше їй розуміти вселюдські етичні почуття, що ведуть людство до духовного вдосконалення.

В усі часи, в усіх народів ім'я громадянина-патріота завжди належало до найвищих моральних цінностей. Любов до свого народу, до рідної землі, до Вітчизни звеличує людину, збагачує її духовно. Бути патріотом – це значить бути чуйним, великодушним і щедрим, уміти прощати чужі й визнавати свої помилки, жити чесно, красиво. Громадянин – це борець за свої переконання, принципи, ідеали, за інтереси суспільства.

Кожному народу притаманна своя система виховання і у своїй основі вона має непересічні моральні цінності. Виховання національно свідомого громадянина України можливе лише на високих ідеалах і традиціях українського народу. Тому школа в наш час повинна виступати школою патріотизму, національного єднання, місцем прищеплення дітям здорових норм і навичок поведінки, формування загальнолюдських моральних цінностей, кузнею любові до рідної країни, її природи, народних звичаїв, традицій, свят, обрядів, символів.

Отже, патріотичне виховання – робота систематична й цілеспрямована, що проникає не лише в усі сфери шкільного життя, а й у позашкільля. Невичерпним джерелом виховання справжніх патріотів – історія Батьківщини та національні традиції й обряди.

Багатовікова практика народного виховання викристалізувала якнайраціональніший такий стиль взаємин з дітьми, який не придушує, а розправляє їхні сили, розвиває самостійність та ініціативу, спонукає до позитивних дій і вчинків, підтримує почуття власної гідності й утверджує особисту відповідальність за свою поведінку.

Головною метою національного виховання на сучасному етапі є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу, його національної ментальності. А під впливом літературних творів утверджуються або рушаються уявлення і погляди, що формувалися в певній групі людей, формуються життєві позиції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Г. І. Основні напрямки морального становлення особистості школярів. *Теоретичні і практичні проблеми україністики*: збірник статей на пошану В. Т. Горбачука. Слов'янськ, 2000. С. 137.
2. Заслуженюк В. С. Єдність національних і загальнолюдських духовних цінностей як фактор спілкування. *Питання підвищення ефективності виховної роботи в закладах інтернатного типу*. Київ: Либідь, 2004. С. 53.
3. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Київ: Радянська школа. 1997. С. 359.
4. Хамська Н. Б. Підліток на шляху до моральності: навчально-методичний посібник. Вінниця: Універсум-Вінниця, 2008. 136 с.
5. Янів В. П. Українська вдача і наш виховний ідеал. Мюнхен-Тернопіль: Діалог, 2012. 28 с.

Бурий А. К.

(м. Дружківка)

УРОКИ ФІЗКУЛЬТУРИ: ВОЛЕЙБОЛ (5 клас)

Тема: Волейбол

Мета: формування та вдосконалення життєвих необхідних знань, умінь і навичок в учнів на уроці з фізичної культури.

Завдання уроку:

1. Ознайомити учнів з технікою виконання передачі м'яча в колоні та повторити прийом знизу від стіни, у колоні. Навчальна гра волейбол.

2. Розвивати координацію рухів, спритність, швидкість за допомогою гри у волейбол та естафет.

3. Формування стійкої мотиваційної постанови на здоровий спосіб

життя

Місце проведення: Спортивна зала

Обладнання: волейбольні м'ячі, фішки.

	Зміст уроку	Дозування основної, підготовчої та спеціальної груп	Організаційно-методичні вказівки
I	<p>Підготовча частина:</p> <p>1. Шикування, рапорт, завдання на урок</p> <p>2. Правила поведінки та техніки безпеки під час виконання вправ</p> <p>3. Стройові вправи, повороти на місці, шикування</p> <p>4. Ходьба, тренувальний біг</p> <p>5. Ходьба, вправи на відновлення дихання</p> <p>6. ОРУ на місці та в русі пульсометрія</p>	<p>14-15' 12' 7' 2-3' 1-2' 1-2' 1-2' 1' 30" 1' 6-7' 4-6' 2-4'</p>	<p>Шикування в 1 шеренгу на лінії, перевірити форму, здоров'я, без дозволу вчителя інвентар не використовувати, без підстраховки вправи не починати виконувати повороти виконувати з п'ятки на носок повільний біг, не збиватися</p> <p>вдих – руки вгору, видих – руки вниз</p> <p>вправи виконувати під рахунок</p>
II	<p>Основна частина</p> <p>1 Передача м'яча в колоне (К) Пульсометрія</p> <p>2 Прийом м'яча знизу від стіни,</p> <p>3 Прийом м'яча знизу в колоні</p> <p>4 Навчальна гра “Волейбол”</p>	<p>18-24' 16-20', 9' 3-5' 2-4' 2' 1' 3-5' 2-4' 2-3' 4-6' 3-4' 2-3' 6-8' 5-7' -</p>	<p>Ноги зігнуті, пальці роздільно один від одного, після передачі в кінець своєї колони Долоні схрещуємо, великі пальці теж і притискаємо до долоні внутрішніми частинами руки, виконуємо напівприсідання</p> <p>Пересуваємося приставним кроком, м'яч ловимо в руки, перекидаємо передачею або ударом</p>
I	<p>Заклучна частина:</p> <p>1. Ходьба, вправи на</p>	<p>4-5' 1-2'</p>	<p>Вдих в ніс, видих – через рот, повільна ходьба</p>

	відновлення дихання. Пульсометрія. 2. Шикування в шеренгу 3. Підведення підсумку уроку 4. Домашнє завдання	" " 1-2'	Перевірка здоров'я учнів Оцінювання роботи учнів Отжимання 2/10 раз
--	---	-----------------------	---

Отже, у процесі підготовки до гри у волейбол налагоджується дихання учнів, формується координація рухів, розвивається швидкість та спритність, удосконалюється парна і групова робота в грі, мотивується здоровий спосіб життя.

Волошина А. І.

(м. Слов'янськ – м. Дніпро)

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА КОМПАРАТИВІСТИКА ЯК ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВОГО ЗНАННЯ ЧИ КРИЗА НАУКИ ПРО ЛІТЕРАТУРУ?

Теоретико-методологічним підґрунтям окресленої наукової розвідки слугували праці О. Бровко [1], В. Будного та М. Ільницького [2], А. Гурдуз [3], В. Кшевецького [4], О. Орлової [7], Д. Наливайка [8], колективна монографія «Літературознавча компаративістика» (упорядники Р. Гром'як та І. Папуша) [5]; термінологічною базою – «Літературознавчий словник-довідник» [6] та ін.

Інтердисциплінарні (або міждисциплінарні) дослідження є елементом пізнання реальної дійсності у взаємозв'язку всіх її складників. Вочевидь зорієнтовані такі наукові розвідки на розширення фундаментальних знань. Це наукові дослідження, завдяки яким вирішують комплексні проблеми, вивчають складні явища тощо.

Нині фахівці дискутують щодо такої проблеми: дослідження компаративістичного спрямування є свідченням про розвиток тієї чи тієї

дисципліни в новому напрямку, це дослідження крізь призму активної інтеграції наукового знання чи, навпаки, демонстрація занепаду, кризи тощо. До дискусійного обшину потрапила й літературознавча компаративістика.

Усі різноманітні підходи до вирішення окресленої проблеми можна об'єднати у три групи:

- 1) це криза (менше за всіх прибічників такого погляду);
- 2) це розвиток інтеграції наукового знання (прибічники такої позиції лідирують);
- 3) поодинокі «репліки» про наявність при активному розвитку міждисциплінарних досліджень окремих кризових рис.

Авторка пропонованої наукової розвідки вважає літературну компаративістику окремою наукою, яка для вирішення конкретних літературознавчих проблем компаративістичного спрямування послуговується різноманітними методами, теоріями й підходами як загальнонауковими, так і вузькоспеціальними.

Окреслимо окремі аргументи на користь нашого підходу:

- з'являються й розвиваються нові методи, форми і прийоми досліджень, які можна використовувати в різних наукових галузях;
- підвищується якість досліджень завдяки залученню більшої кількості знань і досвіду у вивченні тих чи тих явищ і процесів;
- з'являються й розвиваються нові області знань, які дотепер окремо не досліджувалися;
- комплексний характер інтердисциплінарних досліджень вимагає аналізу тієї чи тієї проблеми в контексті системного підходу з урахуванням усіх взаємозв'язків та взаємодій;
- з'являються інноваційні підходи досліджень, створюються нові технології, зокрема і практичного застосування;

- є можливість залучати й обмінюватися новітньою інформацією та досвідом між фахівцями з різних наукових галузей;

- розвиваються міжкультурні комунікації, збільшується кількість спільних міжнародних проєктів тощо.

Міждисциплінарне дослідження, зокрема й літературознавча компаративістики, має, як ми побачили, багато переваг, що є серйозним доказом його наукової дієвості. На цьому необхідно враховувати й певні недоліки (наприклад, різний рівень вирішення тієї чи тієї проблеми; різний інструментарій тощо). Ми впевнені, що за чіткої організації наукового дослідження цей недолік можна легко усунути.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бровко О. Основи компаративістики: навчально-методичний посіб. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 214 с.

2. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство. Київ: Києво-Могилянська академія, 2008. 430 с.

3. Гурдуз А. Сучасна літературна компаративістика: теорія і практика: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Миколаїв: Вид-во МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. 154 с.

4. Кшевецький В. С. Порівняльне літературознавство: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д Г., 2012. 140 с.

5. Літературознавча компаративістика: навч. посібник / упоряд. Р. Т. Гром'як, І. В. Папуша. Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТДПУ, 2002. 331 с.

6. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ: ВІД «Академія», 1997. 752 с.

7. Орлова О. В. Методика навчання зарубіжної літератури: навч.-метод. посіб. Полтава, 2021. 109 с.

8. Наливайко Д. Літературна теорія і компаративістика. Київ: Києво-Могилянська академія, 2006. 347 с.

Голубенко Ю. П.

(м. Дружківка)

ТЕМА: ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ, БУКВИ, ЩО ЇХ ОЗНАЧАЮТЬ

Мета: закріпити знання учнів про приголосні звуки та спосіб позначення їх на письмі, ознайомити їх з поняттям «тверді, м'які приголосні», учити учнів робити звуко-буквені зіставлення;

розвивати фонематичний слух, увагу, пам'ять;

виховувати любов до природи, рідного слова.

Обладнання: музичний супровід до фізхвилинки та «Звуки природи», картки

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ.

– Діти, сьогодні у нас незвичайний урок.

– Чим ми будемо займатись на уроці, я скажу пізніше, а зараз давайте створимо девіз нашого уроку.

Ми сьогодні будемо мислити й міркувати (*малюю голову чоловічка*)

Дивитись й спостерігати (*малюю очі*),

слухати й прислухатись (*малюю вушка*),

говорити й сперечатись (*малюю ротика*),

писати й малювати, (*малюю руки*).

танцювати й стрибати (*домальовую ноги*).

• Ось такий вийшов у нас гарний чоловічок. Вам він подобається?

• Як ви гадаєте, який у нього настрій?

– Я хочу, щоб і в нас сьогодні теж був такий настрій. Посміхніться один одному.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ.

• Чи можна почути світ? (*звичайно*)

• Скільки звуків навколо? (*безліч*)

• Що таке звук у природі? (*коливання повітря*).

Робота над артикуляцією: зобразити звуки, за допомогою яких можна передати:

Політ джмеля

Шум лісу

Квакання жаб

1 група – політ джмеля: ж-ж-дж...

2 група – шум лісу: ш-ш-ш-с-с-у-у-ч-ч...

3 група – квакання жаби: ква-ква-ква...

А тепер прослухаємо ці звуки у запису, спробуємо розпізнати їх та інші звуки й відтворити.

- Які звуки ви чули, слухаючи аудіозапис?
- Ці звуки можна співати (тягти)?

III. Мотивація навчальної діяльності

1. Інтерактивна вправа «МОЗКОВИЙ ШТУРМ».

- 1) Як ви вважаєте, для чого нам потрібні звуки?
- 2) У чому полягає відмінність між звуком та буквою? (звуки ми чуємо і вимовляємо, букви – бачимо і пишемо).
- 3) Чим людина почала користуватися раніше – звуками чи буквами?
- 4) Як утворюються звуки людського мовлення?

2. Каліграфічна хвилинка

Запишіть буквами ті звуки, що ми чуємо від джмеля, лісу, жаби (дж, ш, ква)

IV. Оголошення теми і мети уроку

V. Сприймання та засвоєння нового матеріалу

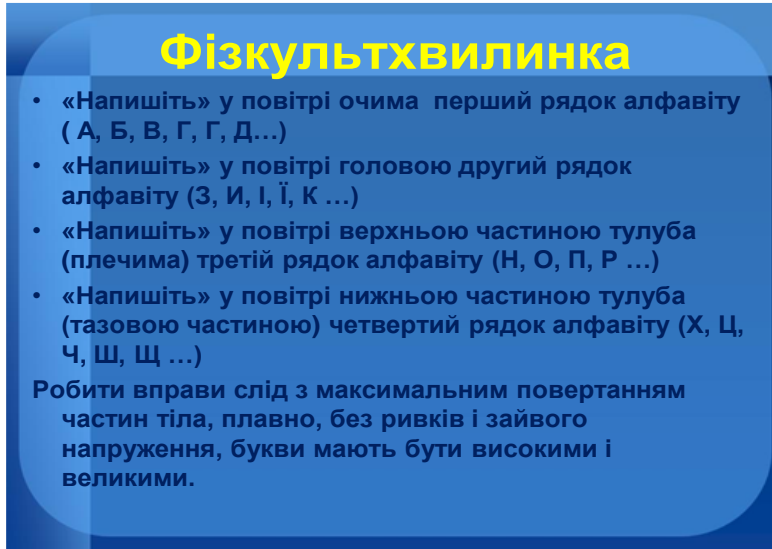
1. Гра «Редактори» (діти об'єднуються в 3 групи за записаними складами)

Завдання кожної групи:

- скласти і записати слово з цим звуком (складом);
- скласти і записати речення з отриманим словом.

Наприкінці роботи кожна група озвучує отримані речення, а «головний редактор» (кращий учень, а за необхідністю і допомагає учитель) об'єднує отримані речення в один текст.

- Чому може навчити нас цей текст?

Фізкультхвилинка

- «Напишіть» у повітрі очима перший рядок алфавіту (А, Б, В, Г, Д...)
- «Напишіть» у повітрі головою другий рядок алфавіту (З, И, І, К ...)
- «Напишіть» у повітрі верхньою частиною тулуба (плечима) третій рядок алфавіту (Н, О, П, Р ...)
- «Напишіть» у повітрі нижньою частиною тулуба (тазовою частиною) четвертий рядок алфавіту (Х, Ц, Ч, Ш, Щ ...)

Робити вправи слід з максимальним повертанням частин тіла, плавно, без ривків і зайвого напруження, букви мають бути високими і великими.

2. Технологія «Обери позицію» (виконання впр. 1 с. 21 за підручником «Українська мова» 2 клас М. Д. Захарійчук)

- Вимовте звуки у виділених словах.
- Чи однакова кількість звуків і букв у слові?
- Чи зустрічає струмінь повітря перешкоду при вимові цих звуків?

3. Технологія «Незакінчене речення» (опрацювання правила на с. 21).

VI. Закріплення набутих знань

1. Робота за підручником (самостійне виконання впр. 2 с. 21).

За наведеними малюнками записати слова й виписати букви, що позначають приголосні звуки.

2. Самоперевірка (за написаним на дошці)

3. Вибіркова робота

Запишіть відгадки лише ті, що починаються буквами, які позначають приголосні звуки.

Стоїть хлопчик під пеньком,

Накрив голову брильком. (Гриб)
Кавунчики дрібненькі,
Смугасті та кисленькі,
У колючки вбралися
І кущиком назвалися. (Агрус)
Через воду він проводить,
А сам з місця вік не сходить. (Міст)

Дерев'яний та довгенький,
Маю носик я гостренький.
На білому слід лишаю,
Усіх діток потішаю. (Олівець)

Спритний майстер у стрибках:
На деревах, по гілках.
Вся руда, пухнастий хвіст,
Рідний дім для неї – ліс. (Білка)

На болоті біля річки
Виросли пухнасті свічки.
Забіжу я наперед –
Це звичайний – (Очерет)

Я маленький і кругленький,
На одежі я завжди,
Мене в петлю продівають
Сто разів туди-сюди. (Гудзик)

4. Взаємоперевірка

5. Групова гра «Архітектор»

– *Побудуйте з кожної пропонованої купки цеглинок стійкий поверх (правильні речення, дописуючи букви, що позначають приголосні звуки)*

...АША ХАТА

...амина хата в ...аду, як у віночку, коло ...ати – вишні, черешні, яблуні, ...алина. Перед ...ікнами – бузок, барбарис і під вікнами – півники, півонії, нагідки. А в саду є ...роліски, ряст і барвінок.

VII. Підсумок уроку

Технологія «Незакінчене речення»

«З уроку я запам'ятав»

Дегтярьов Я. А.

(м. Дружківка)

СЕРЕДОВИЩЕ ВІЗУАЛЬНОЇ РОЗРОБКИ ЗАСТОСУНКІВ MIT APP INVENTOR ЯК ЗАСІБ ВСТУПУ ДО ПРОГРАМУВАННЯ

MIT App Inventor – це хмарне середовище програмування, що дозволяє новачкам у комп'ютерному програмуванні створювати прикладне програмне забезпечення для операційної системи Android. Графічний інтерфейс користувача застосунка дуже схожий на середовища програмування Scratch і StarLogo, який дозволяє користувачам перетягувати візуальні об'єкти для створення програми, яку можна протестувати на пристроях Android і створити для завантаження як застосунок для Android. Він використовує супутній мобільний застосунок, який дозволяє проводити миттєве тестування та налагодження в реальному часі. Розробники App Inventor спиралися на великий обсяг досліджень у галузі освітніх комп'ютерних технологій, а також на досвід компанії Google в роботі над онлайн-середовищами розробки.

Методична частина

Сьогодні на ринку праці ми спостерігаємо справжній бум на спеціалістів у сфері розроблення застосунків для мобільних пристроїв в. Професія розробника мобільних застосунків стає однією з найбільш затребуваних. Чи готова система освіти відповісти на цей виклик? Адже, щоб діагностувати здібності до програмування і вчасно закласти міцний

фундамент зі знань і навичок, починати потрібно вже з раннього шкільного віку.

Донедавна проблема навчання школярів програмуванню здавалася нерозв'язною – насамперед через відсутність інструменту, який, з одного боку, був би досить простим в освоєнні, а з іншого – давав змогу створювати справді якісні продукти. Спроби поголовно навчати школярів Бейсику або Паскалю приводили тільки до того, що предмет «інформатика» був доступний лише дуже вузькому колу учнів – тим, кому через інтелектуальні особливості, сімейне виховання або надзвичайне везіння з учителем вдавалося просунути в освоєнні програмування далі, ніж іншим. Для більшості інших школярів інформатика так і залишалася чимось недоступним.

Ситуація почала змінюватися на початку 2000-х років, з виникненням і розвитком візуальних мов програмування, флагманом яких вважається мова Scratch. Ця мова зробила справжню революцію в шкільному викладанні програмування під десктопні ОС. Програмувати на Scratch так само легко, як складати дитячу мозаїку-пазл. Оператори і процедури мови являють собою кольорові блоки. Перетягуючи і з'єднуючи їх, ми створюємо програми. Помилку в синтаксисі цієї мови зробити просто неможливо – якщо блоки не встануть поруч, пазл просто не складеться.

Розвитком цього підходу стала мова програмування App Inventor, яку розробив професор Массачусетського технологічного інституту (MIT) Хал Абелсон 2010 року. В основі її – той самий принцип перетягування візуальних цеглинок і збирання програми з блоків.

Відмінність App Inventor від Scratch полягає в тому, що App Inventor орієнтований не на десктопне використання, а призначений для створення застосунків під мобільний пристрій – смартфон або планшет з ОС Android. Він уміє, наприклад, «розуміти» дані акселерометра мобільного гаджета,

керувати вбудованою камерою, бачить, як орієнтований телефон у просторі та багато іншого.

Практична частина

App Inventor – це повністю хмарний застосунок. Щоб почати програмувати на ньому, потрібен тільки інтернет і браузер.

Інтерфейс App Inventor простий та інтуїтивно зрозумілий і складається з двох основних частин – дизайнера і редактора блоків.

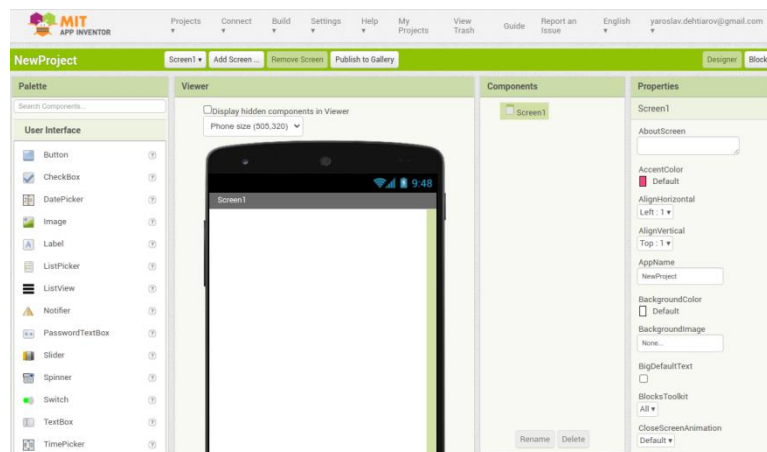

Рис.1 Дизайнер

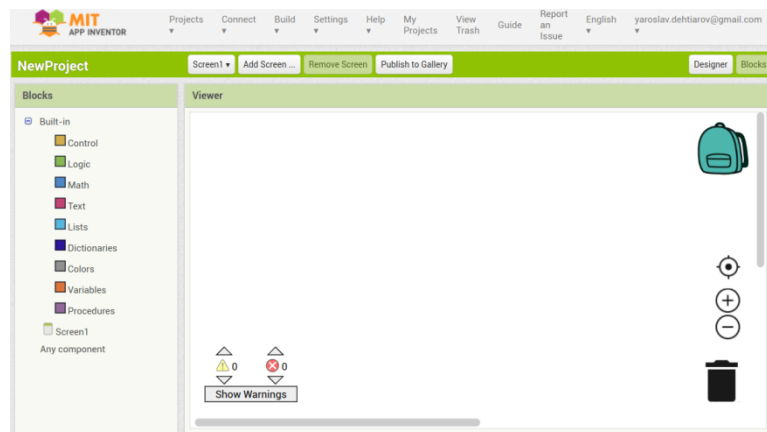

Рис.2 Редактор блоків

У дизайнері ми конструюємо наш застосунок з елементів: екранів, кнопок, комірок, зображень, звуків. У редакторі блоків ми програмуємо поведінку цих елементів. Для наочності спробуємо створити перший застосунок – інтерактивний гральний кубик.

1. Заходимо у середовище MIT App Inventor за посиланням <https://appinventor.mit.edu/>

2. Натискаємо кнопку «Create Apps!» та проходимо процедуру аутентифікації користувача.

3. Натискаємо «Start new project» та вводимо ім'я проєкту.

4. Відриється зображення смартфона – це режим дизайну застосунку. Вибираємо в меню «Palette» елементи «Image» та «AccelerometerSensor» і переносимо на зображення смартфона.

5. Через меню «Media» завантажуюємо шість зображень, кожне з яких містить одну із сторін грального кубика та має відповідну назву (наприклад, «sub1.png», «sub2.png» тощо).

6. Переходимо в режим програмування застосунка в редакторі блоків. Усі блоки мають кольорове маркування, що визначається їх належність до категорій. Складемо блоки застосунка:

Рис.3

7. Завантажити застосунок можна за допомогою MIT AI2 Companion через QR-код або за допомогою USB-з'єднання в меню «Connect».

ЛІТЕРАТУРА

1. Hardesty, Larry (August 19, 2010). "The MIT roots of Google's new software". MIT News Office. URL: <http://web.mit.edu/newsoffice/2010/android-abelson-0819.html>
2. MIT App Inventor. URL: <https://appinventor.mit.edu/>
3. "On the Shoulders of Giants!". URL: <http://surl.li/oihsm>

Житченко Н. П.

(м. Дружківка)

ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ – ТВОРЧЕ ВИРАЖЕННЯ ДИТИНИ

Інноваційні здоров'язберігаючі технології можна розглядати як одну з найбільш перспективних систем сьогодення і як сукупність методів і прийомів організації навчання дошкільнят без шкоди для їхнього здоров'я.

Пісочна терапія не так давно увійшла в практику роботи з дошкільнятами. SAND ART чи малювання піском – це порівняно молодий і перспективний вид мистецтва, який з’явився приблизно в 1970-х роках. «Першопрохідником» у цьому напрямку вважають американку Керолайн Ліф (Caroline Leaf), яка створила анімаційний мультиплікаційний фільм «Петя і Вовк» за симфонічною казкою Сергія Прокоф’єва. Фільм був зроблений у зовсім незнайомій до того часу техніці. Її техніку використовували багато аніматорів, у тому числі угорець Ференц Цако (Ferenc Sak). От саме його вдалий досвід і ліг в основу нового виду мистецтва – малювання піском.

Гра із сіллю (піском) – це природна і доступна для кожної дитини форма діяльності. Дитина часто словами не може висловити свої переживання, страхи, і тут їй на допомогу приходить гра з сіллю. Програючи ситуації за допомогою іграшкових фігурок, створюючи картини власного світу із солі, дитина звільняється від напруги. А найголовніше – вона набуває досвід символічного дозволу безлічі життєвих ситуацій, адже в цій казці все завжди закінчується добре.

Ігри із сіллю:

- Розвивають тактильно-кінетичну чутливість і дрібну моторику, знімають м’язову напруженість;
- Допомагають дитині відчувати себе захищено, у комфортному для неї середовищі;
- Розвивають активність, розширюють життєвий досвід, який передається у близький для дитини формі;
- Стабілізують емоційний стан, поглинаючи негативну енергію;
- Дозволяють дитині співвідносити ігри з реальним життям, осмислити, що відбувається, знайти способи вирішення проблемної ситуації;

- Долають комплекс, створюючи художні композиції із сіллю за допомогою готових фігурок;
- Удосконалюють зорово-просторове орієнтування, мовні можливості;
- Сприяють розширенню словникового запасу;
- Допомагають освоїти навички звуко-складового аналізу і синтезу;
- Дозволяють розвивати фонематичний слух і сприйняття;
- Сприяють розвитку зв'язного мовлення, лексико-граматичних уявлень
- Допомагають у вивченні букв, освоєнні навичок читання і письма;
- Розвивають вищі психічні процеси.

Перед початком ігор необхідно вчити дітей таким правилам:
Набирай повітря через ніс, не піднімаючи плечей. Вдихай повільно.

ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ (МАЛЮВАННЯ ПІСКОМ)

Пісок і вода – найулюбленіші матеріали для ігор і занять дітей. Пісок «поглинає» негативну енергію, «очищує» енергетику людини, стабілізує її емоційний стан. Як правило використовують очищений пісок, але можуть застосовуватися сіль і каву і подібні речовини, які тонкими шарами наносяться на підсвічене скло. Тут необхідно не тільки вміння малювати, а й здатність відчувати пісок, щоб не зіпсувати картину необережним рухом. Всі дії виконуються пальцями рук, але в якості пристосувань можуть використовуватися стеки і пензлики. Картини піском – вони ж бо ніби живуть: вмільми й легкими рухами майстер щосекунди розвиває сюжет, картинка щомиті видозмінюється, сповнена все новим смислом. Отже, технічно нічого особливого не потрібно: Стіл з матовою скляною поверхнею під склом лампи. Столи бувають різних розмірів та висоти. На склі пісок. Пісок теж буває різний: кварц, силікат, річковий і навіть вулканічний...

Малювання піском для дітей

Ігри на піску – одна з форм природної діяльності дитини. Їх можна використовувати під час проведення коригувальних, розвивальних і навчальних занять. Вони стабілізують емоційний стан дитини, розвивають тактильну чутливість і дрібну моторику, навчають дитину прислухатися до власних відчуттів, аналізувати результати дослідів. Ці ігри сприяють розвитку мовлення, уваги, пам'яті та є відмінним засобом для профілактики корекції.

Як і будь-які інші ігри з піском, малювання на склі дуже приваблює дітей. Пісок приємний на дотик, легкий в обігу. Окрім розвитку творчих здібностей та просторового мислення, пісочна анімація позитивно позначається і на здоров'ї дитини, розвиваючи моторику його пальців і знімаючи напругу, позбавляючи дитину від стресів і піднімаючи настрій. Малювання піском успішно використовується для корекції поведінки в

гіперактивних і дуже збудливих дітей, приводячи їх до внутрішньої гармонії. Освоїти малювання піском можуть навіть зовсім малята, створюючи на одній поверхні незліченну кількість малюнків. У дітей розвивається почуття симетрії, адже піском одночасно можна малювати лівою і правою рукою. У процесі малювання на піску дитина розслабляється, у неї проходять страхи, комплекси, розвивається впевненість у собі. Адже на піску дитина може намалювати все, що завгодно. А невдалий малюнок дуже легко виправити, розрівнявши поверхню піска і продовжуючи малювати доти, доки не отримаєш задумане.

Ігри з піском дають дитині змогу відчувати себе впевненою і вмілою: вона створює нове, не боїться ламати старе і щось змінювати. Це не просто розвага, гра, уміння відтворити навколишній світ. Малювання сприяє гармонійному розвитку дитини та формуванню таких базових якостей особистості, як самостійність і креативність.

Малювання сприяє розвитку дрібної моторики, а як наслідок – розвитку мовлення і розумових здібностей. У дітей розвивається координація рухів. Дитячі пальчики стають більш сильними, спритними, вмілими. Окрім цього, малювання сприяє розвитку пам'яті, уваги, зосередженості.

Заняття з піском поліпшують емоційний стан дітей: гіперактивних пісок врівноважує, скутих – розслабляє, тривожних – заспокоює, агресивних – втихомирює. Під час занять та після них усі діти задоволені і мають бажання малювати знову і знову. І це, мабуть, найголовніше, що дають дітям ігри із піском.

Фахівці вважають, що пісочна анімація – комплексний підхід до розвитку дитини. І зауважте, заняття з дітьми не повинні бути орієнтовані на результат – це процес, у якому поєднуються гра, навчання і оздоровлення.

Прийоми малювання піском

- Малювання пальцями (одним і кількома, ребром великого пальця);
- Малювання ребром долоні;
- Малювання кулачком;
- Симетричне малювання обома руками;
- Малювання шляхом відсічення зайвого;
- Малювання з використанням додаткових інструментів;
- Малювання насипанням піску з кулачка.

Методи навчання: ігрові, словесні, наочні, практичні

Кожне заняття містить теоретичну частину і практичне розв'язання завдання. Під час занять завжди звучить музика, що є своєрідним фоном, який створює творчу атмосферу. Діти розв'язують творчі завдання як індивідуально, так і колективно. При колективному виконанні роботи значно прискорюється процес створення образу, що дає змогу дітям вчитися правильно розподіляти завдання, сприяє формуванню комунікативних навичок, умінню домовлятися.

Використання пісочної анімації під час занять значно підвищує позитивну динаміку розвитку здібностей дітей групи, повніше розкриває творчі здібності, поліпшує навички комунікативної діяльності та колективної взаємодії.

Роль дорослого в організації ігор з піском

Після того, як дорослий підготує обладнання для ігор, створить атмосферу доброзичливості, він виконує роль уважного глядача. Позиція дорослого – це «**активна присутність**», а не керівництво процесом. Ігри дітей з піском ніколи не інтерпретують і не обговорюють. Цікаві моменти можна фотографувати для виставок, альбомів тощо. Під час проведення ігор треба звертати увагу дітей на зміну тактильних відчуттів, спонукаючи їх до висловлювань, порівнянь.

«Пісочна терапія» – одна з тих технік, що дозволяє розкрити індивідуальність кожної дитини, розв'язати її психологічні проблеми, розвинути здатність усвідомлювати свої бажання і знаходити можливість їх реалізації. Цей психотерапевтичний метод спрямований на розв'язання особистісних проблем через роботу з образами особистого і колективного підсвідомого. Робота з образами у пісочній терапії сприяє самопізнанню, особистісному зростанню, розкриттю творчих ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ахутіна Т. В. Здоров'язберігаючі технології навчання: індивідуально-орієнтований підхід. Школа здоров'я, 2000.
2. Сивцова А. М. Використання здоров'язберігаючих педагогічних технологій у дошкільних освітніх установах. Методист. 2007.

Задержіна К. П., Клець О. О.

(м. Слов'янськ, м. Краматорськ)

МІЖГАЛУЗЕВА ІНТЕГРАЦІЯ ПРЕДМЕТІВ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОГО ТА ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Однією із засад Нової української школи є інтеграція – як внутрішньопредметна, так і міжпредметна. Інтеграційні процеси в освіті досліджували і досліджують видатні українські та зарубіжні вчені: Дж. Гіббоне, Н. С. Антонов, Н. Костюк, І. М. Козловська тощо [4].

Інтеграція як процес взаємодії двох або більше систем полягає в поєднанні частин систем таким чином, щоб вони ефективно доповнювали одна одну задля досягнення більш значущого результату, ніж до їхньої взаємодії. Особливу увагу необхідно звертати на системність впровадження інтеграції в освітній процес. Будь-який інтегрований курс має бути цілісним, чітко продуманим, мати конкретні цілі.

Інтеграція допомагає формувати в учнів системний підхід до розв'язання тих чи тих проблем, комплексно використовувати знання та

навички з різних предметних галузей. Обов'язковою умовою успішної міжпредметної інтеграції є тісна співпраця вчителів предметів, що інтегруються. Це стосується не тільки інтеграції в межах певної галузі, а й міжгалузевої.

Прикладом міжгалузевої інтеграції може бути інтеграція української мови з географією в 6 класі Нової української школи. Аналізуючи модельну навчальну програму ««Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти» (автори: Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.) [6] та модельну програму ««Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти» (автори: Заболотний О. В, Заболотний В. В, Лавринчук В. П, Плівачук К. В, Попова Т. Д) [3], можна помітити, що в наприкінці листопада та в грудні учні вивчають з української мови тему «Іменник», а з географії – «Літосфера – кам'яний панцир планети». Ці теми можна ефективно інтегрувати, використовуючи модель технологій змішаного навчання «Ротація за лабораторіями», адаптовану до умов дистанційного навчання. За цією моделлю учні працюють у групах по чергово з учителями української мови та географії. Мовні теми викладаються на прикладі матеріалів географії, а вчитель географії акцентує увагу учнів на неможливості вивчення предметних тем без набуття певних знань та навичок з теми «Іменник». Таким чином, під час виконання різних видів робіт учні одночасно засвоюються теми з обох предметів. При цьому відбувається формування таких ключових компетентностей:

- спілкування державною мовою;
- математична компетентність;
- компетентності в природничих науках;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- уміння вчитися впродовж життя;
- соціальна та громадянська компетентності.

Наведемо приклади компетентнісно-орієнтованих завдань, які можна використовувати під час проведення інтегрованих уроків з української мови та географії.

1. Дослідження

1) Розподіл слів української мови на частини мови відбувається за певними принципами. Одним із них є смисловий принцип, що характеризує лексичне значення слова або його відсутність. Прочитайте текст та визначте, який спільний смисловий зміст мають виділені слова.

«Що в **середині Землі**? Будова нашої **планети** – одна з багатьох нерозгаданих людством таємниць. Сучасна **наука** припускає, що наша планета всередині складається з безлічі **шарів**, що розміщені один на другому. Проте основних з-поміж них три: земна **кора**, **мантія** та **ядро**» [5, с. 81].

2) Проаналізуйте виділені слова з точки зору їхніх граматичних ознак та оберіть з-поміж наведених ті, які властиві цим словам: рід, число, час, відмінок, дієвідміна.

3) Визначте, якими членами речення є виділені слова.

4) Узагальніть усе проаналізоване та складіть усне висловлювання, у якому зазначте смислову єдність виділених слів, їхні граматичні ознаки та синтаксичну роль.

5) Спираючись на визначення іменника як частини мови [2, с. 91], доведіть, що всі виділені в тексті слова є іменниками.

2. Аналіз інформаційного повідомлення

Учень 6 класу підготував інформаційне повідомлення про особливості внутрішніх оболонок Землі. Проаналізуйте фрагмент повідомлення та, користуючись поданою таблицею, відредагуйте його, замінивши неправильно вжиті іменники правильними.

«Земна кора та мантія дуже схожі між собою за складом хімічних елементів. Найменш різноманітним за хімічним складом є внутрішнє ядро.

Силіцій міститься в усіх оболонках Землі. Мантія є найменш щільною оболонкою Землі».

Внутрішні оболонки	Стан	Зміна тиску з глибиною, атмосфер	Щільність, г/см ³	Елементи переважають у хімічному складі
I. Земна кора	твердий	1–60 000	2,2–2,9	91 %: кисень, силіцій, алюміній, залізо
II. Мантія	твердий, окрім астеносфери (в'язкий)	60 000–1 300 000	3,4–5,6	97 %: кисень, магній, силіцій, залізо, алюміній
III А. Ядро зовнішнє	рідкий	1 300 000–2 850 000	9,9–12,2	85,5 % залізо; 14,4 %: силіцій, нікель, сірка, хром
III Б. Ядро внутрішнє	твердий	2 850 000–3 600 000	12,8–13,1	96 % залізо, 4 % нікель

Доповніть повідомлення відомостями про хімічний елемент, назва якого відрізняється від усіх інших за граматичною категорією «рід» і який наявний не в усіх внутрішніх оболонках.

3. Формування критичного мислення.

Основна функція іменників – номінативна, тобто функція називання. Назви предметів та об'єктів не виникають випадково. Походження слів взагалі і іменників зокрема з'ясовує наука етимологія. Прочитайте три тексти та виконайте завдання до них.

А) Вулькано – маленький вулканічний острів у Тірренському морі, Італія. На території 21 км². розташовано кілька вулканічних кратерів, причому один з них чинний. Узбережжя острова відоме своїми знаменитими пляжами з чудового чорного вулканічного піску. Пляжі тут чорні, а вода бірюзова [7].

Б) Вулкан – геологічне утворення, яке виникає над каналами та тріщинами у земній корі, якими на поверхню викидаються лава, попід, гарячі гази, водяна пара й уламки гірських порід. Першим почав спостереження за вулканами в 5 ст. до н. е. давньогрецький філософ Емпедокл. Наукові дослідження вулканів починаються у 18 столітті з праць британського сейсмолога та вулканолога Вільяма Гамільтона. І

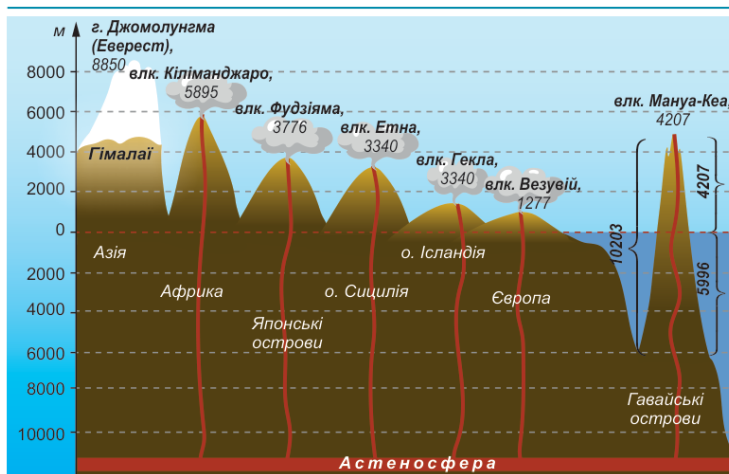
тільки в 1912 році німецький геофізик та метеоролог Альфред Вегенер дослідив механізми, що викликають виверження та землетруси [1].

В) Згідно з віруваннями давніх римлян у Тірренському морі єстрів, що був місцем проживання бога Вулкана. Вулкан облаштував там собі кузню. Для розпечення заліза бог використовував підземний вогонь, що витікав з розщелини гори на стікав її схилами. На острові була не одна така незвичайна вогняна гора.

Завдання до текстів

1) Установіть послідовність текстів, що є логічною для пояснення виникнення загальної назви, яка об'єднує такі власні назви, як Етна, Везувій, Гекла, Кіліманджаро, Фудзіяма, Мауна-Кеа.

2) Поясніть, яке написання слова є правильним: Вулкан чи вулкан?

3) Проаналізуйте малюнок «Висота найвідоміших вулканів у світі в порівнянні з найвищою за абсолютною висотою точкою на планеті» [5, с. 98] та підготуйте повідомлення про

походження назви вулкана, найвищого серед острівних.

4. Аналіз та синтез.

1) Розгляньте малюнок «Види текучих вод та наслідки їхньої геологічної роботи» [5, с. 101] та картини сучасних українських художників І. Мінько «Весна в Карпатах» та О. Самойлик «Дніпровський

яр».

2) Який розділ схеми, ілюструють картини? Чи правильно названа картина «Дніпровський яр»? Відповідь аргументуйте.

3) Дайте опис спільних елементів картин, спираючись на знання з теми «Робота текучих вод».

4) Позначте закінчення, відміни та відмінки вжитих в описі іменників. Усно зробіть висновок про спільні риси відмінювання іменників кожної відміни.

Кожне завдання потребує пояснень як від учителя географії, так і від учителя української мови. Серед етапів підготовки до виконання подібних завдань варто зазначити такі:

- набуття предметних знань з відповідних тем з географії та української мови;
- пояснення вчителів щодо послідовності виконання завдань;
- постійний контакт учителя та учнів в процесі виконання завдання;
- пошук учнями додаткової інформації в мережі Інтернет;
- проведення формувального оцінювання;
- презентація результатів роботи учнів.

Необхідно зазначити, що творчі роботи, написання яких передбачають умови виконання завдання, будуть різними в різних учнів. Тож ролі вчителя будуть змінюватися послідовно відповідно до певних етапів виконання завдання: менеджер, модератор, консультант, фасилітатор. Враховуючи вік учнів 6 класу виконувати компетентісно орієнтовані завдання варто під час уроків, а не виносити їх на домашнє завдання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вулканологія. URL: <http://surl.li/ongfm> (дата звернення: 20.12.2023)
2. Заболотний О., Заболотний В. Українська мова: підручник для 6 кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Генеза, 2023. 272 с.

3. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д. «Українська мова. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <http://surl.li/cplmw> (дата звернення: 21.12.2023)

4. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 1). URL: <http://surl.li/sfdu> (дата звернення: 19.12.2023)

5. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія: підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Кам'янець-Подільський: Видавництво Абетка, 2023. 272 с.

6. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М. «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. URL: <http://surl.li/carwq> (дата звернення: 21.12.2023)

7. Острів Вулькано. URL: <http://surl.li/ongif> (дата звернення: 08.10.2023)

Зубенко А. Г.

(м. Слов'янськ)

УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ УЧНІВ.

ЗАВДАННЯ БДЖІЛКИ-ТРУДІВНИЦІ (математика, 2 клас)

Мета: узагальнити й систематизувати знання учнів, закріплювати вміння розв'язувати задачі, обчислювати вирази; розвивати творчість, пам'ять, увагу, мислення; виховувати любов до тварин.

Обладнання: мультимедійний комплект.

Хід уроку

I. Організація класу.

Учитель: Діти, передайте мені свою:

- посмішку,
- сердилку,
- страшилку,
- смішинку,
- вітання,
- любов.

II. Мотивація навчальної діяльності.

– Діти, сьогодні перед уроком я отримала SMS-повідомлення.
Послухайте його:

«Привіт, я маленьке жабеня Фроггі. Мені дуже страшно, бо я загубилося. Допоможи мені потрапити додому, до Зоотрополісу. Для цього треба виконати математичні завдання».

– Діти, допоможемо жабеняті?

Ш. Повідомлення теми та мети уроку.

– Сьогодні у нас із вами урок закріплення знань. Покажемо жабці, що ми вже знаємо та чого навчилися.

ІV. Узагальнення та систематизація знань.

1. Усний рахунок (робота з числовими віялами).

- Яке сьогодні число? (17 листопада)
- Покажіть попереднє до нього.
- Покажіть наступне до 16.
- Зменшіть 17 на 1 десяток.
- Збільшіть 10 на 7.
- Покажіть суму чисел 12 та 5.
- Різниця чисел 20 та 3.

– Яке число найчастіше повторювалося? Це і буде наша каліграфічна хвилинка.

2. Каліграфічна хвилинка. Записати число 17.

- Щови можете сказати про це число?

(Двоцифрове, має 1 десяток та 7 одиниць, попереднє до 18, наступне до 16, стоїть між 16 та 18 тощо).

3. Розв'яжи приклади (усно, користуючись платформою edugarplay).

– Допоможемо перейти річку жабеняті, розв’язуючи приклади.

$$50 - 8$$

$$76 - 12,$$

$$75 - 70$$

$$30 + 20$$

$$64 + 6$$

$$8 + 80$$

4. Розв’яжи приклад, використовуючи вивчені закони математики:

$$32 + 10 + 10 + 8$$

- Як зручніше виконати обчислення?
- Які закони ми використаємо? (переставний, сполучний).
- А як називаються компоненти при додаванні?
- Скільки доданків у цьому прикладі?

5. Робота з підручником ст. 44 № 1.

Порівняй числа. Знайди їх різницю (усно).

- Діти, що треба зробити, щоб порівняти числа?
- Як називаються компоненти при відніманні?

6. Робота з підручником ст. 44 № 5 (усно).

– Учні, у дорогу завжди треба брати воду. Давайте допоможемо жабеняті «наповнити» банки з водою, щоб у кожній було 10 літрів. Скільки треба долити в кожному банку?

7. Робота із задачею.

У першому болоті живе 17 жабенят, у другому – 12 жабенят, а у третьому стільки, скільки у першому та другому разом. Скільки жабенят живе в третьому болоті?

– Давайте розберемо задачу.

– Скільки жабенят живе в першому болоті?

– А в другому?

– А чи відомо, скільки в третьому? А що сказано?

– Чи можемо ми одразу дати відповідь на питання задачі? Якою дією? Чому?

(Записуємо умову, розв'язання та відповідь).

8. Робота з логічною задачею.

– Малята, нашому жабеняті Фроггі час перекусити. Давайте допоможемо йому розв'язати таку задачку (усно):

Яблуко треба розрізати на чотири рівні частини. Скільки найменше розрізів треба зробити? (Продемонструвати дії на яблуці).

V. Рефлексія. Підсумок уроку.

– Друзі, ви чудово впоралися з усіма математичними завданнями. Ми разом врятували Фроггі та допомогли йому потрапити до Зоотрополісу. Дякую за співпрацю!!!

ЛІТЕРАТУРА

1. Заїка А. Математика: підруч. для 2 кл. закл. загал.серед. освіти. Тенюпіль: Підручники і посібники, 2019. 144 с.

Іщенко Г. В.

(м. Дружківка)

ОЛЕКСА СТОРОЖЕНКО. ОПОВІДАННЯ «СКАРБ».

**ГУМОРИСТИЧНЕ, ВИКРИВАЛЬНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ГОЛОВНОГО
ГЕРОЯ. СКАРБ – УЗАГАЛЬНЕНИЙ ОБРАЗ ЩАСТЯ.**

ПОВЧАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ОПОВІДАННЯ

(українська література, 7 клас)

Мета: допомогти учням схарактеризувати образ головного персонажа оповідання, розкрити гумористичне змалювання образу Павлуся; підвести до розуміння символічного значення образу скарбу; учити учнів самостійно робити висновки, обстоювати свою думку; розвивати мислення, мовлення, увагу та пам'ять; виховувати ціннісне ставлення до життя, спонукати до активної життєвої позиції.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу

Методи, прийоми, форми роботи: «Букет настрою», «Спіймайте колірне відчуття», «Колір очей героя», «Найцінніший скарб», «Кольоровий індекс», «Асоціативний портрет», «SWOT – аналіз», постановка проблемного питання, робота в групах.

Перебіг уроку

I. Організаційний етап

Привітання

Рада вас бачити! Майбутній урок викликає у мене хвилювання й радість, адже ми будемо говорити про щастя, а кожен з нас хоче бути щасливим. Мені б хотілося, щоб ми зробили цей урок цікавим, щоб він запам'ятався кожному з нас. За правильні відповіді ви будете отримувати кольорові кульки, у кінці уроку ви їх підрахуєте, а потім ми переведемо кількість отриманих символів в оцінку.

II. Етап мотивації і стимулювання діяльності учнів

«Букет настрою» На екрані ви бачите чудові квіти, оберіть одну й назвіть її колір. (*Діти обирають*) Ось що означає колір обраної квітки : *жовта* – радісний настрій, *темна* – сумний настрій, *зелена*– душевний настрій, *синя* – спокійний настрій, *червона* – активний настрій, *бузкова* – творчий настрій.

«Спіймайте колірне відчуття» Який гарний букет настроїв ми з вами зібрали, він яскравий, різнокольоровий, кожна квіточка надає йому неповторності, він є віддзеркаленням вашого чудового класу.

Ваш настрій ми розфарбували, а чи можна уявити колір інших відчуттів, наприклад, щастя? Спробуйте це зробити.

III. Етап вивчення нового матеріалу

Оголошення теми уроку

«Колір теми уроку» Дітям пропонується записати тему уроку фломастером того кольору, який їм до вподоби.

Характеристика головного героя

1. Портрет

Робота з текстом: знайти та зачитати уривки, у яких міститься опис зовнішності Павлуся.

«Колір очей героя» У тексті ми не знайшли опису кольору очей героя, а це важлива портретна характеристика, тому я пропоную допрацювати опис зовнішності Павлуся. Які риси характеру символізує запропонований вами колір очей?

2. Гумористичне, викривальне зображення головного героя

У своїй творчості письменники часто звертаються до різних гумористичних жанрів. Вони використовують комічні засоби не тільки, щоб розвеселити читачів, а й для того, щоб висміяти несправедливі вчинки людей, їхні вади, виправити й викоренити їх, змусити читачів замислитись над власним життям.

Робота в групах Поєднайте засіб комічного й приклад з твору

Засіб комічного	Приклад з твору
Комічний портрет	Телепень, лопав здорово
Іронія	Заможненькі, одинчик, цілісінький, маненька, манесенький, миршавеньке, нічогісінько, гарненько.
Пестливі слова	Як той пущьвірінок, знов рот роззявляє; руки білі та ніжні, як у панночки; щастя, як горох з мішка сиплеться; хорт, як жар, розсипався дукатами.

Порівняння	Обома руками за його держатися. Буцім з його чортяка лико дере. Годують скриню карбованцями, як свиню горохом. Як Бог дасть, то й у вікно вкине. Хвалить шинкар п'яницю, а дочки своєї за його не віддасть!
Прислів'я	Пика широка та одутлувата, як у того салогуба, а руки білі та ніжні, як у панночки.
Просторічні та лайливі слова	Заснув манесенький
Фразеологізми	Не дасть йому порога переступити; ноги простяг; пари з рота не пустить; голову важко держати на плечах; із хати ніколи носа не виткнеш; щаслива нитка до смерті не ввірвалась; останню сорочку витягне; до білого волосся доспався; навіки заснув; нудяться світом.

Робота в групах. «SWOT – аналіз» Як ми вже говорили раніше, письменники використовують комічний ефект для того, щоб змусити читача до аналізу вчинків героя та свого власного життя. Тож спробуємо здійснити такий аналіз. Кожна група отримає чотири різнокольорові аркуші:

Сильні сторони

Слабкі сторони

Можливості

Загрози

Вам треба записати сильні сторони Павлуся, його слабкі сторони, можливості, які в нього були й загрози, які несе його спосіб життя.

Результат роботи – створення SWOT – матриці (на дошці). Кожна група прикріплює свої аркуші до матриці.

Життя Павлуся	
Сильні сторони	Слабкі сторони
Можливості	Загрози

IV. Рефлексія

Проблемне запитання:

Павлуся в селі називали щасливим. У нього були гроші, міцне господарство, родина і при цьому все життя він нічого не робив. Чи хотіли б ви прожити життя так, як Павлуся?

«Найцінніший скарб» На стіл кожної групи я поставлю чарівну скриньку. У ній лежить найцінніший скарб. Зазирніть у скриньку, щоб побачити його. (Діти зазирають у скриньку). То кого ж ви там побачили? (Діти кажуть, що побачили себе, адже на дні скриньки лежить дзеркало) Так, у чарівному дзеркалі ви побачили себе, людину, – найцінніший скарб на землі. Кожен з вас – неповторна особистість. Любити, радіти, діяти, творити – ось що значить жити.

V. Підсумок уроку та оцінювання

«Кольоровий індекс» Кожен учень отримує три картки: червоного, жовтого та зеленого кольорів. Червоний колір – «Я задоволений уроком, він був корисним для мене. Жовтий колір – «Урок був певною мірою корисним для мене». Зелений – «Користі від уроку отримав мало, не дуже розумів, про що йдеться».

VI. Домашнє завдання

«Асоціативний портрет» Творче завдання на пошук образотворчих засобів для виявлення рис характеру персонажа літературного твору.

У будь-який зручний спосіб, за допомогою символу (зірка, птах, квітка, хмаринка), кольору, ліній змалюйте портрет Павлуся.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богосвятська А. М. Як зробити смачний, ароматний, кольоровий урок. Львів, 2019.

Камсуліна А. Д.

(м. Зміїв)

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ. ПОНЯТТЯ ПРО ФРАЗЕОЛОГІЗМ, ЙОГО ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ (українська мова, 6 клас)

Мета: формувати знання здобувачів освіти про фразеологізми, їх особливості та виразні можливості; формувати вміння використовувати фразеологізми в мовленні, знаходити їх у тексті; розвивати пам'ять, усне мовлення, увагу; виховувати мовленнєву культуру.

Тип: урок засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності.

II. Оголошення теми, мети уроку.

III. Сприйняття та засвоєння учнями навчального матеріалу.

1. Слово вчителя.

В українській мові є багато стійких словосполучень. Їх часто можна замінити одним словом: набити руку – навчитися, наживати п'ятами – втекти, зарубати на носі – запам'ятати, зробити з мухи слона – перебільшити.

Фразеологізми, або фразеологічні звороти – це стійкі сполучення слів. Багато з них рівні за значенням одному слову.

Стійкі сполучення весь час виникають у нашій мові і надають їй влучності, образності, дотепності.

Значення фразеологічних зворотів пояснюється у фразеологічному словнику.

Фразеологізми вивчаються в розділі науки про мову – фразеологія.

2. Пояснити значення фразеологічних зворотів:

Плутатися під ногами; виходити з себе; правити теревені; дерти горло; бути на сьомому небі; ні пари з уст; надути губи; повісити носа; розбити глека; пасти задніх; язик без кісток; гнути спину; бити байдики.

3. Доберіть з довідки фразеологізми до наведених слів:

Несподівано, мало, забути, мовчати, навмисно не помічати, нічого не робити, переборщити.

Довідка: передати куті меду; викинути з голови; як сніг на голову; тримати язика за зубами; ні за холодну воду не братися; як кіт наплакав; дивитися крізь пальці.

- Зробити фонетичний запис слів: язик, пальці.

4. Прослухати діалог.

Миколка: Мамо, я вазу розбив...

Мати: Наживне...

Миколка: Друг мій штовхнув єнароком мене.

Я похитнувся, за скатерть схопився –

Впав кришталевий фужер – і розбився.

Мати: Шкода і вази мені, й кришталю,

Але не тим завдаєш ти жалю.
Синку, найбільшу ви шкоду зробили,
Коли із другом глека розбили.

- Діти, поясніть словосполучення «глека розбити»».
- Виписати із діалогу звертання. Назвати поширене чи непоширене звертання.

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Переписати речення, замість підкреслених слів поставити фразеологізми, взяті з довідки.

Стояла, дивилася і почувалася щасливою. А на дворі так місячно, ясно дуже. Людей – повно: зібралися й літні, й школярі. Ні, таки наші перемогли, таки ми попереду. одивлюся – й робиться страшно: як той час летить!

Довідка: на сьомому небі; хоч голки збирай; взяли гору; нема де яблуку впасти; кров холоне в жилах.

2. Робота в групах.

1 група – пригадати і записати фразеологізми зі словом «рука».

2 група – пригадати і записати фразеологізми зі словом «вода».

- Пояснити значення фразеологізмів.

3. Гра «Головоломка».

До фразеологізмів правого стовпчика доберіть пояснення з лівого.

Пекти раків	Посваритися
Рукою подати	Перелякатись
Кіт наплакав	Мовчати
Намотати на вус	Втекти
Води в рота набрати	Близько
Розбити глек	Ледарювати
Душа в п'ятах	Мало

Байдики бити Накивати п'ятами	Червоніти Запам'ятати
----------------------------------	--------------------------

4. Відгадати загадки!

– Хто про себе так говорить:

«Коли зла комусь бажають,
Чомусь мене підкладають?»

- Що означає вислів «підкласти свиню»?

– А хто про себе так говорить:

«Маю доленьку гірку –
Продають мене в мішку?»

- Що означає вислів «продавати (купувати) kota в мішку»?

5. Прослухати діалог.

«Не горбата, не кирпата, –

Я звичайний маю ніс,

Та мені він так багато

Неприємностей приніс.

До сніданку мама й тато

Починають мовляти:

«Випий, золотко, хоч трошки

Жиру риб'ячого з ложки!»

Я, звичайно, не мовчу,

Відвертаюсь і кричу...

А вони до мене:

«Просим!

І чого ти крутиш носом?»

- Що означає вислів «крутити носом»?

6. Хто з вас відповідь на мої запитання?

- Коли правда схожа на голку? (коли очі коле)
- Які доведеться втратити ноги, щоб міцно заснути? (задні)
- Якої каші всі бояться? (березової)

V. Підсумки уроку.

1. Що ми вивчали на уроці?

2. Якого значення фразеологізми надають українській мові?

3. Де можна знайти значення фразеологізмів?

VI. Оцінювання.

VII. Домашнє завдання: виписати із фразеологічного словника фразеологізми, які характеризують ставлення людини до праці.

Кардаш Л. Г., Черкасова Т. Г.

(м. Дружківка)

**КОНСПЕКТ ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ З ФІЗИКИ ТА ХІМІЇ З
ЕЛЕМЕНТАМИ STEM-ОСВІТИ «КРИСТАЛІЧНІ ТА АМОРФНІ
ТІЛА. КРИСТАЛІЧНІ ГРАТКИ. АТОМНІ, МОЛЕКУЛЯРНІ ТА
ЙОННІ КРИСТАЛИ.**

**ЗАЛЕЖНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ РЕЧОВИН ВІД ТИПІВ
КРИСТАЛІЧНИХ ГРАТОК»**

Мета уроку:

Навчальна. Дати уявлення учнів про фізичні властивості кристалічних та аморфних ґраток та їх характеристики;чити учнів пояснювати фізичні явища і процеси, планувати та проводити експерименти, виділяти головну думку, самостійно знаходити причинно-наслідкові зв'язки (робити висновки); систематизувати, встановлювати зв'язки нового з раніше вивченим.

Розвивальна. Розвивати мислення, мовлення, увагу та уяву, пам'ять.

Виховна. Формувати уважність, зібраність, спостережливість.

Ключові компетентності, що формуються на уроці: *основні компетентності у природничих науках і технологіях* (пояснювати природні явища і технологічні процеси; за допомогою фізичних методів самостійно чи в групі досліджувати природу); *інформаційно-цифрова компетентність* (використовувати сучасні пристрої для отримання, опрацювання та представлення інформації); *уміння вчитися впродовж життя*(планувати, організовувати, здійснювати, аналізувати та коригувати власну навчально-пізнавальну діяльність); *спілкування державною мовою* (обговорювати результати дослідження і робити висновки; чітко, зрозуміло й образно висловлювати свою думку); *ініціативність і підприємливість* (застосовувати фізичні та хімічні знання для генерування ідей та ініціатив).

Тип уроку: засвоєння нових знань, умінь та навичок

Форма уроку: інтегрований (хімія + фізика)

Обладнання: мультимедійний пристрій, комп'ютер, презентація, колекція кристалів та аморфних тіл, сухе пальне, хімічна склянка, ложечка, набір для складання кристалічних ґраток, прилади з рідкими кристалами, телефони, лінза від лазерної указки, шпажки, склоріз алмазний, предметне скельце, різнокольоровий зефір, графітовий олівець, вода, лід, графіт, кухонна сіль, цукор, манган хлорид, пісок, крохмаль.

Очікувані результати: учні повинні називати основні властивості речовини у різних агрегатних станах: особливості розташування молекул, їхнього руху та взаємодії, збереження речовими формами та об'єму; уміти визначати особливості будови аморфних та кристалічних речовин; виявляти залежність між будовою кристалічних речовин та їхніми фізичними властивостями; визначати тип кристалічних ґраток речовини за їх фізичними властивостями.

Зазирни вглиб природи, і тоді ти все зрозумієш краще.

Альберт Ейнштейн

Хід уроку

I. Організаційний момент (вітання учнів, перевірка готовності до уроку).

II. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Учитель хімії. Головне слово теми уроку походить від грецького «криос» – «холод». Стародавні греки вважали, що звичайний лід, який знаходиться в горах на сильному морозі, з часом кам'яніє і втрачає здатність танути. Таким чином, на думку греків, гірський кришталь – це сильно замерзлий лід. А ще це слово вживають, коли хочуть сказати, що у людини чиста душа. Як ви думаєте, з якими речовинами ми познайомимося на уроці?

Випереджувальне завдання «Вирощування кристалів».

Презентація результатів домашнього експериментального завдання

III. Актуалізація опорних знань

Учитель фізики Оскільки певні знання про будову речовин учні вже мають з курсів природничих наук, учитель ставить низку запитань за методом «Гірлянда питань».

Запитання до класу

1. У яких агрегатних станах може перебувати речовина?

2. Охарактеризуйте загальну будову і властивості газів.
3. Що ви знаєте про загальну будову і властивості рідин.
4. Розкажіть про загальну будову і властивості твердих тіл.

IV Вивчення нового матеріалу

Учитель хімії: Ми пригадали, що газы, рідини і тверді тіла відрізняються між собою.

1. Постановка проблеми:

Візьмемо два твердих тіла: алмаз і графіт. Як відомо з хімії – це алотропні видозміни вуглецю.

Учні виконують дослід: ріжуть кусочок скла алмазним склорізом і олівцем.

Чому вуглець в алотропній формі алмазу ріже скло, а графіт лише ковзає по склу?

Усім відомо, що на одну й ту ж проблему або будь-який факт можна поглянути з різних точок зору, що ви часом і робите, навіть не підозрюючи про це, на багатьох уроках природничих дисциплін. І сьогодні, ми разом з позицій хімії та фізики з'ясуємо:

Проблема: Як внутрішня будова впливає на властивості речовини? І як будову речовин можна визначити в наших умовах, адже ми не можемо зазирнути всередину кристала?

Не випадково, епіграфом до нашого уроку є слова Альберта Ейнштейна: «Зазирни вглиб природи, і тоді ти все зрозумієш краще».

Щоб дати відповідь на це питання необхідно ознайомитись з новою темою. (презентація теми і питань, які будуть розглядатись на уроці).

1. Кристалічні та аморфні тіла

Учитель фізики:

Більшість твердих тіл є кристалічними. Як розміщені в них атоми? Ще в 1912 році дослідженнями за допомогою рентгенівських променів було доведено, що атоми і молекули кристалів розміщені в певному порядку. Якщо їх сполучити прямими лініями, то утвориться просторова решітка (показано моделі кристалічних ґраток)

Учням пропонується самостійно сформулювати означення кристалів.

Перше питання розкривається за допомогою презентації «Кристали та їх характеристика».

Кристали характеризуються наявністю значних сил міжмолекулярної взаємодії і зберігають стали не лише свій об'єм, а й форму. Правильна геометрична форма є істотною зовнішньою ознакою будь-якого кристала в природних умовах. Кристали певної речовини можуть мати різну форму, оскільки вона залежить від умов їх утворення. Вони можуть відрізнятися і кольором, наприклад, кристали кварцу бувають безбарвними, рожевими, чорними, фіолетовими, темно-вишневими. Однак для кристалів кожної речовини характерною є сталість кутів між їхніми ребрами і відповідно між їхніми гранями.

Цікавий факт

У японських садах можна побачити незвичайний кам'яний ліхтар, який має широку кришу. Це «Юкімі-Торо», ліхтар для милування снігом. Свято «Кімі» дає можливість людям насолоджуватись красою повсякденного життя.

Тайну снігових кристалів намагалися розв'язати багато хто з великих учених. У далекому 1611 році трактат про шестипроменеву симетрію сніжинок опублікував німецький математик і астроном Іоган Кеплер. Першу систематизовану класифікацію геометричних форм сніжинок у 1635 році створив відомий математик, фізик і філософ Рене Декарт. Найбільш повне дослідження будови сніжинок та їх різновидів у середині ХХ ст. опублікував японський фізик-ядерщик Укірічі Накая.

Класифікація сніжинок

Зірчасті дендрити – кристал або інше утворення, що має деревоподібну структуру. Вони мають шість симетричних основних гілок і безліч розташованих у довільному порядку відгалужень. Їхній розмір – 5 мм і більше в діаметрі, як правило, вони плоскі у тонкі – усього 0,1 мм.

Пластинки – безліч крижаних ребер начебто ділять лопати сніжинок на сектори. Як і зірчасті, вони плоскі й тонкі.

Стовпчики. Хоча плоскі, пластинчасті сніжинки більше притягають погляд, проте найпоширенішою формою сніжних кристалів є стовпчик або колона. Такі порожні стовпчики можуть бути шестигранними, у вигляді олівця, загострені на кінцях у вигляді конуса.

Голки – стовпчасті кристали, що вирости довгими й тонкими. Іноді усередині них зберігаються порожнини, а іноді кінці розщеплюються на кілька гілочок.

Просторові дендрити. Дуже цікаві конфігурації виходять, коли плоскі або стовпчасті кристалики зростають або спресовуються, тобто утворюють об'ємні структури, де кожна гілочка розташована у своїй площині.

Стовпчики з наконечниками. Споконвічно такі кристали мають стовпчасту форму, але в результаті деяких процесів міняють напрямок росту, перетворюючись у пластики. Таке може відбутися, якщо, кристал заносить вітром у зону з іншою температурою.

Експериментальне завдання «Вивчення форми кристалів річного піску, кухонної солі, цукру, льоду» (робота в групах)

Обладнання: смартфон, лінза від лазерної указки(кріпиться пластиліном до камери телефону, предметне скельце, пінцет, пісок, цукор, сніг)

Фото кристалів під мікроскопом

2. Типи кристалів

Учитель хімії. Відео. Кристалічні речовини характеризуються правильним розташуванням частинок, з яких вони побудовані: атомів, молекул або іонів. Ці частинки розташовані в строго визначених точках

простору, які назвали вузлами. Якщо з'єднати вузли прямими лініями, то утворюється просторовий каркас – кристалічна ґратка.

Залежно від типу частинок, кристалічні решітки бувають 3х типів. Якщо в вузлах кристалічної решітки знаходяться іони-іонна, атоми-атомна, молекули- молекулярна.

Які властивості мають речовини з різними типами кр. ґраток? (Учні складають схему в зошиті):

Типи кристалів

Тип кристалів	Що знаходиться у вузлах кристалічних ґраток	Приклади кристалів
Іонні	Іони розміщуються по чергово з протилежними зарядами	Сіль NaCl
Атомні	Нейтральні атоми, які утримуються ковалентними зв'язками квантово-механічного походження	Алмаз
Металічні	Позитивні іони (між вузлами – електронний газ)	Метали з високою електропровідністю
Молекулярні	Нейтральні молекули, які взаємодіють за рахунок зміщення електронних оболонок атомів	Парафін, Br ₂ , CH ₄

Учитель фізики: Щоб перейти до наступного питання, вам пропонується завдання, яким займаються, щоб розпалити вогнище: розрізати кусочок дерева ножом.

Як ви найлегше це зробите?

Учень пробує різати кусочок дерева поперек волокон, а потім вздовж волокон, і робить висновок, що потрібно менше зусиль тоді, коли ріжемо вздовж волокон.

Учні роблять висновок, що фізичні властивості кристалів залежать від напрямку, вибраного в середині кристалу.

3. «Анізотропія кристалів».

Викладач: Слово «анізотропний» у перекладі з грецької означає «неоднаковий за напрямком». Як ви вже побачили, кусочок дерева ми розрізали з меншими механічними зусиллями вздовж волокон. Цей вид анізотропії називається механічна анізотропія.

Анізотропія – це залежність фізичних властивостей від напрямку, вибраного в середині кристалу.

Види анізотропії:

- Механічна;
- Оптична;
- Електрична.

Аморфні тіла – це тверді тіла без чіткого порядку в розміщенні атомів і молекул. Скло, смола, пластмаса, гума.

Ізотропія – однаковість фізичних властивостей.

4. «Аморфні тіла»

Учитель хімії: Крім кристалів є безліч твердих тіл. Наприклад: пластилін, смола, парафін, скло, каніфоль. Чи відрізняються вони своїми властивості від кристалів?

Перевіримо. Спробуйте ножем розрізати кусок пластиліну. Чи має значення те, як ми його розрізаємо? Чи має пластилін анізотропію?

Інший вид твердих тіл називається аморфними тілами. Їм притаманна ізотропія.

Одна з учениць мала випереджувальне завдання «Аморфні тіла».

Повідомлення «Аморфні тіла».

Грецьке слово «аморфне» означає заперечення форми. У аморфних тіл немає точного порядку в розташуванні атомів. Тільки найближчі атоми – сусіди розташовуються у деякому порядку.

Усі аморфні тіла ізотропні, тобто їхні фізичні властивості однакові в усіх напрямках. До аморфних тіл належить скло, багато пластмаси, каніфоль, цукровий льодяник та інші.

Під зовнішнім впливом аморфні тіла виявляються одночасно пружні властивості, подібні до твердих тіл, і текучість, подібно до рідин. У разі короткочасної дії (удару) вони поводяться як тверде тіло і від сильного удару розколюється на куски. Але в процесі тривалої дії аморфні тіла течуть. Так, наприклад, кусок смоли поступово розтікається на твердій поверхні.

При низьких температурах аморфні тіла за своїми властивостями нагадують тверді тіла. Текучості у них майже немає. Але з підвищенням температури вони поступово розм'якшуються і їхні властивості дедалі більше наближаються до властивостей рідин. Це пояснюється тим, що з підвищенням температури стають частішими перескоки атомів з одного положення рівноваги в інше. Певної температури плавлення аморфні тіла не мають.

5. «Рідкі кристали та їх застосування» учні опрацьовують самостійно за підручником, знаходячи відповіді на питання.

1. Визначте новий вид кристалів.
2. Яка їх основна характеристика?

Повідомлення учня «Рідкі кристали та їх застосування»

6. Енциклопедична сторінка (жива наука)

Подагра – хронічне захворювання, яке виникає в результаті порушення обміну речовин. Воно виражається в підвищеному вмісті сечової кислоти в крові, коли нирки не можуть достатньо ефективно

видаляти її. Надлишок сечової кислоти перетворюється на крихітні кристали солей, які відкладаються всередині суглобів і викликають запалення.

Неньютонівська рідина – матеріал, який має дивовижні властивості: при малих навантаженнях він м'який і еластичний, а при великих – стає твердим і дуже пружним. Приклад неньютонівської рідини – розчин крохмалю; іграшка «Слайм» або «Лизун». Якщо слайм залишити в спокої він розтікається, як рідина, а при різкому впливі ущільнюється, і, наприклад, при ударі по шматку слайма можна побачити, як він рветься.

Фізкультхвилинка

V. Первинне засвоєння знань

Лабораторне дослідження.

Вам належить дослідити і зв'язати між собою три параметри: вид зв'язку, тип кристалічної ґратки і фізичні властивості речовин.

Ознайомлення з фізичними властивостями речовин атомної, молекулярної та йонної будови.

За вивченим фізичними властивостями визначте тип хімічного зв'язку і тип кристалічної ґратки в речовині. Результати занесіть у таблицю.

Речовина	H ₂ O лід	C ₁₂ H ₂₂ O ₁₁ цукор	C гра- фіт	SiO ₂ пісок	MnCl ₂ манган хлорид	NaCl поварена сіль
Фізичні властивості речовин	Тверда низька t пл (0 °C)	Тверда невисока t пл (170- 188°C)	Тверда висока t пл (3700 °C)	Тверда висока t пл (1728 °C)	Тверда висока t пл (650 °C)	Тверда висока t пл (801 °C)
Тип кристалічної ґратки	молеку- лярна	молеку- лярна	атомна	атомна	йонна	йонна
Вид хімічного зв'язку	Ковалентний	Ковалент- ний	Ковалент- ний	Кова- лентний	Йонний	Йонний

Зробіть висновок: фізичні властивості кристалічних речовин залежать від (типу кристалічної ґратки та виду хімічного зв'язку, тобто від будови речовин).

Практичне завдання «Складання моделей кристалічних ґраток речовин «Солодке кришталеве» (робота в парах)

Обладнання: дерев'яні шпатель, зефір маршмелоу.

Модель кристалічної ґратки кухонної солі

VI. Закріплення та корекція знань, вмінь та навичок

Завдання світлофор (червона картка – «так», зелена – «ні»)

1. Кристалічна ґратка є моделлю внутрішньої будови кристалів. (Так)
2. Кульки у вузлах кристалічних ґраток символізують зв'язки. (Ні)
3. Найвищу твердість мають сполуки з атомними кристалічними ґратками. (Так)
4. У вузлах йонної кристалічної ґратки містяться атоми. (Ні)
5. Стержень простого олівця – це графіт (Так).
6. Алмаз і графіт – це речовини молекулярної будови (Ні)
7. Речовини молекулярної будови можуть перебувати у твердому, рідкому і газоподібному агрегатних станах. (Так)
8. Розчини йонних сполук не проводять електричний струм. (Ні)

Тестові завдання

1. (1 Бал) Види твердих тіл
А) Кристалічні; Б) Аморфні; В) Полікристалічні; Г) Газоподібні.
2. (1 Бал) Типи кристалів
А) Іонні; Б) Газові; В) Тверді; Г) Молекулярні; Д) Металічні;
Е) Атомні.
3. (1 Бал) Залежність фізичних властивостей від вибраного в кристалі напрямку
А) Ізотропність; Б) Анізотропія; В) Монокристалізація;
Г) Ідеальність.

4. (1 Бал) Приклади полікристалів

А) Парафін; Б) Цукор; В) Льодяник (з цукру); Г) Рубін; Д) Алмаз;
Е) Кухонна сіль; Є) Клей.

5. (1 Бал) Приклади монокристалів

А) Парафін; Б) Цукор; В) Льодяник (з цукру); Г) Рубін;
Д) Алмаз;
Е) Кухонна сіль; Є) Клей.

6. (1 Бал) Приклади аморфних тіл

А) Парафін; Б) Цукор; В) Льодяник (з цукру); Г) Рубін;
Д) Алмаз;
Е) Кухонна сіль; Є) Клей.

7. (1 Бал) Типи рідких кристалів

А) Симетричні; Б) Сметичні; В) Нематичні; Г) Нормальні;
Д) Холестеричні.

8. (1 Бал) Однаковість властивостей це:

А) Ізотропність; Б) Анізотропія; В) Монопристалізація;
Г) Ідеальність.

9. (1 Бал) Способи вирощування кристалів

А) З розчину; Б) З розплаву; В) З твердого тіла; Г) З пари.

10. (3 Бали) Описати умови для вирощування дорогоцінних кристалів.

VII. Рефлексія

«Плюс-мінус-цікаво»

У графу «П» – «плюс» записуємо все, що сподобалось на уроці, що здалося цікавим та корисним.

У графу «М» – «мінус» записуємо все що не сподобалось, здалося важким, незрозумілим та нудним.

У графу «Ц» – «цікаво» учні записують факти, про які дізнались на уроці, чого б ще хотілось дізнатися.

VIII. Підведення підсумків уроку. Виставлення оцінок за роботу на уроці.

IX. Домашнє завдання: Скласти сенкан з теми «Кристал». 8 кл. §22, §10.

Квартіна Б. О.

(м. Дружківка)

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Соціальна адаптація – процес і результат активного пристосування індивіда чи соціальної системи до умов нового або зміненого соціального середовища через узгодження вимог та очікування її учасників. Суб'єктом соціальної адаптації може бути окрема особистість чи соціальна група. На рівні особистості соціальна адаптація пов'язана з процесом соціалізації, засвоєнням притаманних навколишньому середовищу культурних норм, цінностей та взірців поведінки, а на рівні соціальної спільноти – з регулюванням соціальних відносин.

Соціальна адаптація завжди представляла складну наукову, прикладно-соціальну та психолого-педагогічну проблему. Від того, як складуться відносини конкретної людини з довкіллям, виробництвом, соціумом в цілому. Наскільки гармонійними і комфортними будуть ці відносини, багато в чому залежать і благополуччя самої людини, і процеси розвитку навколишньої дійсності.

Соціальну адаптацію можна розглядати в трьох аспектах:

– Як процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища;

– Як вид взаємодії особистості або соціальної групи з соціальним середовищем;

– Як результат гармонізації відносин суб'єкта і соціального середовища.

– У соціальній педагогіці розглядаються два типи адаптаційного процесу:

1) Активний. Для нього характерне переважання впливу індивіда на групу (соціальне оточення);

2) Пасивний. Він визначається пасивним, конформним прийняттям цілей і орієнтації групи.

Усі діти талановиті. Вони малюють, складають вірші, люблять фантазувати. Малювання – не просто забава, а творча праця, що розвиває здатність дитини відкривати і пізнавати навколишній світ. Для кожного віку існують свої мотиви, якими керується дитина в соціумі.

Для дітей молодшого віку основними мотивами є:

- Потреба в зовнішніх враженнях;
- Пізнавальна потреба.
- Художня діяльність починається з абетки мистецтва:
- Чим і як працює художник;
- Таємничий світ кольору.

Відомо, що народження мистецтва було пов'язано з такими завданнями, що стоять перед людиною: вступити в комунікацію з іншими, висловити свою оцінку – ставлення до дійсності, перевлаштувати соціальний світ, пізнати й відчувати всю глибину людини, її пристрастей і мотивів, виплеснути свої негативні емоції через «двійника» і отримати новий поведінковий досвід.

Отже, відповідно до функцій мистецтва необхідно будувати освітні та виховні цілі і завдання уроків. У гуманітарній методології виділяються такі функції мистецтва: оцінювальна, комунікативна, перетворююча, пізнавальна (пізнання себе і світу), терапевтична.

Цілі уроків мистецтва передбачають формування в учнів високих моральних якостей, заснованих на споконвічних духовних цінностях добра і краси:

- Формування смаку до життя засобами мистецтва;
- Формування художньої культури дитини як частини духовної;
- Формування діалогічної культури дитини з навколишнім світом;
- Виховання глядача, читача, слухача з розвиненим естетичним сприйняттям і смаком;
- Розкриття творчого потенціалу дітей на фоні формування духовного простору особистості;
- Гармонізація людини з навколишнім світом.

«Не хлібом єдиним буде жити людина», – ці слова з Євангелія знають усі, отже й розуміти їх треба так: людям необхідний не лише хліб, але й потрібна духовна їжа для душі, яка реалізується через самоактуалізацію в різних аспектах людського буття, у тому числі і через мистецтво.

Дітям необхідно відчутти всеперемагаючу, всеосяжну енергію людини, її позитивний пафос, сприйняти світ емоційно в його розмаїтті відтінків. Річ у тому, що в дітей емоційна гама сильна, але не різноманітна. Наявність однотипних емоцій – наслідок негативного досвіду спілкування з соціумом. Тому, загальна лінія розвитку емоційного сприйняття може розвиватися в такому напрямі:

- Емоційне насичення, розвиток сприйняття;
- Активізація мислення та уяви, різноманіття деталей, наявність зв'язків у цьому розмаїтті;
- Очищення форми від зайвого: лаконічність думки і почуття.

Через навчальну діяльність відпрацьовується вся система відносин дитини з навколишнім середовищем. Одним із таких засобів є образотворче мистецтво, що надає дитині можливість доєднатися через

художню творчість до навколишнього світу. Учні можуть ставити питання до вчителів, дослухатися до їхньої думки, а також наводити свої приклади. У цьому виражається важлива творча здатність – бачити світ єдиним, нероздільним.

Як відомо, що ігрова і навчальна діяльність не мають меж між собою, вони взаємно проникають і збагачують один одного.

Процес входження у світ мистецтва індивідуальний. Перші уявлення сильні й глибокі і є потужним поштовхом відчути світ прекрасного через почуття радості від ознайомлення з довкіллям, рослинним і тваринним світом, соціальним життям.

Мистецтво є основною мотивацією в навчанні дітей, що сприяє не лише розумовому розвитку особистості, а й її почуттів. Будь-який вид діяльності розвиває творчий характер дитини. Розвиток мотивації й активізації творчості є однією з найважливіших задач, при позитивному рішенні якої відкриваються великі можливості для розвитку творчої уяви, індивідуальності, художнього смаку. Використовуючи інноваційні технології можна повністю усунути проблемні моменти, що заважають творчому розвитку особистості. Сюди відносяться такі мотиви соціальної адаптації:

- потреба зайняти своє місце в колективі;
- орієнтація на оцінки і судження однолітків, а не дорослих. Вимоги колективу стають важливим фактором психічного розвитку підлітка;
- потреба в особистій самооцінці.

Спілкуючись з однолітками на рівних, дитина вчиться зіставляти, порівнювати, погоджуватися з думкою інших та оскаржувати протилежні точки зору. Загальна спрямованість дитини на взаємодію з однолітками поступово переростає в усвідомлене прагнення працювати разом і іншими, добре і швидко отримати потрібний результат. Отже, виникає корекція особистості, терапія і формування комунікативної культури дітей.

Існують різні способи управління навчально-пізнавальною діяльністю, а саме:

– Заняття необхідно планувати цікаво, образно, наочно; завдання давати з урахуванням вікових особливостей.

– Демонстрація привабливих і цікавих прийомів самого предмета – це дозволяє формувати в дитини пізнавальний інтерес як основу навчальної діяльності.

– Усунути страх між бажаним і реальним результатом, який блокує творчу активність дитини.

Тож використання інноваційних методів на уроці забезпечує поєднання пізнавальної і творчої діяльності, в учнів активізується мислення, мовлення, розвивається уява, творчий пошук. Між учнями встановлюються ділові відносини, співтворчість, взаємодопомога, прагнення дізнатися більше, зробити краще. Головне, щоб дитина не випадала з творчого процесу, брала активну участь у різних заходах. Сильним мотивуючим фактором є оцінка творчої діяльності.

Немає двох однакових предметів, бо все неповторне й унікальне. Тому казки-малюнки, реклами, проєкти, презентації, бізнес-плани, виконані дітьми на уроках з різних предметів, розвивають логічне й образне мислення, фантазію, виховують в учнів художньо-естетичний смак і дають їм можливість розкривати та розвивати здібності в різних напрямках, а також впливають на вибір майбутньої професії. Це дуже важливо для художнього сприйняття. Тож бути уважним та спостережливим, уміти зосереджуватися на основній темі – це стає в нагоді на уроках різного спрямування і дає можливість обирати для себе будь-яку професію.

Отже, засоби образотворчого мистецтва дають можливість застосовувати методи адаптації дитини в сучасному світі, знайти свій ключ і шлях до самовдосконалення в соціумі.

Кравченко Н. Д.

(м. Зміїв)

ІМЕННИКИ ЗАГАЛЬНІ Й ВЛАСНІ, КОНКРЕТНІ ТА АБСТРАКТНІ. ЗБІРНІ ІМЕННИКИ (українська мова, 6 клас)

Мета: повторити, поширити знання про іменник; зміцнити навички розрізняти загальні й власні назви, конкретні й абстрактні назви; дізнатись, які іменники відносяться до збірних; розвивати в учнів навички точності, інформативності й виразності мовлення, розвивати мислення, творчі здібності, стимулювати бажання досліджувати й аналізувати мовні явища; виховувати почуття гордості за Україну, любові до України, повагу до її волелюбного народу.

Обладнання: ноутбук, підручник.

Хід уроку:

I. Мотивація.

Учитель. Добрий день, діти, рада вас усіх бачити і дуже хочу почати роботу з вами! Сьогодні ми з вами продовжимо подорож країною Іменник, в якій познайомимось з її мешканцями: власними, загальними, конкретними, абстрактними, збірними. Тож бажаю успіху і гарних оцінок!

А зараз **хвилинка «Побажання»** (учні висловлюють побажання іншим).

II. Актуалізація.

1) **Учитель.** Щоб відновити в пам'яті матеріал із попереднього заняття, запрошую вас узяти участь у грі "**Чиста дошка**".

Правила гри: перед вами білі цеглинки, що ведуть до загадкових дверей.

Перше завдання розчистити шлях від цеглинок (на звороті написане питання – від вас відповідь). Таким чином і перевіримо, як добре знаємо правила.

1. Іменник – це ...
2. Іменники змінюються за ... (числами, відмінками), родами
3. У реченні іменник може бути ... (будь-яким членом речення)
4. Іменники, назви істот відповідають на питання ... (хто?)
5. Іменники, назви неістот відповідають на питання ... (що?)
6. Розділ мовознавства, що вивчає слова як частини мови називається ... (морфологія)
7. В українській мові ... частин мови (10)
8. Частини мови поділяють на ... (самостійні та службові)
9. Частина мови, яка не належить ні до самостійних, ні до службових частин мови ... (вигук).

2) **Учитель.** Добре, молодці. Проте є ще одна перепона – двері! Відчинивши їх, ми потрапимо в особливе місце для кожного з нас, зігріте родинним затишком, добротою, материнською ласкою, найрідніше. І ви всі знаєте, для того, щоб зайти до хати, треба відчинити двері ключем. Так і на уроках. Ви можете зрозуміти нову тему, якщо матимете ключ знань від попередньої.

Завдання "Знайди ключ".

Учитель. Подивіться уважно. Вам треба розподілити іменники у два стовпчики за належністю до істот і неістот.

Українець, Євангеліє, дошка, козак, икання, робітник, австрієць, їжак, насіння, наречена, акула, акваріум.

українець	Євангеліє
козак	дошка
робітник	икання
австрієць	насіння
їжак	акваріум
наречена	
акула	

Словничок:

- ✓ австрієць – народ, що становить основне населення Австрії.
- ✓ наречена – те саме, що названа сестра; жінка стосовно до того, з ким має одружитися.
- ✓ Євангеліє – Частина Біблії (головна частина Нового завіту), в якій вміщено легенди про життя та повчання міфічного Ісуса Христа і яка є основою християнської релігії.

А тепер вже й можна відкрити двері і подивитися, що ховалося за дверима.

Ключ: Україна – єдина!

(учитель перегортає малюнок із дверима, на звороті – карта України)

Бесіда.

Учитель. Як ви гадаєте, чому ключем став саме вислів «Україна – єдина»? (Відповіді учнів)

Учитель. Нам доводиться жити в складний час, повний різних випробовувань. І щоб із честю здолати перешкоди, ми повинні бути справжніми патріотами своєї держави – України, у єдності долати ці перешкоди, зберігати традиції нашого народу, не забувати його історію. Також важливо не цуратись рідної мови, пізнавати її глибини, бо доки існує мова – доти існує народ.

Отже, справжня любов до своєї країни неможлива без любові до своєї мови.

III. Створення проблемної ситуації, у результаті якої учні самостійно сформулюють мету уроку

3) Асоціації

Учитель. Діти, які асоціації виникають у вас зі словом УКРАЇНА? (учні називають слова)

УКРАЇНА: Дніпро, верба, Карпати, солов'ї, мати, Батьківщина, гордість, Тарас Шевченко, калина, пахоці, українці, Європа, барвінок, Чорне море, прапор, єдність, душа, мова, любов, повага, воля, вічність, молитва, свобода, вишиванка, щирість, найрідніша тощо.

IV. Пошук рішення проблемних ситуацій (нові знання в результаті дослідження).

1) Розподільний диктант.

а) Учитель. Уявіть себе фотографами, що з переліченого (асоціації) ви могли б сфотографувати? Назвіть ці слова. Ці слова належать до явищ реальної дійсності?

б) Учитель. А тепер уявімо, що ми тонко відчуваємо дійсність, те, що нас оточує. Які слова існують в людській свідомості?

До якої групи іменників відносяться ці слова? (**абстрактні іменники**). Назвіть їх.

Дніпро

воля

Верба

любов

Плескаємо в долоні, якщо чуємо збірний іменник:

Камінь – каміння, селянин – селянство, колосок – колосся, волосок –волосся, жінка – жіноцтво – жінки, птах – птаство – птахи.

V. Закріплення

1) Схопи іменник (українська народна пісня «Ой, гоп, черевички»).

Учитель. Я переконана, що нам усім пощастило народитись і жити в Україні. Пісня є невід’ємною частиною духовного життя українського народу і не залишає наших співвітчизників ні в радості, ні в смутку, вона крок за кроком слідує за кожним українцем від перших днів життя до глибокої старості.

Завдання. Уважно прослухати пісню, «схопити» іменники і записати в зошит.

Аналіз: до якої групи належить іменник – конкретний чи абстрактний, загальний чи власний): черевички, неділенька, базар, Київ, личко, Василечко.

VI. Рефлексія, узагальнення.

Учитель. «Подорожувати» країною Морфологія вам доведеться ще довго, тому знання які ми сьогодні отримали ви повинні взяти у свої валізи, як справжні мандрівники.

VII. Домашнє завдання. с. 80 – повторити правила, с. 82 – вивчити правила, впр. 202 – виконати.

VIII. Оцінювання.

*Лазебник С. А.
(м. Дружківка)*

АВТОНОМІЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема автономії закладів загальної середньої освіти не є новою. Їй присвячено багато наукових досліджень, монографій, публікацій вітчизняних і міжнародних науковців та управлінців.

Відповідно до методичних матеріалів «Автономія як шлях до ефективного менеджменту школи» шведсько-українського проєкту «Підтримка децентралізації в Україні», можна стверджувати, що іноді тема автономії розглядається занадто технічно, а в інших випадках – занадто загально та поверхово. Автономія закладів освіти помилково асоціюється лише з фінансовою автономією. Є як мінімум дві причини, які дозволяють стверджувати, що тема автономії в школах є актуальною: по-перше, незважаючи на існуючі практики автономії в школах України, її системне і повноцінне впровадження є запорукою ефективного управління процесом надання якісних освітніх послуг здобувачам освіти. У період інноваційного розвитку технологій, цифровізації життя, масштабних інформаційних потоків основним завданням Нової української школи є підготовка конкурентноспроможного, затребуваного в сучасному глобалізованому та надзвичайно динамічному світі випускника; по-друге, процес менеджменту установами, організаціями набуває надзвичайної ваги та актуальності. Не є виключеннями в цьому процесі і процеси освітнього менеджменту, особливо у період здійснення освітньої реформи. Адже саме від ефективності процесів управління залежить успіх та результат діяльності як у короткостроковій, так і довгостроковій перспективі. Саме освітня галузь має першою реагувати на ці зміни та виклики в суспільстві.

Централізована система управління освітою вже не може бути ефективною. Виключенням є формування національної освітньої політики

та єдиних стандартів, які регламентують якість освітніх послуг. Усе ж інше має бути делеговано безпосередньо закладам освіти. Шкільні адміністрації та педагогічні колективи, використовуючи право на автономію закладів, мають гарантувати якісні освітні послуги. Автори проекту «Підтримка децентралізації в Україні» вважають, що автономія закладів освіти (усі 4 її форми: академічна, організаційна, кадрова і фінансова) як важливий управлінський підхід, має найкращий ефект лише за умови комплексного її впровадження.

Новий Закон «Про освіту» визначив автономію закладів освіти як право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності в прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що проводиться в порядку та межах, визначених законом.

Освітній менеджмент базується на основних законах та принципах науки про управління в цілому, хоча і має ряд суттєвих особливостей. Особливостями освітнього менеджменту в Україні, як і в інших країнах пострадянського простору є те, що він є порівняно молодого галуззю і власне до недавнього часу вищі навчальні заклади не готували освітніх управлінців, а ними ставали звичайні педагоги, які або виявляли організаторські здібності, або були успішними вчителями-предметниками. Сучасна система підготовки фахівців уже передбачає підготовку менеджерів для освітньої галузі.

Автономізація діяльності закладу освіти передбачає передачу засновником повністю або частково функцій управління безпосередньо закладу освіти, що визначається його установчими документами. Автономізація діяльності закладу поряд із передачею управлінських повноважень передбачає і передачу відповідальності за результати діяльності, які досягнуто на підставі реалізації цих повноважень.

Автономізація передбачає високий фаховий рівень місцевого менеджменту, його готовність до прийняття досить часто непопулярних управлінських рішень, а також, що найголовніше, його готовність брати на себе відповідальність за результати прийнятих рішень.

Повна автономізація діяльності закладів освіти основною метою має підвищення рівня ефективності здійснення менеджменту закладу і кінцевою метою – підвищення ефективності надання освітніх послуг, підвищення їх якості.

Звичайно, одним із шляхів вирішення проблем є осучаснення системи менеджменту в галузі, але її необхідно впроваджувати з комплексом інших заходів щодо модернізації освітньої галузі. Закон України «Про освіту» визначив поняття, види та обсяг автономії. Так, стаття 6 згаданого Закону однією із засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності визначає фінансову, академічну, кадрову та організаційну автономію закладів освіти у межах, визначених Законом. Статтею 23 Закону встановлюються державні гарантії академічної, організаційної, фінансової і кадрової автономії закладів освіти. Разом з тим цією ж статтею констатується, що обсяг автономії закладів освіти визначається цим Законом, спеціальними законами та установчими документами закладу освіти. Стаття 25 визначає, що засновник або уповноважена ним особа не має права втручатися в діяльність закладу освіти, що здійснюється ним у межах його автономних прав, визначених законом та установчими документами, а також встановлює, що засновник або уповноважена ним особа може делегувати окремі свої повноваження органу управління закладу освіти та/або наглядовій раді закладу освіти. Функціонування наглядових рад є одним із механізмів контролю за фактично абсолютною автономією діяльності закладів освіти, елементом впровадження державно-громадського управління у сфері освіти.

Закон України «Про повну загальну середню освіту» не тільки підтвердив, а й закріпив та розширив автономні повноваження закладів загальної середньої освіти, деталізував кожен із їх видів. Це стосується усіх видів автономій закладу: академічної, організаційної, кадрової та фінансової.

Стаття 31 згаданого закону визначає юридичну самостійність закладу загальної середньої освіти, його право набувати майнові та немайнові права, нести обов'язки, виступати стороною в судовому процесі, мати у власності кошти та інше майно відповідно до законодавства. Ця ж стаття визначає, що заклад загальної середньої освіти має самостійний баланс, розрахункові та інші рахунки у фінансових установах і банках державного сектору, може мати бланки, печатки та штампи із своїм найменуванням і символікою. Закладам загальної середньої освіти надається право проводити інноваційну діяльність та можливість укладання з цією метою відповідних договорів про співпрацю з іншими закладами освіти (науковими установами), підприємствами, організаціями, фізичними особами. Автономія закладу загальної середньої освіти базується на самостійному виконанні своїх основних, допоміжних та супутніх завдань.

Основним завданням закладів загальної середньої освіти є надання послуг із здобуття початкової, базової середньої та профільної середньої освіти, тому і первинною автономією є академічна автономія, яка визначатиме особливість і унікальність закладу в наданні цих послуг. Адже саме організаційна автономія закладу визначатиме ті стратегічні та операційні заходи, за допомогою яких буде можливо реалізувати стратегію закладу, освітню програму та освітні траєкторії усіх здобувачів освіти. Від правильності визначення, ефективності реалізації організаційно-розпорядчих функцій, вжитих у рамках організаційної автономії, залежить ефективність здійснення місії закладу освіти.

Ефективність реалізації завдань закладу, досягнення ним цілей, визначених у стратегії, залежатиме від кадрового потенціалу та структури закладу. Саме тому важливе місце в системі автономій належить кадровій автономії, яка покликана надати право закладу найбільш оперативно та неупереджено вирішувати проблеми забезпечення персоналом та управління ним.

Фінансова ж автономія дає право закладу на забезпечення реалізації його завдань, цілей та місії. Автономію діяльності закладів освіти необхідно розглядати як форму менеджменту задля підвищення ефективності їх функціонування. Види автономії закладу тісно пов'язані між собою, взаємно виходять один з одного та взаємодоповнюють один одного. Види автономії закладу формують цілісну систему його функціонування задля досягнення мети діяльності з урахуванням потреб, запитів учасників освітнього процесу, можливостей та завдань засновників, цілей державної освітньої політики.

Абсолютно очевидним є те, що реалізувати тільки один вид автономії в окремо взятому закладі є нереальним завданням. Разом з тим необхідно зауважити, що захоплення абсолютною автономією без належної системи підготовки до автономізації закладів приречене на поразку та появи ряду поставтономізаційних проблем. Щоби уникнути цього, законодавство передбачає цілий ряд обмежень та противаг автономії як запобіжників виникнення негативних наслідків.

Нова нормативно-правова база дає право та можливість педагогам, авторським колективам, закладам освіти створювати власні навчальні програми, підручники та посібники й використовувати їх в освітньому процесі. Це є надзвичайно прогресивною нормою, яка спонукає до творчого пошуку оптимальних моделей досягнення результату, визначеного освітньою програмою закладу освіти, індивідуальними освітніми траєкторіями здобувачів освіти у кожному конкретному випадку.

Необхідно зауважити, що процес створення авторських навчальних програм, підручників та посібників є кропіткою працею, який, крім бажань, потребує ґрунтовних знань, навиків та колосального досвіду. Тому не кожен заклад освіти спроможний виконати це завдання. Разом з тим маємо чимало творчих, досвідчених педагогів, авторських колективів, закладів освіти, які здатні осилити такі завдання і вже вміло та успішно користуються такою можливістю.

Сьогодення вимагає від сучасної школи та сучасного педагога креативності, багатогранності, неординарності в щоденній діяльності задля досягнення мети. Тому використання лише традиційних форм і методів в освітньому процесі, як правило, не приносить бажаних результатів. Лише творчий пошук, використання індивідуальних особливостей як педагогів, так і здобувачів освіти здатні сприяти досягненню результатів. Академічна свобода, визначена і надана освітнім законодавством, сприяє розвитку такої креативності, неординарності, багатогранності та ініціативності.

Показниками ефективності впровадження академічної автономії в організацію освітнього процесу мають бути: професійний ріст педагогічних працівників; якість знань, умінь, навичок здобувачів освіти; відповідність випускника моделі, яка спроектована в освітній програмі; суспільна оцінка діяльності закладу освіти; показники ефективності впровадження академічної автономії.

Отже, можемо констатувати, що діюче законодавство надає значні власні повноваження керівникам і колегіальним педагогічним органам закладів загальної середньої освіти. Особливу цінність будь-якої організації становлять її працівники. Формування кадрового складу установи (підприємства, організації) є кропіткою, важливою справою, яка потребує особливих знань та навичок. Освітні заклади завжди мали багаторівневу систему управління, тому й процес формування їх кадрового

складу завжди був складним і часто здійснювався на різних рівнях управління.

Внесення змін у чинну норму законодавчого рішення про закріплення права кадрової автономії за закладами освіти, прийняття розпорядчого рішення органу, який здійснив кадрову політику про передачу даного права закладу освіти.

Отже, автономізація освітнього менеджменту передбачає наявність високого фахового рівня шкільних адміністрацій, їх готовність до прийняття часто непопулярних управлінських рішень і, що найголовніше, їх готовність брати на себе відповідальність за результати прийнятих рішень. Кінцевою метою автономізації є діяльності закладів освіти та підвищення ефективності надання освітніх послуг, підвищення їх якості.

Левшин Д. О.

(м. Слов'янськ – м. Дніпро)

ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ФОРМ, ПРИЙОМІВ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА НЕСТАНДАРТНИХ УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО

У сучасній освітології тестування – це найпоширеніший метод чи прийом новітніх технологій навчання, це також спосіб оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти.

У тезах пропонуємо тести, розроблені автором наукової розвідки, на основі т. зв. фасетів. На нашу думку, використання фасетів у навчально-виховному процесі заощаджує час на підготовку того чи того заняття із зарубіжної літератури.

Фасет – це тестове завдання на основі елементів, які можна змінювати. Презентуємо зразки таких тестів на матеріалі життєпису майстрів слова (зарубіжна література, 11 клас)¹ [1–4].

¹ Фасет беремо у {фігурні лапки}; правильну відповідь позначаємо знаком *.

• {Франц Кафка (1883–1924)} – автор: а) новели «Перевтілення»*; б) роману «Чума»; в) роману «У пошуках утраченого часу».

• {Альберт Камю (1913–1960)} – автор: а) новели «Перевтілення»; б) роману «Чума»*; в) роману «У пошуках утраченого часу».

• {Марсель Пруст (1871 – 1922)} – автор: а) новели «Перевтілення»; б) роману «Чума»; в) роману «У пошуках утраченого часу»*.

• {Хто зберігає здатність бачити прекрасне, той не старіє} – афоризм: а) Франца Кафки*; б) Альберта Камю; в) Марселя Пруста.

• {Справжня щедрість щодо майбутнього – це все присвятити сьогоденню} – афоризм: а) Франца Кафки; б) Альберта Камю*; в) Марселя Пруста.

• {Не бійтеся зайти надто далеко, бо істина завжди ще далі} – афоризм: а) Франца Кафки; б) Альберта Камю; в) Марселя Пруста*.

• {Вегетаріанцем був}: а) Франц Кафка*; б) Альбер Камю; в) Марсель Пруст.

• {Кукурудзяна каша була улюбленою стравою}: а) Франца Кафки; б) Альбер Камю*; в) Марселя Пруста.

• {Пив неймовірно багато кави протягом доби}: а) Франц Кафка; б) Альберт Камю; в) Марсель Пруст*.

• {Юристом за освітою був}: а) Франц Кафка*; б) Альберт Камю; в) Марсель Пруст.

• {Народився й помер одного й того ж числа (3)}: а) Франц Кафка*; б) Альберт Камю; в) Марсель Пруст.

• {Працював, зокрема, продавцем автозапчастин}: а) Франц Кафка; б) Альберт Камю*; в) Марсель Пруст.

- {Процес набуття спогадів завдяки запахам дослідники називають феноменом}: а) Кафки; б) Камю; в) Пруста*.

{Портрет Франца Кафки (1883–1924)} – це:		
а	б	в*
{Портрет Альберта Камю (1913–1960)} – це:		
а	б	в
{Портрет Марселя Пруста (1871–1924)} – це:		
а*	б*	в
		

ЛІТЕРАТУРА

1. Зарубіжна література ХХ століття: Посібник [за ред. О. М. Ніколенко, Т. М. Конєвої]. Київ: ВД «КМ Академія», 1998. 320 с.
2. Зарубіжна література. 10 – 11 класи. Рівень стандарту: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ, 2022. 56 с.
3. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ: Академія, 2010. 496 с.
4. Орлова О. В. Методика навчання зарубіжної літератури: навч.-метод. посіб. Полтава, 2021. 109 с.

Легчиліна О. І.

(м. Дружківка)

ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

*Предмет математики настільки серйозний,
що не слід упускати жодної можливості*

зробити його більш цікавим.

Блез Паскаль

XXI століття – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення. Сьогодні для розвитку інтересу дітей до навчання на уроках математики недостатньо лише особистісних якостей учителя.

Л. В. Занков – один із основоположників наочного навчання у вітчизняній педагогіці – писав: «Педагог, який бажає що-небудь міцно закарбувати в дитячій пам'яті, повинен потурбуватися про те, щоб якомога більше органів чуття: око, вухо, голос, відчуття м'язових рухів і навіть, якщо можливо, нюх і смак взяли участь в акті запам'ятовування» [3, с. 52].

Застосування наочності є одним із основних дидактичних принципів навчання. На основі безпосередніх сприймань і міркувань, що спираються на наочність, у дітей створюється уявлення, а потім формується поняття. Від якості засвоєння цих понять залежить успіх подальшого засвоєння математики.

За допомогою спеціальних засобів наочності математика дозволяє формувати і розвивати образне, абстрактне, візуальне, просторове мислення учнів, що полегшує їм задачу сприйняття, розуміння, осмислення і засвоєння навчального матеріалу.

На жаль, деякі вчителі не надають великого значення наочності, або ж використовують її не правильно, що не тільки не допомагає учням, але й навпаки, шкодить.

Задачі даної роботи:

1. Виявити суть, значення і роль наочності, визначити вимоги до її використання в навчанні математики.

2. Реалізувати принцип наочності на прикладі окремих тем шкільного курсу математики.

Принцип наочності в навчанні вважається похідним від принципу доступності: чим насиченішим є унаочнення заняття, тим доступнішим буде пояснення нової теми. Сутність цього принципу можна передати висловом: «краще один раз побачити, ніж сто разів почути». Він спирається на провідну роль зорових аналізаторів у сприйманні зовнішнього світу (адже за їхньою допомогою людина отримує від 80 до 90 відсотків інформації). Тому навчальний матеріал потрібно подавати в найбільш унаочненій формі. Засновник цього принципу Я. В. Коменський стверджував, що необхідно здобувати мудрість не з книг, а з неба, землі, дубів і буків, а якщо ми маємо намір передавати учням істинні й достовірні знання, то повинні навчати за допомогою особистого спостереження і чуттєвої наочності.

Основні правила принципу наочності:

- чітко визначити мету використання засобів наочності;
- комплексно використовувати такі види наочності, які давали б найбільший ефект, але ні в якому разі не зловживати ними;
- активно залучати суб'єктів учіння до роботи із засобами наочності;
- керувати спостереженнями суб'єктів учіння;
- відкидати все зайве, щоб не викликати додаткових асоціацій;
- застосовувати наочність на всіх етапах навчального процесу;
- демонструвати засоби наочності послідовно в міру подання навчального матеріалу;
- забезпечувати змістовність і естетичність їх оформлення;
- наочність має відповідати психологічним закономірностям сприймання;
- не використовувати засоби наочності як самоціль, а вдало доповнювати матеріал, що вивчається;
- не переоцінювати й не недооцінювати роль наочності в навчанні тощо [4, с. 234].

Під час навчання необхідно застосовувати різні види наочності – натуральну, образну, словесно-образну наочність (динамічну і статичну, пласку і об’ємну).

Отже, принцип наочності можна визначити як «сукупність норм, які впливають із закономірностей процесу навчання і стосуються пізнання дійсності на основі спостережень, мислення і практики на шляху від конкретного до абстрактного, і навпаки».

Завдання підвищення ефективності уроків з математики вимагає від учителя вміння володіти методами, засобами і формами навчання, як традиційними, виробленими віковим досвідом вчителів і методистів, так і тими, які виникли і ввійшли в шкільну практику відносно недавно. Уміле володіння арсеналом педагогічного досвіду дасть можливість творчо використовувати існуючі шляхи підвищення ефективності уроків з математики, принципи дидактики, зокрема, принцип наочності.

Треба зауважити, що наочність є важливим компонентом активізації пізнавальної і навчальної діяльності учнів. Ще античні греки зазначали, що наочність сприяє кращому запам’ятовуванню інформації і швидшому її відтворенню. Наочність допомагає сконцентрувати увагу учнів на головному, конкретному, що дає позитивні результати при перевірці знань. Також, говорячи про увагу, можна сказати, що використання наочності на уроках у школі сприяє виробленню в людини звички відшукувати головне в матеріалі, сприяє більш точній концентрації уваги на конкретній інформації.

Принцип наочності впливає із суті процесу сприймання осмислення і узагальнення учнями матеріалу, що вивчається. Цей принцип означає, що в навчанні необхідно, приймаючи до уваги логіку процесу засвоєння знань, на кожному етапі навчання знайти його вихідний початок у фактах і спостереженнях одиничного або в аксіомах, наукових поняттях і теоріях, після чого визначити закономірний підхід від сприймання одиничного,

конкретного предмета до загального, абстрактного або навпаки від загального, абстрактного до одиничного, конкретного. Коріння принципу наочності – у народній педагогіці, підтвердженням чого є такі вислови: «Краще раз побачити, ніж сто разів почути», «Приклад кращий за правило» та ін.

Великий внесок у проблему наочності зробила Т. І. Шамова. На її думку, перший розум дитини – це чуттєвий розум, відсутність власного спостереження й досвіду спричиняють дуже велику шкоду розумовому розвитку дитини [7, с. 127]. Однак, корінні зміни в трактуванні принципу наочності, в утвердженні його як власне принципу, належить саме Й. Г. Песталоцці. Він у свій час зазначав: «... я утвердив вищу основу навчання у визнанні наочності як абсолютного фундаменту всякого пізнання».

Й. Г. Песталоцці вважав, що характерна риса людської природи полягає у самодіяльності, у вільному розкритті всіх сил за власними внутрішніми законами, а не під тиском зовнішніх причин, а тому «... всі освітні засоби, як більш чи менш штучні, не повинні відхилятися від природного ходу розвитку людських здібностей чи протидіяти йому, а бути узгоджені з образом дій, якого дотримується сама природа» [6, с. 273]. Усе навчання, на його думку, є не що інше, як мистецтво допомагати природному прагненню людини до розвитку, що засновується на гармонії вражень, засвоєваних дитиною, зі ступенем розвитку її сил. Саме тому будь-яке знання повинно виходити зі спостережень і до них повертатися.

Отже, наочність у розумінні Й. Г. Песталоцці – це не тільки і не стільки забезпечення чуттєвого сприйняття предмета вивчення, це коли людина володіє певними чуттєвими елементами знань і використовує ці елементи для обстеження, для орієнтування, тобто зводить складне до сукупності простих елементів. Наочність він вважав основою

природовідповідного навчання, надаючи великого значення ознайомленню дітей з предметами, безпосередньо доступними їх органам чуття. У тих випадках, де неможливе безпосереднє ознайомлення з самим предметом, він пропонував звертатися до зображень на картинах, до спогадів про пережите дітьми за межами школи, до порівняння, аналогій та інших засобів.

Принцип наочності знаходить, як вважає М. Жалдак, своє конкретне вираження у правилах: 1) від близького до далекого; 2) від простого до складного; 3) від відомого до невідомого [2, с. 105].

Про роль наочності в навчанні математики говорить і відомий методист Л. Красуля: «У навчанні, як і в науковому пізнанні, головну роль відіграє мислення, однак не можна обійтись і без чуттєвого пізнання. Дидактичний принцип наочності в навчанні математики особливо важливий вже хоча б тому, що тут доводиться мати справу з просторовими формами і кількісними відношеннями реального світу. Крім того, високий рівень математичних абстракцій успішніше засвоюється учнем, якщо він при цьому користується їх матеріальними інтерпретаціями, реальними моделями. На основі відчуттів в учнів утворюється сприймання реальних об'єктів, формуються образні уявлення, абстрактні математичні поняття, краще засвоюються абстрактні математичні відношення і залежності» [5, с. 41]. Найбільша потреба в наочності на початковому етапі навчання, і по мірі переходу в старші класи ця потреба зменшується, та й сама наочність стає більш складною, приймає нові форми. Які види наочності, на яких етапах уроку їх доцільно застосовувати, щоб це було раціонально і природно, щоб вивчення математики як науки, яка спирається на логіку висловлень, не відштовхувало учня, а сприяло свідомому засвоєнню навчального матеріалу та розвитку логічного та абстрактного видів мислення, хвилює багатьох педагогів. Так, наприклад, Л. Красуля описує один із основних шляхів підвищення ефективності уроків математики, а

саме використання наочності. Щоб учні правильно зрозуміли та засвоїли нове математичне поняття, його треба, по можливості, проілюструвати.

У процесі вивчення математики потрібно частіше користуватися моделями, які не тільки підводять учнів до самостійного формулювання ними означень, теорем, а й допомагають спростувати неправильні уявлення, довести деякі твердження.

Правильне використання принципу наочності в навчанні математики повинно забезпечити своєчасний перехід від живого споглядання до абстрактного мислення.

Використання комп'ютерів підвищує інтерес учнів до знань і робить процес засвоєння знань більш легким. Заняття, на яких демонструються мультимедійні картинки, ілюстрації, фотографії, колекції, виконані у віртуальному вигляді комп'ютерних програм, як правило, проходять при підвищеній зацікавленості й увазі всіх учнів. Багато положень, на перший погляд важких, при вдалому використанні засобів комп'ютерної техніки стають доступними і зрозумілими. Однак, щоб не перевантажувати заняття демонстраційними матеріалами, учитель у кожному окремому випадку повинен самостійно вирішувати, коли і скільки використовувати засоби комп'ютерної наочності в процесі навчання.

Комп'ютер надає цікаві можливості на уроках з математики. Кожен етап у процесі навчання подання нового матеріалу, формування, закріплення та перевірка знань, умінь, навичок учнів може бути здійснений досить ефективно завдяки раціональному застосуванню технічних засобів.

Отже, принцип наочності є одним із найважливіших у навчанні математики. Багато педагогів відзначають високу ефективність застосування засобів наочності для поглиблення інтересу учнів до навчальної, пізнавальної діяльності, для формування в них відповідних знань, умінь, навичок у сприйнятті й осмисленні навчального матеріалу.

Отже, використання комп'ютера в ролі ефективного засобу для наочної ілюстрації понять, демонстрації графіків, малюнків на уроках алгебри і геометрії основної школи сприятиме глибшому засвоєнню знань, формуванню в учнів навичок евристичної діяльності, розвитку логічного і творчого мислення, математичних здібностей учнів, підвищенню мотивації та інтересу до вивчення математики, реалізації принципів диференціації та гуманізації навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевз Г. П. Методика викладання математики: навч. посібник. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ: Вища школа, 1989. 367 с.
2. Жалдак М. І. Комп'ютер на уроках математики: посіб. для вчителів. Київ: Техніка, 1997. 303 с.
3. Занков Л. В. Наочність та активізація учнів у процесі навчання. Київ: Вища школа. 1998. 254 с.
4. Коменський Я. А. Велика дидактика: вибрані педагогічні твори. К., 1992. Т. 1. 596 с.
5. Красуля Л. Наочність на уроках математики. *Математика*. 2005. № 18. С. 7–9.
6. Песталоцці Й. Г. Вибрані педагогічні твори. У 3 т. К., 1965. Т. 3. 477 с.
7. Шамова Т. І. Активізація навчання школярів. Київ: Вища школа. 1997. 274 с.

Мельникова Н. В.

(м. Краматорськ)

Г. ГЕЙНЕ. ВІРШ «КОЛИ НАСТАВ ЧУДОВИЙ МАЙ».

ПОЕТИЗАЦІЯ ВИСОКОГО ПОЧУТТЯ КОХАННЯ

(Зарубіжна література, 7 клас)

Тема: Г. Гейне. Вірш «Коли настав чудовий май». Поетизація високого почуття кохання

Мета: Ознайомити учнів з біографією поета, розкрити його світоглядні позиції та роль у світовій літературі, учити сприймати твір як мистецьке явище; розвивати навички сприйняття лекції та дослідницької роботи, виразного читання поетичних творів та вміння їх аналізувати; розвивати логічне, критичне, асоціативне, системне мислення та уяву, зв'язне мовлення, уміння вчитися, навички спілкування в колективі; уміння знаходити та перевіряти правдивість потрібної інформації в

інтернет просторі за допомогою поставлених запитань; виховувати почуття краси, любов до поезії та природи, інтерес до творчості Г.Гейне, толерантне ставлення до мов і культур народів світу.

Тип уроку: засвоєння нових знань і формування на їх основі умінь та навичок.

Обладнання: підручник, портрет письменника, ілюстрації, мультимедійна презентація, смартфони, картки з завданнями.

Міжпредметні зв'язки: історія, українська література, образотворче мистецтво, інформатика.

Хід уроку

1. Оргмомент. Емоційне налаштування на урок.

2. Актуалізація опорних знань

1. Експрес-опитування

Що таке лірика ?

Які види лірики ви знаєте ?

Що таке пейзажна лірика, інтимна лірика ?

Подумайте, можуть ці два види лірики бути об'єднані в одному творі ?

3. Завдання «Діаграма Венна». Намалюйте в зошиті перетнуті кола і заповніть їх спільними (у перетині кіл) і відмінними ознаками інтимної та пейзажної лірики. (слайд 3)

Ознаки: емоційний зв'язок людини з природою, символи, провідний мотив – любовна пристрасть; відображення словами того, що поет бачить навколо себе; належить до вічних у світовій літературі; милування красою навколишнього світу; відображення словами почуття кохання; провідний мотив – опис природи; душевні переживання; ліричний твір.

Завдання “ Діаграма Венна”

інтимна

пейзажна

спільне

3

4. Мотивація навчальної діяльності

Слова вчителя

Поезія – це не просто римовані слова, це форма вираження почуттів, вражень, емоцій. Читаючи вірші, відчуваєш силу того почуття, яке відчуває поет до природи, коханої людини, сім'ї, батьківщини.

Поезію називають «музикою слів», «живопис, який чується».

5. Повідомлення теми і мети уроку (слайд 1–2)

Діти, які асоціації у вас викликає слово «кохання»?

2. Метод «Асоціативний кущ». Скласти асоціативний кущ до

Метод “ Асоціативний кущ “

4

слова «кохання» (квіти, радість, підтримка, вірність, музика, весна, крила, повага). (слайд 4)

Слово вчителя

Кохання це почуття, яке окрилює людину, надихає, допомагає подолати життєві труднощі. Але не завжди це почуття може бути взаємним, і тоді серце людини наповнюється сумом. Як раз про таке кохання ми сьогодні і будемо говорити на уроці.

6. Засвоєння і осмислення нового матеріалу

3. Перегляд презентації «Життя і творчість Г. Гейне» з коментуванням учителя та заздалегідь підготовлених учнів.

4. Завдання. Розгляньте інфографіку «Життя і творчість Г. Гейне». (слайд 5). Доповніть схему відомими вам цікавими фактами про Г. Гейне (робота в зошитах)

5. Робота з підручником. Виразне читання (вголос та мовчки) вірша Г. Гейне «Коли настав чудовий май» у перекладі та оригіналі (с.171–172). (слайди 6-7)

4. Згадаємо теорію літератури (слайд 8)

Оригінал – авторський твір.

Переклад – відтворення тексту іншою мовою.

Переспів – вірш, написаний за мотивами іншого поетичного

твору.

5. Прослуховування вірша в аудіозапису

Генріх Гейне "Коли настав чудовий май". Аудіовірш (див.: https://www.youtube.com/watch?v=qx11Z_RTx0I).

6. Перегляд репродукцій картин відомих художників із зображенням весни (слайди 9-10)

7. Евристична бесіда

Яким описом починається вірш? (Описом весняної природи)

Які почуття виникають у душі ліричного героя? (Кохання до жінки та любов до природи)

З чим герой порівнює свої почуття?

Як можна зрозуміти останній рядок поезії?

Анатолій Горбенко
"Після дощу", 2013 р.

Борис Литовченко
"Весна в Києві", 2018 р.

9

Каміль Піссаро
“Квітуха слива Еран’ї”, 1894 р.

Клод Моне
“Фруктовий сад весною”, 1886 р.

10

Знайдіть у вірші засоби художньої виразності та визначте їх роль. (Епітети: «чудовий май», «серденьку моїм». Метафори: «прокинулось кохання», «розказав журбу й кохання». Уособлення: «садочків розвивання», «у серденьку... прокинулось кохання». Анафора: «Коли настав чудовий май...»).

Які почуття охоплюють ліричного героя?

Порівняйте почуття ліричного героя з кольорами на репродукціях картин відомих художників? Які кольори переважають на репродукціях картин? Про що це свідчить? Що спільного в цих видах мистецтва?

Порівняйте настрої та емоції, відчуті в поезії, з настроєм та емоціями, які у вас виникають після перегляду картин. Що спільного? У чому різниця?

Який можна зробити висновок? (Вірш і картини – витвори мистецтва. Але художники пишуть свої твори фарбою, а письменники малюють словом і таким чином передають свій настрій та настрої ліричних героїв, емоції, відчуття).

8. Завдання на зіставлення. Поєднати художні засоби з рядками твору (слайд 11)

1. Метафора	А «чудовий май»
2. Епітет	Б «садочків розвивання»
3. Уособлення	В «розказав журбу й кохання»

Завдання на зіставлення

1. Метафора	→	А “ чудовий май”
2. Епітет	→	Б “ садочків розвивання”
3. Уособлення	→	В “ розказав журбу й кохання”

11

(Відповіді: 1 → В, 2 → А, 3 → Б).

Висновок: за допомогою художніх засобів автор розкриває тему, ідею твору, почуття та настрої ліричного героя.

7. Підсумок уроку. Метод «Незакінчене речення» (слайд 16)

(виконується письмово в зошитах)

«Коли настав чудовий май ...» – це вірш, тому що ...

У поезії йдеться про ...

Почуття ліричного героя невзаємне, тому що ...

«Прокинулось кохання» – це ...

«Чудовий май» – це ...

Основна думка вірша – ...

9. Домашнє завдання (слайд 17)

1. За підручником Є. Волощук (2020 р.) опрацювати поданий матеріал, виразно читати, уміти аналізувати, вивчити напам'ять вірш (с. 171-172).

2. Закінчити роботу з фотоквесту.

3. Намалювати ілюстрації до вірша (за бажанням).

Мельниченко А. П.

(м. Дружківка)

Патріотична вікторина «Я – українець!»

(для учнів початкової школи)

1. Основний закон України – це...
 - А. Конституція
 - Б. Кодекс України
 - В. Референдум
2. Автор слів Державного Гімну України...
 - А. Михайло Вербицький
 - Б. Павло Чубинський
 - В. Василь Сухомлинський
3. День Незалежності українці відзначають...
 - А. 24 серпня
 - Б. 6 грудня
 - В. 16 жовтня

4. У якому році було проголошено Акт Незалежності України?
- А. У 1991
 - Б. У 1993
 - В. У 1992
5. У Державному Гербі України зашифровано слово...
- А. Правда
 - Б. Воля
 - В. Сила
6. Коли в Україні відзначають День Державного Прапора?
- А. 24 серпня
 - Б. 23 серпня
 - В. 28 червня
7. Який основний елемент Державного Герба України?
- А. Тризуб
 - Б. Орел
 - В. Тигр
8. Державні символи України...
- А. Гімн, прапор, герб
 - Б. Верба, калина, соняшник
 - В. Мак, вишита сорочка, рушник
9. Укажіть народні символи України:
- А. Мак
 - Б. Гімн
 - В. Калина
 - Г. Прапор
 - Г. Рушник
 - Д. Соняшник
10. Столиця України...
- А. Харків

Б. Львів

В. Київ

11. Скільки країн – сусідів на суходолі?

А. 8

Б. 7

В. 6

12. Доповни речення:

«За народ і волю віддамо...»

А. Букет троянд

Б. Кошик ягід

В. Життя і долю

13. Чий портрет зображено на купюрі номіналом 100 гривень?

А. Івана Франка

Б. Михайла Грушевського

В. Тараса Шевченка

(І. Франко надавав великого значення вихованню молодого покоління засобами художньої літератури, зокрема літератури для дітей і молоді).

14. Найбільша річка України – це...

А. Десна

Б. Дніпро

В. Південний Буг

15. Найбільш вживаною літерою української абетки є літера...

А.«П»

Б.«М»

В.«Д»

Правильні відповіді:

1. А 8. А

2. Б 9. А,В,Г,Д

- 3. А 10. В
- 4. А 11. Б
- 5. Б 12. В
- 6. Б 13. В
- 7. А 14. Б
- 8. А 15. А

Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів та виховних заходів.

Акцент у виховній роботі – перенести на засвоєння учнями народних традицій, сутності українських обрядів, народних свят, легенд, переказів, звичаїв тощо.

Мораль достатньо чітко зафіксована словесно (кодекси, символи, настанови, заповіді, заповіді, етичні вчення) і ритуально (звичаї, традиції, ритуали, обряди).

Система духовних цінностей є результатом виховної функції суспільства, слугує фундаментом мотивації поведінки людей, базисом цілісності соціальної системи. Моральні цінності також являють собою певний культурний код, а кожна культура породжує нову систему цінностей.

Никоненко Я. М.

(м. Слов'янськ – м. Дніпро)

**ІНДИВІДУАЛЬНА САМОСТІЙНА РОБОТА УЧНІВ
ВИПЕРЕДЖУВАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ
ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ЗЗСО**

*Будь-яка справжня освіта здобувається
тільки шляхом самоосвіти.*

М. О. Рубакін

Сучасне суспільство в галузі освітології вимагає нових підходів до організації навчально-виховного процесу, зокрема в закладах загальної середньої освіти. Вочевидь потрібно навчати здобувачів освіти вільно орієнтуватися в обширі різноманітної інформації, самостійно поповнювати знання, виявляти творчий підхід до вирішення тих чи тих навчально-пізнавальних завдань.

Самостійна робота – це один із потужних засобів активізації пізнавальної активності здобувачів загальної середньої освіти, основне призначення якої полягає в тому, щоб сприяти розвитку творчого мислення, пізнавальних здібностей і розумовій активності учнів, формуванню вміння по-новому вирішувати ті чи ті проблеми, ініціативи у прийнятті рішень тощо. Самостійна робота виконується згідно з завданням учителя при його методичному керівництві, але безпосередньо вчитель у такій роботі не бере участі. Самостійна робота учнів при вивченні зарубіжної літератури у старшій школі ЗЗСО також сприяє ефективному самостійному пошуку знань та їх подальшому використанню в житті. Основне, що, на нашу думку, потрібно враховувати вчителю при організації самостійної роботи, – це її систематичність і регулярність!

За однією із класифікацій форм самостійної роботи учнів розрізняють колективну самостійну роботу й індивідуальну самостійну роботу. Під час колективної самостійної роботи формуються вміння приймати спільні рішення її учасниками, що сприяє інтенсивності взаємного навчання. Індивідуальна самостійна робота виконується здобувачем особисто або у складі невеликої творчої групи.

Зважаючи на рівень самостійної діяльності здобувачів освіти й певну дидактичну мету виділяють чотири типи самостійних робіт:

- 1) відтворюючі;
- 2) реконструктивно-варіативні;
- 3) евристичні;

4) творчі роботи.

У пропонованих тезах ідеться про варіанти індивідуальної роботи здобувачів загальної середньої освіти реконструктивно-варіативного, евристичного чи творчого типів на заняттях зарубіжної літератури у старшій школі, зокрема про пізнавальні завдання випереджувального характеру². Під час випереджаючого відображення здобувач думкою «забігає» вперед розповіді вчителя, прогнозує ті чи ті шляхи розв'язання проблеми, здійснюючи у такий спосіб науково-дослідницький пошук.

Основна ідея випереджувального завдання полягає в тому, що здобувач уперше знайомиться з новим матеріалом під час його самостійного опрацювання.

Особливості такої роботи схарактеризуємо завдяки презентації конкретного завдання (на матеріалі вивчення модернізму в 11 класі).

Теоретико-методологічним підґрунтям розвідки слугують праці, зазначені у списку використаної літератури [1–6].

11 клас. Модернізм (6 год.).

Модерністська проза початку ХХ ст. (загальна характеристика). Світоглядні й естетичні засади модернізму, його художнє новаторство. Модерністські явища в художній прозі на початку ХХ ст. Ф. Кафка, Дж. Джойс і М. Пруст як зачинателі модернізму в європейській прозі. Екзистенціалізм, його філософські засади та представники.

Німецькомовна проза

² Процес передбачення майбутніх результатів тих чи тих поведінкових актів зааналізовано в фізіології завдяки таким поняттям як «акцептор результатів дії» (П. Анохін), «антиципація» (Є. Сурков), «імовірне прогнозування» (І. Фейгенберг), «нервова модель стимулу» (Є. Соколов), «модель потрібного майбутнього» (Н. Бернштейн), «очікування» (І. Павлов) тощо. Завдяки випереджаючому відображенню дійсності можлива адекватна й швидка реакція організму тієї чи тієї людини на зовнішні подразники.

Франц Кафка (1883 – 1924). «Перевтілення». Життя і творчий шлях Ф. Кафки. Зображення відчуження особистості в новелі «Перевтілення». Образ Грегора Замзи: проблемність, метафоричність, символічність. Розкриття у творі світового буття як абсурдного. Особливості композиції, функції фантастики. Характерні риси стилю Ф. Кафки, поєднання реалістичних і міфологічних елементів у гротескному світі [2, с. 32–33].

Випереджувальні завдання до першого уроку з творчості Франца Кафки «Життєпис австрійського письменника Франца Кафки (1883 – 1924)» отримують декілька учнів у складі творчої групи (виконується завдання, наприклад, у формі презентації).

Ключові моменти, на які потрібно звернути увагу при створенні презентації (методичні поради вчителя):

а) Франц Кафка, як стверджує дослідник творчої спадщини митця Д. Затонський, – *письменник, створений своєю біографією* <вид. авт. – Я. Н.>;

б) витоки формування трагічного світовідчуття письменника;

в) демонстрація світлин письменника з їх стислим аналізом у форматі бесіди з однокласниками;

г) вплив освіти, а також родини (зокрема батька), друзів, жінок та ін. на формування світогляду письменника;

г) афоризми Франца Кафки тощо.

Випереджувальні завдання до останнього уроку з творчості Франца Кафки крізь призму культурологічного аспекту отримують декілька учнів у складі творчої групи.

Ключові моменти:

а) літературний обшир → Публій Овідій Назон «Метаморфози»;

б) живопис → Едвард Мунк «Крик» (1893);

в) малюнки → Франца Кафки; «Рука у пастці» Альберто Джакометті; «Вечірній павук надії» Сальвадора Далі, «Павук, що посміхається» Оділона Редона;

г) музичний простір → «Перетворення» (музика для оркестру) Готфрида Ейнема; «Вокальна симфонія на тексти Франца Кафки» Володимира Соммера;

г) кіно → «Кафка» (реж. Стивен Содерберг, США, 1991); «Це чудове життя Франца Кафки» (реж. Пітер Капальді, Велика Британія, 1993 (1995)); «Співачка Жозефіна і мишачий король» (реж. Сергій Маслобойщиков, Україна – Німеччина, 1994);

д) відеоконтент → «Відомі люди. Франц Кафка» (див.: <http://surl.li/oivpp>) тощо.

Після першого уроку всі учні отримують індивідуальне випереджувальне завдання: підготувати твір за афоризмом Франца Кафки (на вибір здобувача), відобразивши в аналізі висловлювання особливості модерністських явищ у художній прозі Франца Кафки на початку ХХ ст.

Висновуємо: технологія випереджувального навчання сприяє створенню умов для формування у здобувачів освіти стійких навичок самовдосконалення й самореалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зарубіжна література ХХ століття: Посібник [за ред. О. М. Ніколенко, Т. М. Конєвої]. Київ: ВД «КМ Академія», 1998. 320 с.
2. Зарубіжна література. 10 – 11 класи. Рівень стандарту: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти. Київ, 2022. 56 с. URL:
3. Історія зарубіжної літератури ХХ ст.: навчальний посібник / В. І. Кузьменко, О. О. Гарачковська, М. В. Кузьменко та ін. Київ: Академія, 2010. 496 с.
4. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ: ВІД «Академія», 1997. 752 с.
5. Орлова О. В. Методика навчання зарубіжної літератури: навч.-метод. посіб. Полтава, 2021. 109 с.
6. Словник-довідник літературознавчих термінів / упор.: О. В. Бобир, В. Й. Буденний, О. Б. Мамчич, Н. П. Нікітіна; за ред. О. В. Бобири. Чернігів: ФОП Лозовий В. М., 2016. 132 с.

ТРИГОНОМЕТРИЧНІ РІВНЯННЯ ТА НЕРІВНОСТІ

Мета: Дати поняття оберненої функції, обернених тригонометричних функцій. Розглянути їх графіки та властивості. Ввести поняття тригонометричного рівняння та нерівності.

Знати: поняття тригонометричного рівняння та нерівності, формули загального рішення найпростіших тригонометричних рівнянь.

Уміти: вирішувати тригонометричні рівняння, найпростіші тригонометричні нерівності.

Арксинус та його властивості

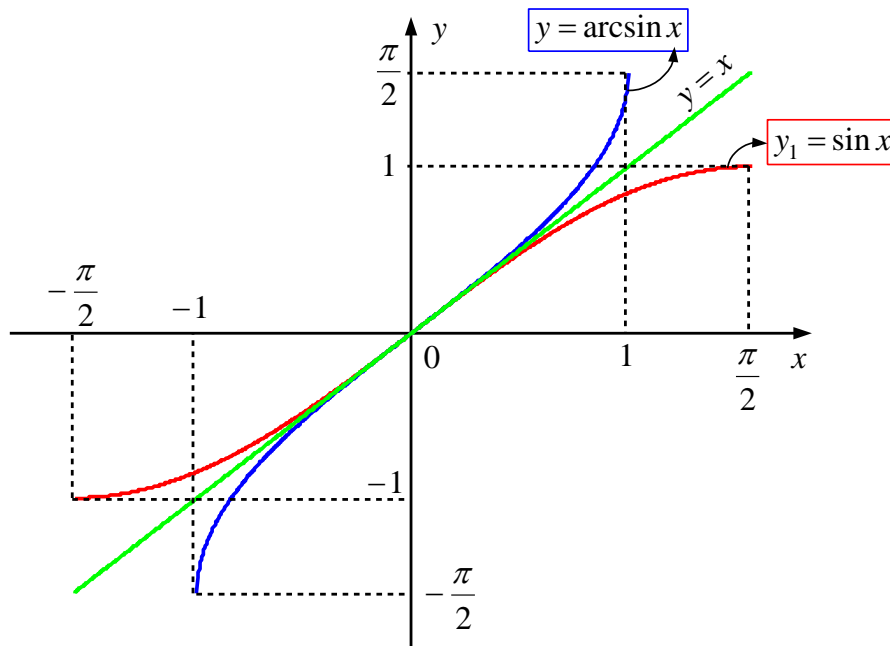
***Арксинусом числа a** ($|a| \leq 1$) називають таке число α з проміжку $[\pi/2; \pi/2]$, синус якого дорівнює a .

*Позначається $\arcsin a$. Читається так: **кут, синус якого дорівнює a**

***Область значень** функції $y = \arcsin x$ – відрізок $[-1; 1]$

***Область визначення** – відрізок $[-\pi/2; \pi/2]$.

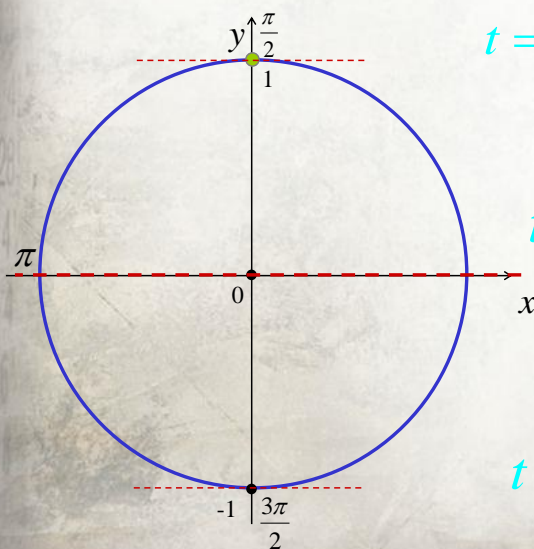
***Графік функції** $y = \arcsin x$ симетричний графіку функції $y = \sin x$, відносно прямої $y = x$.

Арккосинус та його властивості

- **Арккосинусом числа a ($|a| \leq 1$)** називають таке число α з проміжку $[0; \pi]$, косинус якого дорівнює a .
- Позначається **$\arccos a$** . Читається так: **кут, косинус якого дорівнює a** .

Окремі випадки рівняння $\sin t = a$

$$\sin t = 1$$

$$t = \frac{\pi}{2} + 2\pi n, \quad n \in \mathbb{Z}$$

$$\sin t = 0$$

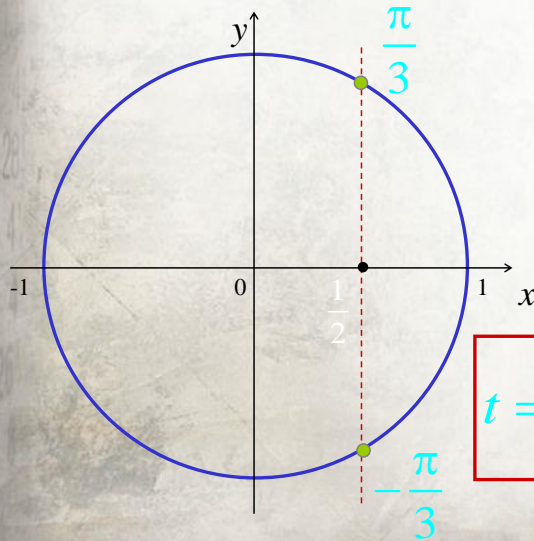
$$t = \pi n, \quad n \in \mathbb{Z}$$

$$\sin t = -1$$

$$t = -\frac{\pi}{2} + 2\pi n, \quad n \in \mathbb{Z}$$

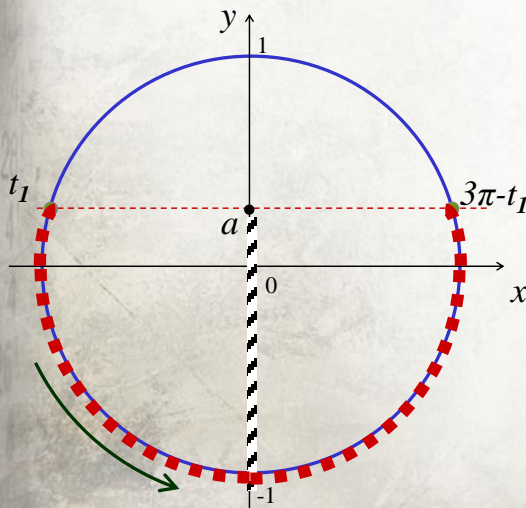
Приклад рівнянь:

$$\cos x = \frac{1}{2}$$

$$t = \pm \frac{\pi}{3} + 2\pi n, \quad n \in \mathbb{Z}$$

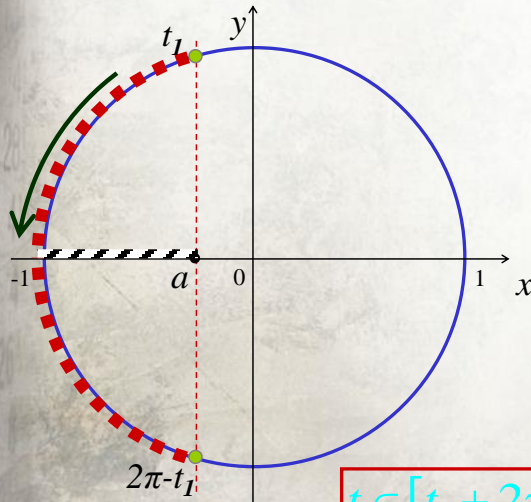
Нерівність $\sin t \leq a$

1. Відзначити на осі ординат інтервал $y \leq a$.
2. Виділити дугу кола, що відповідає інтервалу.
3. Записати числові значення граничних точок дуги.
4. Записати загальне рішення нерівності.

$$t \in [t_1 + 2\pi n; 3\pi - t_1 + 2\pi n], \quad n \in \mathbb{Z}$$

Нерівність $\cos t \leq a$

1. Відзначити на осі абсцис інтервал $x \leq a$.
2. Виділити дугу кола, що відповідає інтервалу.
3. Записати числові значення граничних точок дуги.
4. Записати загальне рішення нерівності.

$$t \in [t_1 + 2\pi n; 2\pi - t_1 + 2\pi n], \quad n \in \mathbb{Z}$$

Література та інші джерела

1. Г.П.Бевз, В.Г.Бевз. Алгебра і початки аналізу. Профільний рівень: підручн. для 10 класу. підручник для 10 класу; Видавництво: Освіта, 2018р.
2. Інтернет сайт <http://ru.wikipedia.org/>;
4. Інтернет сайт <http://mathem.h1.ru>.
5. Істочник: <http://griban.ru/blog/14-informacionnye-tehnologii-v-processe-obuchenija.html>

Остришко Л. М.

(м. Слов'янськ)

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Упровадження інноваційних технологій (ІТ) на уроках української мови та літератури є одним із пріоритетних засобів реалізації Концепції «Нова українська школа», адже вони зорієнтовані не лише на поповнення знань здобувачів освіти, а й на розвиток умінь творчого, самостійного вирішення завдань практичного характеру, посилення інтелектуальної спроможності, пізнавальної активності школярів. Використання ІТ – це засіб для досягнення такої атмосфери на уроці, яка сприяє співпраці вчителя та учня, порозумінню й доброзичливості, дає можливість дійсно реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Учителі НУШ мають орієнтуватися на такі головні компоненти Концепції «НУШ»: новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві; орієнтацію на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм; наскрізний процес виховання, який формує цінності; педагогіку, що ґрунтується на партнерстві між учнем / ученицею, учителем і батьками. У процесі навчання мають використовуватись методи, які вчать здійснювати самостійний вибір, пов'язувати вивчене з практичним життям, враховують індивідуальність учня.

ІТ, застосування якої сприяє реалізації основних положень Концепції «НУШ», зокрема формуванню ключових компетенцій для життя, є розвиток емоційного інтелекту. Інтелектуальний коефіцієнт IQ, що слугував мірилом здатності людини виконувати ту чи іншу роботу, починає поступатися місцем емоційному коефіцієнтові EQ, який характеризує ступінь емоційного розвитку людини. Загалом EQ означає

спроможність особистості керувати своїм емоційним станом. У своїх рішеннях людина виходить із відчуттів, керується емоціями. EQ визначають як здатність чути власні почуття, контролювати сплески емоцій, вміння прийняти правильне рішення і залишитися в спокої й оптимістично та адекватно оцінювати складну ситуацію.

На відміну від IQ, рівень якого багато в чому визначений генами, рівень EQ розвивається протягом усього життя людини. Розвиток EQ – найскладніша робота, з якою стикалися люди, але саме ця робота дає найбільші результати, саме вона підвищує особисту ефективність.

До технік розвитку EQ відносимо арт-методи – прийоми, що задіюють творчість, художню уяву дітей. Арт-терапія – зцілення мистецтвом, відновлення життєвих сил. На уроках пропонуємо такі вправи:

– «словесне малювання» (дивитися на репродукцію картини декілька хвилин, намагатися запам'ятати деталі; заплющити очі; відтворити побачене; назвати емоційний стан зображених героїв);

– «автопортрет» (намалювати себе таким, яким ви бажаєте бачити);

– «груповий малюнок» (на великому аркуші паперу група учнів виконує одночасно великий малюнок, наприклад: намалювати вірш П. Тичини «Хор лісових дзвіночків»).

Малюванням діти виявляють емоції на папері, полотні за допомогою фарб. Інколи учень соромиться, не може розкрити свій душевний стан. Малюнок допоможе повідомити про радість, тривогу, страхи дитини. Зображуючи свої переживання, школяр / школярка позбавляється негативних емоцій. Це дає змогу зменшити агресію, прояви антисоціальної поведінки.

Прослуховування музичних творів дає змогу виявити ступінь емоційної експресії. Учні залюбки визначають емоційну модальність у

веселій та сумній музиці, розпізнають настрої твору, виявляють свої почуття до нього.

Для розвитку EQ доречно використовувати *метод рольових ігор* та елементів *психодрами*. Психодрама (емоційна хірургія) – рольова гра, що віддзеркалює внутрішній світ дитини, її соціальну поведінку. Використовуються обмін ролями, техніка порожнього стільця, дзеркало. Під час роботи над інсценізацією творів емоційна атмосфера стає стабільною, відбувається емоційне співналаштування учасників. У вихованні вищих моральних почуттів вагоме значення має механізм «вживання в образ». З одного боку, це можливість побути в ролі тих істот, що лякають дитину, а також тих людей, з якими вона спілкується. З іншого боку, виконуючи роль позитивного героя, який не злякався, виявив турботу, надав допомогу іншим, учень одержує позитивний зворотний зв'язок: йому дякують, його хвалять, ним пишаються. Переживання радості з приводу того, «який я хороший / хороша», «як я добре вчинив / вчинила», змінює самооцінку дитини і значно краще впливає на її поведінку, ніж докори й повчання.

Казка (казкотерапія) дає змогу стабілізувати психічні процеси дитини, налагодити дружні стосунки з однолітками та світом. Вона викликає відвертість почуттів. Діти виявляють емоційні переживання в різних ситуаціях. Пропонуємо такі завдання: скласти казку за поданим початком, завершити казковий сюжет. Запитуємо, які емоції переживали діти, коли слухали казку.

Ефективними є й такі методичні прийоми: релаксаційні вправи, дискусії, асоціація, вікторини, уявні подорожі, аплікація. Доцільно вводити в емоційний зміст уроку незакінчені цитати, музичні кліпи, сюжети новин, цікаві факти, слайд-шоу.

Уроки словесності вирізняються з-поміж інших предметів особливою емоційною атмосферою. Отже, організовані спеціальним

чином, вони перетворюються на повноцінний тренінг EQ та сприяють реалізації положень Концепції «НУШ».

Палітра методичної творчості

Дослідження-аналіз «Україна»

Назва інноваційної технології. Технологія розвитку EQ.

Тема уроку. Основні способи словотворення (українська мова, 6 клас).

Етап уроку. Актуалізація опорних знань учнів.

Перебіг роботи.

1. Завдання-дослідження.

Перегляньте відео: https://www.youtube.com/watch?v=HBLzV2P2y_s та прослухайте пісню Тіни Кароль «Україна – це ти», доберіть споріднені слова до іменника *Україна*. Розберіть їх за будовою, щоб дослідити, за допомогою яких морфем вони утворилися (*Україна, український, українка, українець*).

Орієнтовне виконання.

Україна: корінь – україн-, основа – україн-, закінчення – -а.

Українець: корінь – україн-, основа – українець, суфікс – -ець, закінчення – нульове.

2. Бесіда.

– Які почуття та емоції викликав у вас цей твір?

– До якого жанру належить ця пісня? (патріотична)

– Чи знаєте ви історію її написання?

(Після закінчення «Вокальних боїв» Тіна Кароль оголосила в етері шоу «Голос. Діти», що для всіх учасників своєї команди життя продовжиться й поза проєктом. Співачка сказала, що запрошує дітей заспівати разом із нею патріотичну пісню, яку вона написала сама, а також знятися з нею у відеокліпі).

– Чому пісню назвали дитячим гімном України, внесли до «Хрестоматії української дитячої літератури для читання в 1–2 класах»?

– Тіна Кароль згадувала: коли вперше почула, що її пісню внесли до шкільної програми, то заридала, і ридала три дні. «Про це можна тільки мріяти», – зізналась співачка. Як ви вважаєте, чому вона так сказала?

Використана технологія є засобом реалізації одного з ключових компонентів формування НУШ – виховання на цінностях. Під час аналізу пісенного твору мова йде про такі цінності, як: патріотизм, повага до себе, розвиток почуття гідності, виховання поваги до свободи, до рідної мови й культури.

Рольова гра «Розмова з туристами-іноземцями»

Назва інноваційної технології. Інтерактивне навчання. Рольова гра.

Тема уроку. Урок-узагальнення за творчістю Тараса Шевченка (українська література, 9 клас).

Етап уроку. Узагальнення знань.

Перебіг роботи.

Попередньо учні отримують завдання та об'єднуються в групи. Кожна команда заздалегідь визначає учня, який виступить у ролі екскурсовода, що має розказати туристові-іноземцю про Тараса Шевченка як митця та визначну особистість. За бажанням «екскурсовод» урізноманітнює розповідь цікавими фактами біографії Шевченка. Учень може використовувати костюм чи антураж. Представники груп говорять по черзі, яку визначено жеребкуванням. Кожний наступний «екскурсовод» продовжує розповідь у хронологічній послідовності. У ролі туристів виступають «експерти», вони можуть ставити запитання з проханням пояснити невідоме їм слово чи прокоментувати певну подію. *Наприклад:*

1-й «екскурсовод»: Народився Тарас Шевченко в селі Моринці в родині кріпаків. Тарас походив із козацького роду, його пращури воювали

за свободу українського народу. У родині Шевченків було багато дітей. Коли Тарасові виповнилося 9 років, померла мати.

1-й «турист»: Хто такі кріпаки?

«Екскурсовод» дає відповідь.

2-й «екскурсовод»: Відомо, що Тарас разом із батьком чумакували, а потім хлопець став служити у дяка Богорського. Під час служби в дяка Тарас вчився грамоти, але, не витримавши знущань, утік від учителя. У цей час він починає шукати собі наставників малювання, і ними стають диякон та дячок-маляр.

2-й «турист»: Кого називали чумаками?

«Екскурсовод» дає відповідь.

3-й «екскурсовод»...

4-й «екскурсовод»...

Далі «екскурсоводи» продовжують розповідь по черзі.

Рольова гра – це метод, який дає змогу розвивати творчі здібності та збагнути професійні нахили. Завдяки цій методиці навчання максимально наближується до реального життя; у процесі гри діти не просто навчаються, а виробляють навички долати труднощі, що виникають у різних видах життєдіяльності. Таким чином, ця технологія реалізує положення Концепції «Нова українська школа» про ключові компетенції для життя.

Інтерактивні вправи «Гронування», «Незакінчене речення».

Робота в парах.

Назва інноваційної технології. Інтерактивна технологія. Групова робота. Технологія розвитку емоційного інтелекту.

Тема уроку. Автобіографізм новели «Impromptuphantasie» («Фантазія – експромт») Ольги Кобилянської. Становлення особистості, цілеспрямованої й цілісної натури. Образ ліричної героїні новели-роздуму (українська література, 10 клас).

Етап уроку. 1. Мотивація діяльності. 2. Осмислення і застосування знань, формування компетентностей. 3. Підсумок уроку.

Перебіг роботи.

1. Мотивація діяльності.

А) Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Прослухайте фрагмент музичної композиції «Фантазія-експромт» Ф.Шопена (<https://www.youtube.com/watch?v=xnMI6qFoqeA>). Дайте відповіді на запитання:

– Які емоції викликав у вас прослуханий твір?

– Які образи постають у вашій уяві?

– Яким настроєм пройнята музика?

Б) Інтерактивна вправа «Гронування».

Занотуйте ваші асоціації до слова *музика*.

2. Осмислення і застосування знань, формування компетентностей.

Робота в парах.

Установіть послідовність зміни емоцій та настрою ліричної героїні новели «Impromptuphantasie» за поданими цитатами. До кожної з цитат доберіть одну або кілька назв відповідних емоцій чи станів.

- «Годинами перележувала на спині в траві і вслухувалась в дзвоніння якогось стародавнього історичного монастиря, – вслухувалась і плакала, доки з утоми не ослабла».

- «Мчалась, немов батожена, через поля і рови, дико і гарно, і була б з радості та з розпалу летіла, доки б не загинула...»

- «Одначе вона, з личком аж мокрим від дощу, прямувала сміло і відважно до своєї мети».

- «Лячно товклося мале серце, і сама вона аж тремтіла з остраху!»

- «Встромивши очі в одну точку і кусаючи нігті, думала вона бог зна над чим!»

- «Вона завстидалась і не рухалася з свого сховку».
- «Зразу стало їй холодно, а опісля – сама не знала, як се прийшло, –почала плакати. Тихо, але цілою душею».

3. Інтерактивна вправа «Незакінчене речення».

- На уроці мені цікаво було дізнатись ...
- У творі мені сподобалося ...
- Вивчений твір допоміг мені ...
- У творчості О. Кобилянської для мене незрозумілим залишилося ...

Спостерігаючи за емоціями та настроями ліричної героїні, учні простежили етапи формування її характеру, який визначив і життя, і долю не лише героїні новели, а й самої письменниці. Твір О. Кобилянської – автобіографічний, то історія її душі – почуттів, вражень, думок, переконань. На уроці учні вчилися характеризувати героїню за її поведінкою, вчинками, настроєм, висловлювати власні судження з приводу прочитаного, удосконалювали навички роботи в групах, розвивали комунікативні якості, самостійність мислення. Відбувався процес формування світоглядних і загальнолюдських цінностей. Тому використані технології є засобом реалізації таких положень, як формування ключових компетенцій для життя, виховання на цінностях, дитиноцентризм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галій І. Основні способи словотворення. *Дивослово*. 2019. № 10. С. 14–16.
2. Сорока Г. Музика у слові. *Дивослово*. 2019. № 2. С. 2–6.
3. Фененко В. Технологія розвитку емоційного інтелекту на уроках зарубіжної літератури. *Всесвітня література в сучасній школі*. 2019. № 6. С. 22–27.
4. Шевченко Н. Рольова гра на уроці української літератури. *Дивослово*. 2020. № 3. С. 14–18.

Пашин О. К.
(*м. Дружківка*)

УРОК ФІЗКУЛЬТУРИ: ФУТБОЛ (10 КЛАС)

Тема: Футбол

Мета: формування та вдосконалення життєвих необхідних знань, умінь і навичок учнів на уроці з фізичної культури.

Завдання уроку: Вивчити передачу м'яча в парх. Повторити вкидання м'яча із-за голови. Закріпити удари по м'ячу, що котиться. Виконати вправи для розвитку спритності та швидкості.

Місце проведення: спортивний майданчик

Обладнання: м'ячі, фішки

	Зміст уроку	Дозування основної, підготовчої та спеціальної груп	Організаційно-методичні вказівки
I	Підготовча частина: 1. Побудова, рапорт, пульсометрія завдання на урок 2. Правила поведінки і техніки безпеки під час виконання вправ 3. Стройові вправи, повороти на місці шикування 4. Ходьба на носках, повільний біг 5. Ходьба, вправи на відновлення дихання 6.ЗРВ на місці і в русі	14-15' 12' 7' 1' 2-3' 1-2' 1-2' 1-2' 1' 30" 1' 6-7' 4-6' 2-4'	1 шеренгу на лінії перевірити форму, здоров'я, без дозволу вчителя інвентар не використовувати, без страхування вправи не починати повороти виконувати з п'ятки на носок повільний біг, щоб не збиватися вдих – руки вгору, видих – руки вниз вправи виконувати під рахунок

II	Основна частина 1. Передача м'яча в парах 2. Вкидання м'яча із-за голови 3. Удари по воротах		
III	Заклучна частина: 1. Ходьба, вправи на відновлення дихання. Пульсометрія. 2. Побудова в шеренгу 3. Підведення підсумку уроку 4. Домашнє завдання	4-5' 1-2' „ 1-2'	Вдих в ніс – видих через рот, повільна ходьба Перевірити здоров'я учнів Оцінити роботу учнів

Отже, футбол у системі фізичного виховання допомагає підвищити рівень фізичної активності учнів, профілактики та зміцненні опорно-рухового апарату. Вправи на м'ячі та з м'ячем можуть виконуватися в різних вихідних позиціях. Вправи, сидячи на м'ячі, тренують м'язи тазового стану, вирівнюють положення тіла.

Вправи з м'ячем зміцнюють м'язи спини та черевного пресу, створюють гарний м'язовий корсет, а головне формують навички правильної постави.

Переяслова Т. М.

(м. Дружківка)

КОНСПЕКТ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАНЯТТЯ

ЗА ТЕМОЮ «ЗИМУЮЧІ ПТАХИ»

Тема: Зимуючі птахи

Програмовий зміст: Продовжувати вчити дітей ділити на склади слова (діти плескають у долоні), рахувати птахів (кількісна лічба).

Закріпити знання дітей, одержані на попередніх заняттях про зимуючих птахів (синиця, дятел, ворона, сорока, горобець, їх зовнішній вигляд, чим живляться, яку приносять користь для людей).

Розвивати пам'ять, фонематичний слух (використання аудіозапису), дрібну моторику пальців (вчити тримати правильно олівець), увагу.

Виховувати любов до тваринного світу, вміння допомагати птахам у складний зимовий період.

Хід заняття

Привітання

Рада всіх я вас вітати

І заняття розпочати.

Будем працювати гарно,

Швидко, весело і вправно.

1. Завдання

а) «Відгадай по голосу» (аудіозапис голосу синиці).

б) Поділити на склади слово «си-ни-ця».

в) Розглядання ілюстрації пташки, розповідь за ілюстрацією (зовнішній вигляд, чим живиться, де мешкає, користь для людей).

г) Діти розповідають вірш «Синичка»:

Пташечка мене гука.

Вийду – зразу ж утіка.

Тільки в хату я зайду,

Вже виспіває в саду.

Винесу їй хлібця, сала,

Щоб і завтра заспівала.

2. Завдання

а) «Відгадай по голосу» (аудіозапис голосу дятла).

б) Поділити на склади слово «дя-тел».

в) Розглядання ілюстрації пташки, розповідь за ілюстрацією (зовнішній вигляд, чим живиться, де мешкає, користь для лісу, людей).

3. Завдання

а) «Відгадай по голосу» (аудіозапис голосу горобця).

б) Розглядання ілюстрації пташки, розповідь за ілюстрацією (зовнішній вигляд, чим живиться, де мешкає, користь для людей).

в) Діти розповідають вірш «Змерз»:

Сніг – сніжок із хмар летить,
Землю закриває,
Змерз горобчик, цвірінчить –
Зерняток шукає.
Та нема їх! «Цві-Цвірінь!»
А сніжок холодний!
«Ой, дитино! Крихту кинь –
Мерзну я голодний».

К. Перелісна

г) Гра «Домалюй хвіст» (діти домальовують хвіст у горобця).

4. Завдання

а) «Відгадай по голосу» (аудіозапис голосу сороки).

б) Поділити на склади слово «со-ро-ка».

в) Розглядання ілюстрації пташки, розповідь за ілюстрацією (зовнішній вигляд, чим живиться, де мешкає, користь для лісу, людей).

г) Гра «Що може принести сорока в гніздо» (діти вибирають яскраві обгортки цукерок, біжутерію).

5. Завдання

а) «Відгадай по голосу» (аудіозапис голосу ворони).

б) Поділити на склади слово «во-ро-на».

в) Розглядання ілюстрації пташки, розповідь за ілюстрацією (зовнішній вигляд, чим живиться, де мешкає, користь для лісу, людей).

г) Гра «У кого хто».

Мета: закріпити назви пташенят (синиця – синичинята, ворона – воронята, сорока – сороченята, дятел – дятленята, горобець – горобенята).

д) Гра «Один-багато».

Мета: закріпити назви в однині та множині (горобець – горобців, сорока – сорок, дятел – дятлів, синиця – синиць, ворона – ворон).

6. Завдання «Птахи біля годівнички»

Діти пригощають птахів насінням соняшника, крупами, пшоном, синичку – салом.

7. Підсумок заняття.

– Враження від заняття, що сподобалося більше всього.

– Як ви плануєте роботу взимку з птахами.

Першин М. Ю., Тварковська А. А.

(м. Вінниця)

ВПЛИВ АЛКОГОЛЮ НА СТРУКТУРИ МОЗКУ, ЗАЛУЧЕНІ У ФОРМУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ

Алкогольна залежність – хронічне споживання етанолу, що призводить до структурних та функціональних змін організму, зокрема, мозку. Вона (залежність) є великим фактором смерті серед населення (Wang, S. C. et al., (2020)). В Україні, за даними МОЗ, пияцтво є актуальною проблемою суспільства, бо по-перше, це призводить до зменшення середнього віку населення через негативний вплив на організм, по-друге, алкоголь є причиною насильства у родинах, частих ДТП. Розуміння дії етанолу на структури мозку, що задіяні у формуванні залежності, ми вважаємо пріоритетом нашого огляду, адже знання механізму дії цієї речовини допомагає ефективніше лікувати розлад алкогольної залежності Ihan, M. N., & Yapar, D. (2020).

Отже, метою нашого огляду є аналіз ділянок мозку (їх основних функцій), залучених у формування залежності, механізмів дії етанолу на ці структури, а також порушення їх функціональності.

Нами було визначено основні структури мозку, що залучені у формуванні залежності: гіпокамп, префронтальна кора (PFC), прилегле ядро, мигдалеподібне тіло та вентральна область покрівлі (VTA) Feltenstein, M. W., & See, R. E. (2008); Volkow, N. D., Michaelides, M., & Valer, R. (2019); Uhl, G. R., Koob, G. F., & Cable, J. (2019). Далі пропонуємо ознайомитися з кожною структурою більш детально.

Гіпокамп – це частина лімбічної системи, яка бере участь у формуванні епізодичної пам'яті (Wixted et al., 2010), (Davachi, L., & DuBrow, S., 2015) та спогадів про нещодавні події за допомогою синхронізації з енторіальною корою (Squire, L. R. et al., 2010), а також у навчанні (Kutlu, M. G., & Gould, T. J. (2016)). Існують також дослідження, що гіпокамп відповідає за здатність уявляти вигадані події (Maguire, E. A., & Hassabis, D. 2011), реєструє інформацію про простір, що оточує людину, створюючи «просторову карту», вона відіграє ключову роль в усвідомленні навколишнього середовища (Muzzio I. A. et al., 2009), (Leuner, V., & Gould, E., 2010).

Гіпокамп має надзвичайно високу пластичність, особливо в підлітковому віці, остання забезпечується активним нейрогенезом, що відбувається протягом усього життя (Leuner, V., & Gould, E., 2010), (Centanni, S. W., et al, 2014), (Lazarov, O., & Hollands, C. 2016). Етанол пригнічує нейрогенез та викликає апоптоз астроцитів (Geil, C. R. et al., 2014), (Wooden, J. I. et al, 2021). Це призводить до зменшення об'єму гіпокампа, порушення когнітивних функцій, зокрема процесів навчання, випадіння окремих епізодів пам'яті, що дуже схоже на втрату свідомості (Grace, S., 2021), (Lee, H., 2009) (Tateno, M., & Saito, T. 2008) (Medina, K.

L., 2007). Останні дослідження надають змогу зрозуміти молекулярні механізми впливу алкоголю, який призводить до зазначеного вище.

Етанол пригнічує рецептори N-метил-D-аспартату (NMDA), що призводить до розгальмування шляхів збудження і, нарешті, до загибелі нейронів, зокрема в субполях гіпокампа таких як CA1 (бере участь у відновленні та консолідації пам'яті) і CA4. Періодичне вживання алкоголю активує мікроглію, що подібно до нанесення травми, останнє є одним із маркерів нейрозапалення (Meda, S. A., et al, 2018), (Geil, C. R., et al, 2014), (McClain, J. A. et al., 2011), (Lowe, P. P. et al., 2020). Повторне споживання етанолу також змінює експресію мРНК, зокрема субодиниць рецептора γ -аміномасляної кислоти (ГАМК), що ставить під загрозу здатність до збудження нейронів відповідальних за формування пам'яті в процесі навчання. Загальне зниження мРНК спричинює фетальний алкогольний синдром (Gillis, R. F., & Palmour, R. M. 2022), (Harvey, R. E., et al., 2019). Наслідком хронічного споживання алкоголю стає зменшення експресії білка c-Fos, що є вирішальним у нейрогенезі (Murawski, N. J. et al., 2012). Пригнічуються стовбурові клітини Ki67-IR, Sox2-IR та DCX-IR, які є попередниками нейронів гіпокампа (Le Maître, T. W. et al., 2018).

Основна роль гіпокампа полягає у формуванні залежності, пов'язаній із приємними спогадами при вживанні етанолу. Як зазначалося вище, гіпокамп є центром навчання та пам'яті. Алкоголь, стимулюючи викид дофаміну, призводить до відчуття ейфорії, що кодується гіпокампом. Ця теорія пояснює часті рецидиви при абстиненції (Goldfarb, E. V., & Sinha, R., 2018), (Gould T. J., 2010), (Volkow N. D. et al., 2010).

Префронтальна кора (PFC) – відділ кори головного мозку, який є центром розподілу ресурсів уваги мозку (Parto Dezfouli, M. et al., 2021); (Abernathy, K., et al., 2010), когнітивних функцій (Lara, A. H., & Wallis, J. D., 2015); (Katzman, A., & Alberini, C. M. (2018); (Kaya, S., & McCabe, C., 2019). PFC це саме та структура, яка здійснює обробку вхідної інформації

та порівнює її з минулим досвідом (зокрема завдяки консолідації з гіпокампом). Саме тут людина може передбачати та приймати рішення для подальших дій. По-суті, PFC є центром особистості людини (Hathaway, W. R., & Newton, B. W., 2023); (Menon, V., & D'Esposito, M., 2022). PFC має проекцію на гіпокамп, що має значний вплив на прийняття рішень, пов'язаних з винагородою (Abernathy, K., et al., 2010).

Як розглядалося раніше, PFC є центром когнітивних здібностей (Hashimoto, J. G. et al 2011). Нейропластичність, а також об'єм PFC під впливом алкоголю зменшується. Це відбувається через ряд причин: по-перше, етанол активує синтез NMDA, що бере участь в апоптозі нейронів PFC (Quirk, G. J., & Mueller, D., 2008); (Gao, C. & Wolf, M. E., 2008); по-друге, алкоголь викликає окиснювальний стрес і окисне пошкодження ДНК (Fowler, A. K. et al., 2014). Усе це призводить до порушення основної ролі PFC – прийняття логічних рішень (їх швидкості), а також до можливої агресії (Newman, E. L. et al., 2018).

Хронічне споживання алкоголю призводить до посиленої експресії білка BDNF (Brain-Derived Neurotrophic Factor), який регулює нейропластичність прилеглої ядра шляхом активації експресії інших білків (Arc, p-nNOS, nNOS і p-PSD-95), що змінюють метаболізм глутамату, зокрема збільшення його у позаклітинному проміжку та активацію рецепторів NMDA (Alhaddad, H., et al., 2020), а також посилення виділення оксиду азота (NO). Однак, подібна нейропластичність є патологічною і, можливо, є причиною рецидиву під час абстиненції (Biojone, C. et al., 2015); (Hardingham, N. et al., 2013).

Посилення метилювання ДНК генів *LRP5*, *GPR39* і *NBEA* сприяє зміни синаптичної пластичності. Зокрема, відбувається зсув у бік збудження шляхом модуляції ГАМК (Cervera-Juanes, R. et al., 2017); (Smith, K. R. et al., 2014); (Nair, R. et al., 2013).

Мигдалеподібне тіло (мигдалина) – скупчення сірої речовини, складова мезокортиколімбічного шляху, центр формування як позитивних так і негативних емоцій, ця ділянка містить про- та антистресові гормони (Roberto, M. et al., 2021). Мигдалина бере участь у регуляції ендокринних функцій і у формуванні вмотивованих рішень (Šimić, G. et al., 2021).

Центральна мигдалина є «ядром» негативних емоцій (Khom, S. et al., (2020). Хронічне споживання етанолу сприяє вивільненню норадреналіну в мигдалині. Останній гіперактивує центральну мигдалину шляхом залучення бета-рецепторів. Вони, у свою чергу, впливають на глутаматергічну систему. Однак, необхідно зазначити, що вплив алкоголю на мигдалину є неоднозначним. Норадреналін може як посилити, так і загальмувати нейрони останньої (Varodayan, F. P. et al., 2022).

Більшість нейронів мигдалини є ГАМКергічними. Після хронічного впливу етанолу та його відміни, відбувається посилення базової передачі ГАМК, що спричиняє гальмування мигдалини (Hur, J. et al., 2018). Є думка, що це відбувається через синаптичні зміни останніх, зокрема, субодиниці GABA_A R. Саме ці зміни, скоріше за все, є причиною алкогольної адаптації (точний молекулярний механізм ще досі невідомий (Shields, C. N., & Gremel, C. M. 2022); (Roberto, M. et al., 2012); (Ariwodola, O. J., & Weiner, J. L. 2004).

Кортикотропін-релізінг-фактор (CRF) збільшується та вивільняється в центральну мигдалину при відміні алкоголю. Це збільшує ГАМКергічну передачу в цій структурі. До того ж було зафіксовано посилення тривожного стану після вивільнення CRF (або його примусового введення) та збільшення потягу до етанолу (Gilpin N. W. 2012); (Roberto, M., et al., 2010).

Нейрони POMC складають одне коло ендогенної системи та проєктуються на такі структури як мигдалина, прилегле ядро та вентральна область покрівлі (Gianoulakis C. 2009). Алкоголь викликає активацію цих

нейронів, особливо в мигдалеподібному тілі. Опіоїдні рецептори, що локалізуються в цих структурах реагують на РОМС та викликають відчуття ейфорії, винагороди (Molina-Martínez, L. M., & Juárez, J. (2020); (Leyrer-Jackson, J. M. et al., 2021).

Вентральна область покрівлі (VTA) – структура середнього мозку, є початком мезокортиколімбічного шляху. Вона має надзвичайно сильний вплив на систему винагороди, адже містить у собі скупчення дофамінергічних (Hauser, S. et al., 2011). VTA має входи до всіх структур «шляху винагороди» (Avegno, E. M. et al., 2021). Споживання алкоголю активує дофамінергічні нейрони, що формує відчуття задоволення (Mrejeru, A. et al., 2015).

Отже, нами було встановлено, що структури мозку, залучені до формування залежності, взаємопов'язані між собою мезокортиколімбічним шляхом винагороди. Головними функціями цих структур, а саме гіпокампа, є пам'ять, навчання, просторова орієнтація, формування приємних спогадів; PFC – прийняття складних рішень, когнітивна діяльність людини; прилеглого ядра – посилення мотивації до споживання; мигдалеподібного тіла – центрування позитивних і негативних емоцій; VTA – вплив на всі вище зазначені ділянки через дофамінергічну структуру.

Нами визначено, що такі медіатори ЦНС як ГАМК, глутамат і дофамін, які вивільняються в процесі споживання етанолу змінюють синаптичну нейропластичність, сприяючи набуттю залежності. Такі білки, як c-Fos, CRF, BDNF є маркерами хронічного споживання алкоголю та зміненої активності мозку.

Перспективність у вивченні цього питання залишається дуже високою, бо споживання алкоголю тільки зростає. Для подальшого вивчення цієї проблеми ми пропонуємо звернути увагу на:

– визначення молекулярних механізмів функціональних і структурних змін ГАМК рецепторів;

– більш поглиблене вивчення взаємозв'язку c-Fos і FosB та факторів активації мозку на молекулярному рівні, що спричинені етанолом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Wang, S. C., Chen, Y. C., Chen, S. J., Lee, C. H., & Cheng, C. M. (2020). Alcohol Addiction, Gut Microbiota, and Alcoholism Treatment: A Review. *International journal of molecular sciences*, 21(17), 6413. <https://doi.org/10.3390/ijms21176413>
2. Feltenstein, M. W., & See, R. E. (2008). The neurocircuitry of addiction: an overview. *British journal of pharmacology*, 154(2), 261–274. <https://doi.org/10.1038/bjp.2008.51>
3. Ilhan, M. N., & Yapar, D. (2020). Alcohol consumption and alcohol policy. *Turkish journal of medical sciences*, 50(5), 1197–1202. <https://doi.org/10.3906/sag-2002-237>
4. Gould T. J. (2010). Addiction and cognition. *Addiction science & clinical practice*, 5(2), 4–14.
5. Volkow, N. D., Michaelides, M., & Baler, R. (2019). The Neuroscience of Drug Reward and Addiction. *Physiological reviews*, 99(4), 2115–2140. <https://doi.org/10.1152/physrev.00014.2018>

Першина Т. С.

(м. Дружківка)

РОЛЬ ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЄКТУВАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Проєктування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога є важливим процесом для забезпечення його постійного професійного зростання та успіху в кар'єрі. Траєкторія розвитку педагога може бути різною для кожної особистості залежно від її цілей, потреб та інтересів (рис. 1).

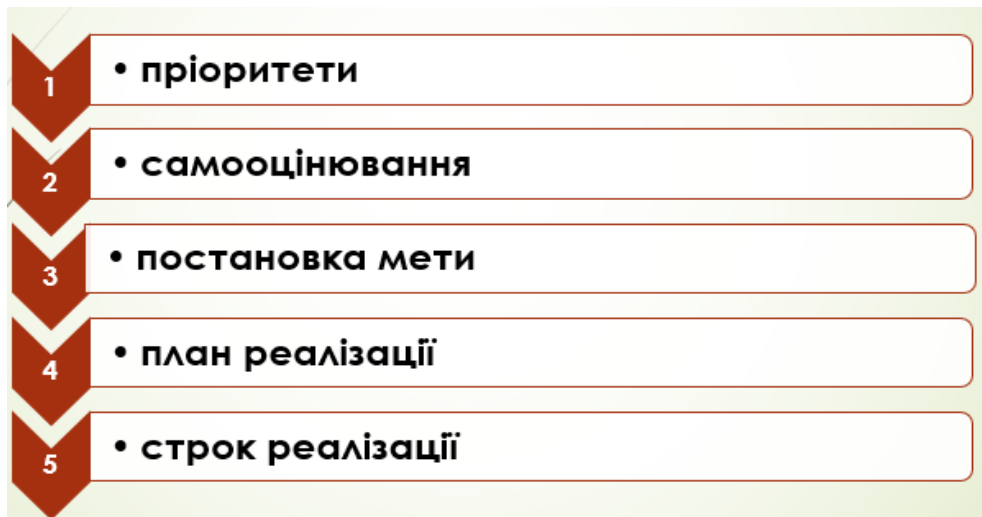

Рисунок 1 – Будуємо індивідуальну траєкторію професійного розвитку

Центри професійного розвитку педагогічних працівників (ЦПРПП) відіграють важливу роль у проектуванні індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Вони створюють сприятливі умови для постійного підвищення кваліфікації та професійного зростання педагогів.

Однією з основних функцій ЦПРПП є вивчення потреб педагогічних працівників щодо професійного розвитку. Центри проводять опитування, аналізують результати роботи, спілкуються з педагогами, щоб з'ясувати їхні індивідуальні потреби та побажання.

На основі отриманої інформації за індивідуальним запитом педагога ЦПРПП розробляють індивідуальний план професійного розвитку. Цей план враховує особистість, потенціал та професійні прагнення педагога. Він містить рекомендації щодо участі в тренінгах, семінарах, майстер-класах, а також індивідуальний маршрут підготовки до атестації.

Крім того, ЦПРПП відслідковують актуальні тенденції та інновації у галузі освіти та виховання, оновлення законодавчої бази, організовують роботу професійних спільнот, методичні заходи, де педагоги можуть обмінюватися досвідом, впроваджувати нові підходи й технології у свою роботу (рис. 2. Форми професійного розвитку педагога).

Отже, ЦПРПП створюють можливості для здобуття нових знань, навичок та компетенцій, що допомагають педагогам покращувати якість своєї роботи та досягати професійних цілей. Центри є ключовим елементом в системі підтримки професійного розвитку педагогічних працівників, а планування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога є важливим процесом для забезпечення його постійного професійного зростання і успіху в кар'єрі.

- ✓ **участь в обговоренні компетентностей**
- ✓ **обмін думками й досвідом**
- ✓ **відповіді на актуальні запитання**
- ✓ **участь у заходах, які допоможуть підсилити внутрішню мотивацію**
- ✓ **інформація щодо суб'єктів і програм підвищення кваліфікації**

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» Наказ Мінекономіки від 19.10.2021 № 755-21
2. Методичні рекомендації щодо впровадження Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти». URL: <http://surl.li/oikmz>.

Помазунова М. С.

(м. Дружківка)

МОВА РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Рідна мова є невичерпним джерелом морального і патріотичного виховання дітей. Вона виховує почуття любові до землі, на якій народився і виріс, до культурної спадщини свого народу. Разом з тим, не менш важливо для кожної людини, незалежно від національності, володіти мовою країни, у якій живеш; знати і шанувати звичаї, традиції та культуру її народу. Народ з покоління в покоління передає свій соціальний досвід,

своє духовне багатство, своє історичне надбання, створюючи тим самим свою, тільки йому притаманну культуру. Народ – це перший історик, перший письменник, поет, вихователь, педагог. Образно про народну мудрість написав видатний український поет М. Рильський:

Нема мудріших, ніж народ, учителів:

У нього кожне слово – це перлина.

Це праця, це натхнення, це людина...[4, с. 128]

Народ завжди піклувався про своїх дітей, виховував їх, передавав їм життєвий досвід, навчав мудрості життя. Тому і виник термін «народна педагогіка». Корені народної педагогіки закладено в глибокій сивій давнині. Створена генієм народу, педагогіка сімейного виховання – це основа загальнолюдської педагогічної культури. Саме народну сімейну педагогіку використовували у своїх працях Я. А. Коменський, Г. Песталоцці, К. Д. Ушинський, який і обґрунтував принцип народності. На думку К. Д. Ушинського: «Народ без народності – це тіло без душі» [7, с. 195]. Тому він глибоко був переконаний, що «мудрість предків – це дзеркало для нащадків» і відстоював виховання дітей засобами народної педагогіки. Одним із перших дав наукове поняття народної педагогіки Г. С. Виноградов: «Народна педагогіка – це не тільки система, скільки сума знань, умінь і навичок» [1, с. 15]. Це не тільки педагогічна теорія, скільки педагогічна практика. З точки зору Г. С. Виноградова, народна педагогіка – це сукупність навичок та прийомів, які використовував народ з метою формування особистості в певному напрямі. Це сукупність народних поглядів, народних засобів впливу на молоде покоління з метою його навчання і виховання [1, с. 17].

Г. В. Волков уперше в педагогічній літературі ввів поняття «етнопедагогіка», пов'язуючи її з народним етносом, національним характером, який склався у того чи іншого народу під впливом історичних умов.

Народна педагогіка має свої особливості. Це колиска наукової педагогіки, їй стільки років, скільки років народу. Вона значно впливає на розвиток і формування сучасної наукової педагогіки. Народна педагогіка виступає сьогодні об'єктом багатьох наукових досліджень, і в той самий час вона сама певним чином впливає на розвиток теорії і практики педагогіки та сімейного виховання [2, с. 47].

Мова народної педагогіки проста і доступна широким масам, у ній відсутні наукові терміни, але зберігається колорит місцевих діалектів. Епітети, метафори, гіперболи, алегорії, риторичні запитання надають творам народної образності, емоції і переконливості.

Народна педагогіка – це колективна творчість народу. Вона має надзвичайну широку аудиторію і доступна кожній простій людині, де б вона не жила і яку б освіту не мала.

Народна педагогіка високогуманна і моральна. Вона виховує повагу до старших, чемність, скромність, працьовитість, гостинність, правдивість, чесність.

Народна педагогіка різних національностей піддається взаємовпливу та взаємозбагаченню. Однакові умови життя, схожі звичаї, традиції сприяють створенню близьких за змістом та за формою казок та малих жанрів фольклору.

Народна педагогіка – це суто національні творіння, які відбивають специфіку нації, народу. Такими є українські казки: «Язиката Хвеська», «Солом'яний бичок», «Кривенька качечка», «Пан Коцький», «Іван Побиван» тощо. Разом з тим народній педагогіці властиві нерозвиненість, недиференційованість різних за значенням понять, суджень про виховання та навчання.

Проблеми народної педагогіки займали одне з центральних місць у педагогічній діяльності нашого співвітчизника В. О. Сухомлинського. Він

неодноразово підкреслював необхідність наукового вивчення народних поглядів.

«Про народну педагогіку ніхто до цього часу серйозно не думав, і це, напевно, принесло їй великої шкоди, – писав він у листі до Г. Н. Волкова. – Я впевнений, що народна педагогіка – це зосередження духовного життя народу. У народній педагогіці розкриваються особливості національного характеру, обличчя народу» [6, с.184].

На сучасному етапі проблеми української етнопедагогіки та її місце у вихованні і навчанні дітей досліджує М. Г. Стельмахович. За його визначенням народна педагогіка – це галузь емпіричних педагогічних знань і досвіду народу.

Мету, завдання, зміст української народної педагогіки відображено у фольклорі (казках, легендах, прислів'ях, приказках, піснях), в іграх, танцях, у музиці, прикладному мистецтві, святкових обрядах, традиціях сімейного виховання.

Народна педагогіка мудріша, оскільки вона створювалася протягом століть, шліфувалася, перевірялася досвідом мільйонів людей багатьох поколінь. Її називають школою, яка завжди з нами, – школою сім'ї і навколишнього оточення, матеріною та батьковою наукою, першим університетом життя, через який проходить кожна людина.

М. Г. Стельмахович образно розшифровує термін «народна педагогіка» – Це ніжна й щира мамина пісня над колискою немовля, яка заспокоює дитину, зігріває її теплом і ласкою.

– Це приваблива іграшка, яку дарує дитині батько.

– Це чарівна бабусина казка, яка вчить жити й працювати, боротися й перемагати, захищати добро і ненавидіти зло.

– Це цікава дідусева бувальщина, скоромовка чи загадка, які збуджують кмітливість і розум.

– Це захоплююча прогулянка зі старшим братом за околицю рідного села чи міста, на лоно різнобарвної природи, яка відкриває веселкову красу навколишнього світу.

– Це запальний народний танець, якого навчила старша сестричка.

– Це веселі іграшки та забави, які винайшов народ, щоб виховувати спритність і витривалість, винахідливість і товариську взаємодопомогу.

– Це праця – найдбайливіша і найпевніша ненька, найвимогливіша і найдобріша.

– Це народні свята й обряди, музика та прикладне мистецтво, які веселять душу і радують серце, стверджують найкраще на землі.

– Це відповіді на тисячі «чому?», які дитина отримую від рідних, близьких та знайомих, задовольняючи свою природну допитливість і потяг до заглиблення в суть природних і суспільних явищ [5, с. 121].

Народна педагогіка виховує шанобливе ставлення до рідних, свого роду. Про це йдеться в приказках (наприклад: «Хоч по коліна у воду, аби до свого роду», піснях «Ой роде мій, красний»).

Ідеал народної педагогіки – повна сім'я: чоловік, дружина, діти. Це відображено в народному фольклорі. У родинному спілкуванні немовля засвоює перші усвідомлені слова, що позначають поняття навколишнього світу. Проте це не просто слова, а специфічна народна дитяча лексика. Це всім відомі слова українського народного побуту: льоля, гав, жижа, гам, киця тощо, які наче естафета передаються з покоління в покоління, це так звана ще материнська мова.

«Добрий початок – половина справи», – говорить в народній мудрості. Ці золоті слова з народної пансофії мають відношення й до роботи вихователя дошкільного закладу, фундатора освіти малят. Тому проблема вдалого започаткування навчально-виховної діяльності в садку має принципове значення. Один із надійних способів його успішної реалізації є активне й широке застосування в ній ідей української

етнопедагогіки. Вивчення українознавства в багатьох дошкільних закладах активізувало процес безпосереднього застосування засобів з народної педагогіки. Останнім часом з'явилося багато методичних розробок, сценаріїв, варіантних програм та інших публікацій з народознавства, побудованих переважно на місцевих матеріалах різних регіонів України.

Усі видатні педагоги досягли високого наукового зльоту завдяки тому, що свою педагогічну творчість будували на засадах народної педагогіки. То й ніякого перебільшення не буде, коли скажемо, що педагогіку творить народ, а професійні педагоги її тільки аранжують. Ідеальний варіант дошкільної педагогіки той, що базується на інтеграції народної педагогіки, етнопедагогіки та педагогічної думки в цілому, передової практики навчання й виховання дошкільнят.

Навчально-виховний процес завжди двосторонній. Педагог може прагнути дати знання, але нічого, або майже нічого путнього з цього не вийде, якщо дитина не хоче їх взяти. «Можна насильно привести коня до води, але не можна змусити його пити воду». Виходить, що в кожній справі має бути свій підхід. Вагомі й гідні втілення в роботі вихователя й інші ідеї етнопедагогіки. Найперше – спрямування педагогічного процесу на кожен окрему індивідуальність. Головною метою виховання має бути формування повновартісної, індивідуально вираженої, всебічно розвиненої особистості.

Усі ці проблеми так чи інакше знаходять відгук в авторській програмі М. М. Єфименка «Театр фізичного виховання дошкільників», за якою я працюю.

У програмі десята заповідь говорить «Через рухи та гру – до формування людини майбутнього». І я згодна з автором, що фізичне виховання дошкільників повинне розглядатися не тільки в плані їхнього рухового розвитку, але і як основоположний напрямок загального розвитку особистості дитини [3, с. 60].

Тому поряд з традиційними задачами фізичного виховання, вважаю необхідним на практиці розвивати й пізнавальну діяльність, а саме:

– формувати за допомогою рухів, просторові, часові та енергетичні уяви;

– вивчати в процесі рухової діяльності фізичні якості, фактури матеріалів та предметів з обов'язковим обумовленням, мовленнєвим звітом дитини про виконану на занятті роботу;

– знайомити з призначенням різних типів предметів і формувати на тій основі елементи «знаряддевої» логіки;

– уточнювати, розширювати та активізувати словниковий запас дитини;

– розвивати за допомогою рухових завдань увагу, логічну пам'ять, спостережливість у дітей;

– виховувати в дошкільнят необхідні особистісні якості – чесність, сміливість, співчуття, індивідуальність, наполегливість, справедливість, скромність, цілеспрямованість тощо;

– формувати естетичні та етичні норми: жіночності, м'якості, охайності (у дівчат), джентельменства, лідерства, мужності (у хлопчиків), виховувати правила гарного тону при взаємовідношеннях один з одним, педагогом, дорослим;

– коректувати емоційний стан дітей, формувати і закріплювати позитивні емоції в процесі заняття руховою діяльністю. У вирішенні цих завдань, на мою думку, велику допомогу може принести використання фольклору на заняттях фізичною діяльністю. І насамперед підвищення рухової активності дітей та рівня оволодіння українською мовою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виноградов Г. С. Народна педагогіка. Київ: «Молодь», 1989. 30 с.
2. Волков Г. Н. Етнопедагогіка чуваського народу. Київ: «Молодь», 1996. 342 с.
3. Єфименко М. М. Збірник занять М. Єфименка з нестандартним обладнанням. Київ: «Либідь», 2000. 321 с.
4. Рильський М. Т. Вибрані твори, Київ: «Молодь», 1966. 207 с.

5. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ: «Либідь», 2001. 308 с.
6. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ: «Либідь», 1978. 263 с.
7. Ушинський К. Д. Педагогічна антропологія: збір. праць. Київ, 1996. Т. 10. 609 с.

Реґеда Ю. О., Карнач І. В.

(м. Дружківка)

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

Вивчення природничих наук, зокрема біології, створює можливості для формування дослідницьких компетентностей школярів. Поняття «дослідницькі компетентності» охоплює не лише відповідні знання та елементарні дослідницькі уміння, але й мотиваційний та поведінковий компоненти – внутрішню потребу школяра в дослідницькій діяльності.

Певний рівень дослідницьких компетентностей формується в процесі урочної роботи за умови використання різних видів дослідницьких завдань, проведення лабораторних та практичних робіт. Для досягнення успішного результату саме на уроках повинна розвиватися зацікавленість учнів як навчальним предметом, так і дослідницькою діяльністю. Дослідницькі якості учнів особливо розвиваються при застосуванні практичних методів навчання, що передбачають різні види діяльності учнів і вчителя, але потребують великої самостійності учнів.

До практичних методів належать:

- роботи, пов'язані з розпізнаванням і визначенням природних об'єктів;
- спостереження з подальшим реєструванням явища;
- проведення експерименту, виконання практичних і лабораторних робіт;
- проєктна діяльність.

Учням пропонуємо творчі домашні завдання, наприклад, провести дослідження з рослинами для вивчення транспорту речовин, умов

проростання насіння, вегетативного розмноження. У старших класах створюємо дослідні проекти, наприклад вивчення обізнаності населення з різних питань, вивчення власних біоритмів. Навчаємо дітей правильно оформлювати результати досліджень, адже це також важливий аспект будь-якої наукової роботи.

Використовуємо методи та прийоми змішаного навчання, оскільки вони позитивно впливають на розвиток самостійності, відповідальності учнів. Наприклад, «Перевернутий» клас – ця модель являє собою різновид змішаного навчання, головною особливістю якого є те, що домашнім завданням для учнів є робота в онлайн-середовищі: перегляд навчальних відеоматеріалів або інформаційних ресурсів для опрацювання нового навчального матеріалу або закріплення вже вивченого. Натомість під час онлайн-уроків діти під керівництвом і за допомогою вчителя виконують практичні завдання до тієї теми, яку засвоїли вдома. Основна теоретична частина засвоюється онлайн, саме це відрізняє модель «перевернутого» класу від простого виконання домашніх завдань, адже, не освоївши теорію самостійно, учень не зможе брати активну участь під час уроку чи виконувати практичну роботу.

Під час уроків використовуємо онлайн-завдання та тести, намагаючись і у цьому випадку підійти творчо та креативно і не просто виконати завдання, а перетворити це на захоплюючу гру. Ми впевнені, якщо подати складну та важливу інформацію у формі гри: це спрацює з учнями будь-якого віку. Сучасні діти дуже люблять комп'ютерні ігри, тому варто використовувати різні завдання, схожі на комп'ютерну гру під час навчання. Наприклад, під час вивчення теми «Інфекційні захворювання» в 11 класі запропонували учням виконати практичну роботу «Моделювання поширення глобальної інфекції» ресурсами комп'ютерної гри «Plague Inc». Учні були в захваті.

Проте досягти високого рівня дослідницьких компетентностей учень зможе лише за умови активної позакласної роботи з предмету. Основні традиційні напрями такої роботи – факультативні курси, підготовка до предметних олімпіад, участь у конкурсах, конференціях та безпосередньо науково-дослідницька робота під керівництвом учителя у МАН. До такої роботи залучаються учні 9–11 класів. Для учнів 6–8 класів пропонуємо брати участь у конференціях та конкурсах. Адже саме для дітей 11–13 років, відповідно до їхніх вікових особливостей, властиві пізнавальні інтереси у природничій сфері.

Нам дуже імponує проєктна технологія як для організації вивчення навчального матеріалу, так і для індивідуальних та групових занять з обдарованими дітьми. Основними питаннями в проєктній діяльності, що організується вчителем, повинні бути такі:

«Що роблять учні?»

«Для чого вони це роблять?»

«У чому полягає самостійність їх дослідження?»

Як правило, протягом навчального року учні виконують декілька проєктів, ідеї та матеріали деяких з них інколи використовуються для вибору теми науково-дослідницької роботи.

Проєкт розробляється з ініціативи учнів, але тема може бути запропонована й учителем. Тема для всього класу може бути однією, але шляхи її реалізації в кожній групі можуть бути різними.

Проєкт варто робити значущим для найближчого й опосередкованого оточення учнів. Робота над проєктом має дослідницький характер, моделює роботу в науковій лабораторії й тому необхідно розробити апарат дослідження, обґрунтувати його.

Проєкт педагогічно значущий: учні будують нові відносини, опановують загальнонавчальні вміння. Заздалегідь спланований, сконструйований спільними зусиллями вчителя й учнів, він рекламується

в межах класу, школи з метою підвищення мотивації учнів у його реалізації.

Завдання вчителя – організувати творчий процес, розвивати дослідницький потенціал, ознайомити з правилами виконання і написання наукових робіт. Головне, що ще у шкільні роки діти навчаються ретельно проводити дослідження, оволодівають методами обробки результатів і переконуються, що справжня наука не може бути надуманою, а результати завжди опираються на дійсно доведені факти.

Рижеголова О. О.

(м. Дніпро)

СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Однією з найважливіших складових сучасної освіти є розуміння та врахування індивідуальних освітніх потреб кожного учня, а в нашій роботі, переважно тих, хто має особливі освітні потреби. Сенсорний розвиток грає ключову роль у навчанні цієї категорії дітей, забезпечуючи їм не лише ефективну освіту, але й розвиток індивідуальних навичок та потенціалу.

Кожна дитина неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія Нової української школи – допомогти розкрити таланти кожної дитини, у тому числі дітей з особливими освітніми потребами (ООП), які навчаються в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти.

Сенсорний розвиток визначається як процес формування та розвитку сприйняття дітьми навколишнього світу за допомогою органів чуття. Участь у сенсорних діяльностях є важливою для всебічного розвитку дитини. Важливо зазначити, що більшість вихованців із сенсорними

порушеннями мають додатково інтелектуальні порушення, у такому випадку наша допомога є вкрай важливою.

Сутність сенсорного розвитку полягає в системному формуванні та удосконаленні здатностей дитини до сприйняття та обробки інформації через органи чуття. Основні органи чуття – це зір, слух, дотик, запах та смак.

Сенсорний розвиток важливий для інтерпретації інформації з оточуючого світу та сприяє когнітивному та моторному розвитку дитини. Він є основою для формування важливих життєвих навичок таких, як орієнтація в просторі, комунікація та вміння взаємодіяти з іншими людьми. Для дітей з особливими освітніми потребами сенсорний розвиток – це ключовий елемент успішної адаптації та інтеграції в суспільство.

Діти з особливими освітніми потребами можуть мати різноманітні проблеми у сфері сприйняття, координації рухів, чуттєвої переробки інформації. Забезпечення доступу до занять дітей з ООП, спрямованих на розвиток сенсорних навичок, полегшує їхнє навчання та адаптацію в оточуюче середовище. Освітні потреби цієї категорії дітей включають широкий спектр фізичних, психологічних та соціальних компонентів, які можуть впливати на їхній навчальний процес та загальний розвиток. Врахування цих потреб є важливим елементом створення ефективного середовища для отримання якісної освіти дітьми з різними типами особливих освітніх потреб.

Спеціально розроблені програми та методики, які враховують індивідуальні особливості дітей, сприяють збагаченню їхнього досвіду та покращенню здатностей взаємодії з навколишнім світом. Сприймання є найважливішою пізнавальною функцією, котра лежить в основі розвитку і навчання.

На допомогу створення ефективної адаптації, інтеграції дітей з ООП у суспільство, сприянню їхнього сенсорного розвитку приходить інклюзивна освіта. Вона враховує різноманіття потреб учнів, активно використовує методи сенсорного розвитку для покращення результатів навчання дітей з особливими освітніми потребами. Сприймання є складним багатоаспектним процесом, який сприяє тому, щоб дитина точніше, чіткіше відображала довкілля, навчилася розрізняти нюанси дійсності і завдяки цьому могла успішніше адаптуватися в ній. Це створює сприятливі умови для їхньої взаємодії з іншими дітьми та навколишнім світом.

Значення сенсорного розвитку в освітньому процесі вкрай важливе, оскільки він впливає на розвиток різноманітних аспектів у дітей, сприяючи їхньому всебічному розвитку. Дитина в житті зустрічається з різноманітними форм, фарб та інших властивостей об'єктів, ті ж самі іграшки, оточуючі предмети. Задача педагогів забезпечити кваліфіковане керівництво процесом сенсорного розвитку, а саме, зробити так, щоб воно було повноцінним та не поверхневим. Давайте розглянемо деталізовано значення сенсорного розвитку.

Сенсорні вправи активізують роботу мозку, сприяючи розвитку когнітивних функцій таких, як: сприйняття, увага та мислення. А за умови використання різних сенсорних імпульсів: зорових, слухових, дотикових, воно допомагає розвивати пам'ять та підвищує концентрацію уваги.

Сенсорні вправи такі, як використання пластиліну, конструювання, робота з різними матеріалами, сприяють розвитку рухових навичок та координації рухів. А якщо застосовувати групові сенсорні вправи або в парах, то вони сприятимуть розвитку соціальних навичок таких, як: співпраця, взаємодія та комунікація.

Робота під час сенсорного виховання з різними текстурами, звуками та образами сприяє розвитку пам'яті, фонетичного слуху, дрібної

моторики. А розвиток дрібної моторики є передумовою мовленнєвого розвитку. Також це вагомий вплив на розвиток мислення та уяви. Тому недостатня повнота і точність сприймання пов'язана з порушенням уваги, механізмів мимовільності, недостатня цілеспрямованість і організованість уваги, уповільненість сприймання і переробки інформації для повноцінного сприймання.

Сенсорне виховання не лише стимулює сфери фізичного та розумового розвитку дитини, але також допомагає їй краще розуміти світ та ефективніше взаємодіяти з ним. У контексті освітнього процесу, активне використання сенсорних методик сприяє якісній та індивідуалізованій підготовці дітей до життя та активної участі в суспільстві.

Сенсорний розвиток виявляється невід'ємною складовою сучасної освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Систематичні сенсорні вправи та завдання допомагають дітям з особливими освітніми потребами у подоланні різноманітних викликів, збільшуючи їхню самостійність та впевненість у власних силах. Ці підходи сприяють формуванню позитивного ставлення до навчання та сприяють підвищенню самооцінки учнів. Сенсорна інтеграція – це взаємодія всіх органів відчуття, що передбачає упорядкування дратівників таким чином, щоб людина могла адекватно реагувати на певні стимули і діяти у відповідності до ситуації. Сенсорна інтеграція простежується там, де щось відбувається, тобто, усе те, що ми отримуємо від органів відчуття поступає в мізок, обробляється там і видається у вигляді деяких знань про предмети, що вони означають, які мають властивості і наскільки є небезпечними або корисними для організму людини.

Крім того, інтеграція сенсорного розвитку в освітній процес сприяє створенню інклюзивного середовища, де діти можуть взаємодіяти та вчитися разом. Це сприяє розвитку соціальних навичок, сприяє

формуванню розуміння та толерантності. Використання елементів сенсорної інтеграції в корекційній роботі дефектолога передбачає стимуляцію роботи всіх органів відчуття, направлених на активізацію пізнання, усіх сторін мовлення, корекцію поведінки через сенсорно-моторне сприймання. Успішність розумового, фізичного виховання, оволодіння мовою в значній мірі залежить від рівня сенсорного розвитку дітей, тобто від того, наскільки цілковито дитина чує, бачить, відчуває оточуюче, настільки якісно оперує цією інформацією і виражає ці знання в мовленні.

Отже, сенсорний розвиток стає не тільки засобом подолання обмежень, але й ключовим інструментом для створення інклюзивного та стимулюючого оточення, де кожна дитина може досягати свого потенціалу та відчувати себе повноцінним, унікальним членом суспільного життя.

Рубан А. А.

(м. Слов'янськ – м. Дніпро)

РОЛЬ ЗАПИТАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ.

ВИДИ ЗАПИТАНЬ (методика викладання літератури)

Формувати запитання – це не просто вміння, це мистецтво, яке вимагає високого рівня володіння мовою, сприйняття комунікативних виявів партнера, особливо невербальних сигналів і здатністю відрізнити щирі відповіді від ухилень.

Запитувати – значить виявляти зацікавленість у вирішенні аби-яких проблем.

Ще антична риторика визначала сім класичних запитань, здатних упорядковувати діалог: «що?», «хто?», «де?», «яким чином?», «чому?», «ким?», «коли?».

Інший варіант «питального аналізу» складається із шести запитань, що мають прояснити факти, почуття, бажання, перешкоди, засоби, час дій.

До запитань, які забезпечують продуктивний зовнішній діалог, належать:

- інформаційне, мета якого – одержати максимум інформації;
- дзеркальне, тобто повторення висловлювання партнера (у нашому випадку учня) в запитальній формі та прагнення примусити його по-іншому дивитися на знайомі речі;
- естафетне, метою якого є випередження висловлювання партнера.

Феномени запитання і проблеми перебувають у тісному взаємозв'язку. Проблема формулюється на підставі певної інформації, усвідомленим прагненням оволодіти повнотою цієї інформації. Одним із таких засобів оволодіння інформацією є запитання.

Вміння правильно формулювати запитання має не тільки пізнавальне, а й практичне значення. Уміння правильно формулювати запитання залежить від знання правил граматики, логіки, а також тієї сфери реальності, яка відображається в запитанні.

Залежно від обраної основи (принципу) поділу за **специфікою структури** запитання поділяють на:

- *запитання-уточнення*;
- *запитання-доповнення*.

Залежно від відповіді запитання ще поділяють на *відкриті* (розгорнута відповідь) і *закриті* (відповідь обмежується словами «так» або «ні»).

Закриті запитання передбачають короткі влучні відповіді, часто з 1–2 слів, як-от:

- Вам сподобався цей твір? (Так / Ні);
- Що вирощували на підвіконні Кай і Герда? (Троянди).

Підчас аналізу літературного твору закриті запитання корисні на початку розмови або для отримання, уточнення певної інформації, щоб використати її в подальшій розмові.

У навчанні закриті запитання корисні для визначення того, що ми знаємо з цієї проблеми, як оцінюємо свої знання або досвід. Наприклад: Коли був написаний твір? Хто є автором вірша ...? Чи знаєте ви, як визначити метр та розмір віршів? тощо.

Відкриті запитання або не мають правильних відповідей, або мають велику кількість відповідей, іноді навіть протилежних за змістом. Наприклад: Хто з героїв твору найкращий? Чіпка (герой роману П. Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?») позитивний чи негативний персонаж? У чому сенс життя для Гамлета?

Ставити запитання цього типу – надзвичайно важливо, оскільки вони спонукають учнів до обмірковування складних проблем, проведення досліджень. Такі запитання передбачають розгорнуту відповідь з висунуттям кількох версій чи ідей, обґрунтуванням однієї з них як власної позиції. Завдяки цьому типу запитань з'являється можливість отримати якомога більше інформації щодо розуміння учнями художнього твору, показати співрозмовнику (школяру) зацікавленість у його висловлюваннях. Наприклад: Чому вам сподобався твір? Чому ця проблема вас так хвилює?

Відкриті запитання різні, оскільки кожне з них сформульовано для вирішення того або іншого завдання: зрозуміти те, що сказала інша людина; вивчити предмет або явище; дослідити його; прийняти рішення щодо проблеми. Можна говорити про такі види відкритих запитань:

1. Запитання на здобуття знань (інформації). Такі запитання формулюють за допомогою питальних слів «що таке?», «де?», «коли?», «що саме?», «скільки?», «які приклади?»:

2) Запитання на розуміння інформації. Вивчаючи художні твори, такі запитання, як правила, використовуємо під час роботи з самим текстом, з цитатами:

– Як передати іншими словами?

– Як ви розумієте слова ..?

– Як іншими словами пояснити?

3) *Запитання на пошук можливостей використання, застосування інформації* – формулюються таким чином: «У яких ще ситуаціях можна застосувати? Хто може використовувати? Чим може бути корисне? Що може зашкодити?».

4) *Запитання на аналіз* – один з основних видів запитань при аналізі літератури: «Які основні елементи? З чого складається? До якої групи належить? Які причини? Як влаштоване? Які функції має? У чому схожість чи відмінність?».

5) *Запитання на синтез*. Типи запитань такого виду: «Про що говорить наявність таких елементів, як...? Як пов'язані? Який зв'язок між...? Що спільного між...? Який висновок можна зробити з фактів? Поясніть, чому? Чому ви вважаєте?»

6) *Запитання на оцінювання*: «Добре чи погано? Які переваги або недоліки? Правильно чи помилково? Чи згодні ви, що...? Чому? Чи правильно, що...?».

Під час читання тексту, у спілкуванні, обговоренні якої-небудь проблеми або ситуації учитель може ставити **уточнюючі запитання**, що допомагають зрозуміти, перевірити і підтвердити або спростувати ту інформацію, яку повідомляють учні. Зазвичай уточнюючі запитання починаються зі слів: «Якщо я правильно зрозумів, ... ?»; «Ви маєте на увазі / Автор мав на увазі, що... ?»; «Це правильно, що... ?»; «Ви хотіли сказати, що... ?», «Чому... ?». Уточнюючи, ми виявляємо зацікавленість у поглядах дитини, підкреслюємо цінність її думки.

Уточнюючі запитання можна ставити в різних формах.

1. Перефразувати сказане, якщо ви не цілком зрозуміли співрозмовника: «Пробачте, чи правильно я вас зрозумів (-ла), твір

Г. К. Андерсена – побутова казка?»; «Чи не могли б ви висловити думку по-іншому?»; «Уточніть, будь ласка, ви мали на увазі ... чи ... ?».

2. Попросити приклад для ілюстрації або прояснення сказаного: «Ви стверджуєте, що Кай – негативний персонаж казки. Не могли б ви навести конкретні факти?».

3. Попросити учня повторити сказане або викласти додаткову інформацію, дані: «Щось я не зовсім розумію вас. Поясніть ще раз, будь ласка... Як ... пов'язано з ... ?».

Уточнюючі запитання треба відрізняти від *навідних*, схожих з ними за формою. Мета таких запитань – підштовхнути думку співрозмовника до потрібної нам відповіді. Навідні запитання тиснуть на людину і можуть змусити її змінити попередню думку. Часто такі запитання вже містять «приховані» відповіді: «Чи можна не купити такий чудовий товар?»; «Вам, як і мені, завжди приємно чути компліменти, чи не так?».

Формулюючи запитання, необхідно дотримуватися певних правил:

- ✓ запитання має бути осмисленим, коректним;
- ✓ запитання треба формулювати коротко, зрозуміло. Нечітко сформульовані запитання ускладнюють їх розуміння і пошуки відповіді;
- ✓ складні запитання доцільно розбити на прості;
- ✓ перераховуючи альтернативи, необхідно називати всі варіанти.

Правильно сформульоване запитання є необхідною умовою ефективних пошуків відповіді (отримання необхідної інформації).

ЗАВДАННЯ ДО САМОПЕРЕВІРКИ: До яких видів відкритих запитань можна віднести наступні? На яких етапах уроку слід їх використовувати? (На матеріалі казки Г. К. Андерсена «Снігова королева»).

➤ Чи справедливо закінчується казка Г. К. Андерсена «Снігова королева»? Чому?

➤ Чому автор назвав казку «Снігова королева»?

- Чому в казках завжди добро і зло протистоять одне одному?
 - Хто в казці про Снігову королеву уособлює добро, а хто – зло?
 - Скільки персонажів у казці?
 - Які приклади гарних якостей Кая ви можете навести?
 - Які основні елементи сюжету казки?
 - Яку назву ви дали б казці, аби вона відображала її суть?
 - До якої групи казок можна віднести казку «Снігова королева»?
 - У яких ситуаціях дівчат називають «сніговими королевами»?
 - Чи хотіли б ви опинитися на місці Герди?
 - Що спільного між Гердою і Принцесою, Гердою і Маленькою розбійницею?
- Поясніть, чому Маленька розбійниця тримала у полоні птахів і звірів?

Сєдих А. М.

(м. Слов'янськ)

МІЙ РІДНИЙ КРАЙ. РІЧКА ЖЕРЕБЕЦЬ – ПЕРЛИНА ПІВНІЧНО-СХІДНОГО РЕГІОНУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ (виховний захід)

Мета: – ознайомити учнів з унікальними місцями рідного краю; виховувати любов до своєї Батьківщини, до рідного краю, шанобливе та бережливе ставлення до природи; формувати громадянські й патріотичні почуття; розвивати відчуття гордості за свій край, за свій народ;

– поглибити знання про річки свого краю, розвивати інтерес до проблем навколишнього середовища, сприяти розумінню ролі природничих знань в житті людини.

Обладнання: карта України, карта Донецької області; комп'ютер, мультимедійний проєктор, фотовиставка, роздатковий та ілюстративний матеріал.

Міжпредметні зв'язки: географія, біологія, історія, література, музика.

Хід заняття

Вступне слово вчителя (на фоні тихої музики). Доброго дня, шановні учні, гості. Сьогодні ми будемо говорити про рідний край, невелику часточку нашої України. Наш край – це хвойні ліси Святогір'я, Лиманщини. Річки, озера, терикони шахт, Донецький кряж, кургани стародавніх поховань, чудові міста і села, талановитий і працьовитий український народ.

Я запрошую усіх вас у чарівну подорож. Ми підемо ні дорогою, ні стежкою, ні яром, ні полями, ні лугами квітучими, а шляхом, який проклала невеличка річка – її берегами. Річка допоможе нам пізнати часточку нашого краю. Але спочатку дайте відповіді на мої питання:

1. Покажіть на карті України нашу область.
2. В якій частині Донецької області ми живемо?
3. Які ви знаєте річки нашої області?

(Учні працюють з картою. Дають відповіді)

Учитель. Дякую, мої друзі, отже ви готові до нашої подорожі. А з собою ми візьмемо гарний настрій, пісню, олівці, атласи та контурні карти. Для чого це потрібно? Тому що на нас чекають цікаві зупинки.

Наша перша зупинка під рубрикою «Жива річка».

Міні-вистава учнів «Тече річка невеличка» (повний текст інсценування див. [1, с. 36–37]).

Учитель. Сподіваюсь, що всі зрозуміли, як живуть наші річки. Що ви про це думаєте? *(Відповідь учнів).*

До скарбів природи треба ставитися бережливо, бо це є багатство країни.

(Звучить пісня Марії Бурмаки «Річка невеличка» у виконанні вихованців фольклорного гуртка)

Учитель: Наша подорож продовжується. Діти, а що називається річкою? *(Відповідь учнів)*

Учитель: Зараз ви дізнаєтесь багато цікавого про одну невеличку річку з дивовижною назвою Жеребець. До нашого кола ми запросили вихованців краєзнавчого гуртка, які багато чого цікавого нам можуть розповісти. Отже, рушаймо у подорож. Наступна зупинка «Географічна домівка річки» (слайд).

Перший краєзнавець: На сході України, у Луганській області, мальовничі та своєрідні ландшафти. Саме тут бере початок невелика річка Жеребець. Її витік починається біля села Стельмахівка на південних схилах Середньоросійської височини. Тече по території Сватівського, Кременського районів Луганської області та Лиманського району Донецької області. Річка Жеребець – ліва притока Сіверського Дінця. Належить до басейну річки Дон. Довжина річки 88 кілометрів. Долина річки асиметрична – праві схили її високі, круті, ліві – низькі й пологі, місцями заболочені. Річка не глибока, приблизно від 1,5 до 5 м.

Учитель: Ви дізналися про річку. А чи не здивувала вас назва річки? В записках мандрівників, які відвідували наші землі, зазначено, що вони прийшли до бурхливої, скаженої річки з дуже швидкою течією. Пізніше у їх щоденниках річка була позначена як Жеребець.

А яку назву річці дали місцеві мешканці? Давайте послухаємо легенду про нашу річку. На нас чекає друга зупинка «Історичні родзинки».

Другий краєзнавець (слайд): За старих часів, коли ще річка наша бурхлива й гомінка, звалась просто Жеребець, по обидві її боки у Балдинівці й Майорівці (нині Ново-Садове і Велика Іванівка) жили місцеві поміщики. Перший мав сина, другий – дочку, які кохали один в одного. На побачення вони приїздили кіньми: юнак – на білому, а дівчина – на чорному.

Якось вони посперечались: чий кінь сильніший. Річка тієї пори розлилась як ніколи, перепливати через неї було непросто. То тут, то там виникав вир, а на Воловому, де лише сильний віл міг подолати нешироку, але підступну течію, річка ніби зовсім збожеволіла. Тут і вирішено було випробувати: який кінь сильніший – білий чи чорний.

Не стала чекати дівчина, першою спрямувала свого чорного красеня у бистрину. «Все одно переплинемо», – крикнула вона юнакові. «Мій кінь сильніший, – і додала, блиснувши очима, ніби ножем по серцю коханого, – а коли ні, така доля, або твоєю буду, а бо нічиєю!»

Учитель: Наступна зупинка «Органічна мозаїка».

Третій краснавець. Опис флори та фауни (слайди): Річка є домівкою для багатьох представників рослинного та тваринного світу. На воді прижилася ряска, ближче до берегу росте стрілолист, що робить річку надзвичайно гарною. Його фіолетові парасольки далеко видно. Біля берегів річки виріс рогіз, осока, очерет. Навесні очерет яскраво-зелений, між листям виділяються коричневі качалочки, влітку його колір темнішає, а восени він починає жовтіти, викидаючи свої пухнасті мітли. На початку березня з'являються котики, які набувають. У квітні весь берег вкривається жовтим кольором – це цвіте мати-й-мачуха, лікарська рослина. У червні поблизу річки красується шалфей, полин, череда, дикий горошок та багато інших. Іноді можна зустріти вербу, яка ніби дівчина, купає свої коси у воді річки.

Учитель: Ось така жива картина річки Жеребець. Щоб помилуватися цією красою, треба прийти до річки рано-вранці, коли річка тільки-но прокинеться, або пізно ввечері, коли вкладається спати. Тоді перед вами відкриється таємна картина життя річки у всій її красі та загадках.

Ви вже багато чого дізналися про цю красуню, але як живе сьогодні наша річка ми почуємо на зупинці «Цікаве сьогодні» (слайди)

Четвертий краєзнавець: Сьогодні річка має зовсім інший вигляд. По руслу річки Чорний Жеребець, на берегах якої розташовані села Терни, Ямполівка, Зарічне Донецької області, у 1975 році були створені штучні ставки для розведення риби. Рибгосп отримав назву «Краснолиманський». Як ми бачимо, водні ресурси річки спроможні були створити дев'ять штучних озер. Вони такі великі, що коли стоїш на березі одного, то другого берега не видно, а крики чайок нагадують про море. Від річки залишився лише тоненький струмочок, «синя стрічечка», що мандрує поміж сіл Невське, Терни, Торське та Зарічне. На берегах річки росте очерет, ніби давній вартовий охороняє спокій красуні. У деяких місцях навіть можна відпочивати та купатись.

Учитель: Така маленька річка, а користь від неї велика. У штучних озерах вирощують рибу, яка з'являється на прилавках наших супермаркетів, не тільки нашої а й сусідньої області. Таким чином наша річка мала велике промислове значення. А ще на лівому березі річки, біля села Ямполівка, у заплавах її заводях, мабуть, тисячу років тому виріс чарівний вільховий ліс, який сьогодні є заказником, що охороняється державою.

Наступна наша зупинка «Знай, люби, бережи».

П'ятий краєзнавець (слайд): Ландшафтний заказник «Ямполівський» знаходиться біля села Ямполівка, має площу 77 га на землях Торського лісництва Лиманського держлісгоспу. Територія заказника являє собою ділянку заплавної лісу по р. Жеребець з різноманітним флористичним та фауністичним комплексом. Природна зона знаходиться між селами Терни та Ямполівка. Це зона лісу з цікавою та неповторною природою.

Учитель: Але яка б не була краса нашої природи, завжди є одна проблема – це забруднення тієї чи іншої території. Про це ми почуємо далі на зупинці «Екологічний дім» (слайд).

Сьомий краєзнавець: На сьогоднішній день річка частково забруднена стоками хімічних сполук, які надходять у річку з полів та господарських угідь. Річку давно треба почистити від заростей очерету, поглибити її, щоб не зникли деякі види риб.

Населення забруднює річку побутовими відходами, непотрібними речами, склянками, банками та іншим сміттям.

Якщо буде так і надалі, від річки нічого не залишиться. Можуть зникнути багато рідкісних рослин та тварин, погіршиться стан заповідних територій, люди назавжди втратять цю річку з такою цікавою історією та чудовою красою.

Учитель: Шановні гості нашого заходу, хочу вам подякувати за таку цікаву інформацію. Ми почули про проблеми цієї річки, і розуміємо, що багато інших, теж мають свої проблеми. Сучасна молодь повинна залучатися до роботи з питань охорони природи.

А про те, якою була річка раніше, мені розповідав мій дідусь, що жив у селі Невське. То ж ми з вами на зупинці «Цікаві спогади».

Розповідь учителя: Раніше ця річка була набагато більшою та глибшою. Місцями вона сягала до 50 м шириною, в деяких місцях глибина річки була до 5–7 м. По річці на човнах люди добиралися до інших населених пунктів, особливо весною, восени, коли дорогою проїхати було неможливо. Течія в річці була досить швидка. Річка годувала людей, бо в ній водилося дуже багато риби. Навесні, коли крига сходила, вона ламала і трощила очеретяні береги, і заливала великі ділянки луків, де до травня стояла вода.

А ще старожили розповідають, мов понад річкою Жеребець проходили дружини князя Данила Галицького та Олександра Невського, які прямували в стан Золотої Орди. Але це припущення, хоча хто його знає.

Учитель історії: Історія нашої маленької Батьківщини займає значне місце в історії України. Скільки історичних подій зв'язано з нашими річками. Про річки Сіверський Донець, Каяла (Кальміус) згадується в літописах, у давньоруській літературі. Ходили нашими місцями дружини київських, переяславських, чернігівських князів у 1111 р. до самого Дону битися з половцями, де отримали перемогу, а в 1185–1187 рр. князь Ігор Святославич здійснив похід через наші землі, а це і річки Жеребець, Сіверський Донець, Красна та інші, щоб захиститися від набігів половців.

Учитель: Ця річка дійсно мала велике значення у свій час. Вона збагачувала цей край своїми водними ресурсами та красою. І за це їй було присвячено багато віршів. Нас вітає зупинка «Хвилинка поезії» (слайди). (Діти читають вірш, який записано від вчителя географії Тернівської ЗОШ Р. С. Калюги [1, с. 22–23].

Учитель: Наша подорож відходить до фінального етапу. Ви багато чого дізналися, почули та побачили на власні очі, а тепер пропоную стати справжніми дослідниками. (*Робота з контурними картами*)

Завдання. За допомогою атласів та фізичної карти Донецької області позначте річку Жеребець та села Терни, Ямполівка, Невське, Торське на контурній карті. (*Учні працюють з картами*)

Учитель: Діти, сьогодні ми з вами віртуально відвідали часточку нашого рідного краю, дізналися про річку Чорний Жеребець та її значення, немов побували у заказнику «Ямполівський», почули цікаву легенду про назву річки, почули розповідь про історичні події, котрі пов'язані з нашим краєм. Наша маленька батьківщина має ще багато таємниць, маловідомих географічних назв. І ми повинні досліджувати, розширювати свої знання про наш неповторний край.

Учні разом з учителем виконують пісню «Рідна земля».

ЛІТЕРАТУРА

1. Седих А. М., Дорошенко О. В. Стежинами рідного краю (з досвіду роботи): посібник / за заг. ред. Ж. В. Федірко. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 48 с.

Суровцева Ю. В.

(м. Київ)

ІНТЕГРОВАНІЙ УРОК МАТЕМАТИКИ ТА ПРИРОДОЗНАВСТВА

Тема: Птахи. Розв'язування виразів, що містять сумісні дії (письмове додавання і віднімання). Розв'язування задачі на три дії.

Мета: Природознавство. Дати учням поняття «птахи», про будову тіла птахів; ознайомити з групами птахів за способом життя і живлення; учити визначати птахів за істотними ознаками; розвивати спостережливість, пам'ять; виховувати бережливе ставлення до птахів.

Мета: Математика. Учити учнів виконувати письмове додавання і віднімання трицифрових чисел, розв'язувати задачі; розвивати мислення; формувати інтерес до предмета.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Встали всі рівненько, підтягнулись.

Один одному щиро посміхнулись.

На урок старання не забудьте взяти.

Тож почнемо плідно працювати.

II. Актуалізація опорних знань.

– Діти, а чи любите ви фантазувати? Давайте спробуємо. Сядьте зручніше, заплющте очі і уявіть, що ви потрапили до зимового лісу. Ви чуєте різні звуки (Звучить спів синиці, стукіт дятла, ухкання сови)

– Зобразіть у своїй уяві того, кого почули.

– А тепер розплющте очі і скажіть, чиї голоси ви почули?(Синички, сови, дятла)

– Як назвати одним словом цих істот? (Це – птахи).

– До якого царства вони належать? (До царства тварин)

– Давайте пригадаємо істотні ознаки цієї групи тварин.

Вправа «Мозковий штурм»

Вчитель вивішує на дошці ознаки різних груп тварин. Перелічує їх. Якщо ознака вказує на птаха – вона залишається. Якщо ні, то вчитель повертає листок, на зворотньому боці якого є зображення птахів.

Ознаки груп тварин:

– Тіло вкрите пір'ям. (Птахи)

– Пересуваються на чотирьох ногах.

– Відкладають яйця і висиджують їх. (Птахи)

– Тіло, вкрите сухими лусочками, деякі мають панцир.

– Народжують малят і вигодовують їх молоком.

– Пересуваються на двох ногах і літають (Птахи)

– Пересуваються на шести ногах, можуть літати.

– Живляться насінням, комахами та іншими дрібними тваринами.

(Птахи).

Отже, давайте назвемо всі ознаки птахів. (Один з учнів називає ознаки птахів)

Птахи: тіло вкрите пір'ям, можуть пересуватися на двох ногах і літати за допомогою крил, відкладають яйця і висиджують їх; живляться рослинами, комахами та іншими тваринами.

III. Повідомлення теми уроку.

– Сьогодні на уроці ми продовжимо вивчати птахів, пригадаємо, яку будову тіла вони мають, дізнаємося, на які групи поділяються за способом життя та живлення.

– А також будемо розв'язувати приклади і задачі.

– На дошці записані завдання уроку: учити істотні ознаки птахів, будову тіла, групи птахів за способом життя та живлення. Розв'язування прикладів і задач.

IV. Вивчення нового матеріалу.

1) Мотивація навчальної діяльності

– До нас на урок завітав найвищий птах в Україні. Його назву ви дізнаєтесь, якщо виконаєте вправу «Дешифрувальник»

Набравши цифри 2 6500138, ви зможете прочитати ім'я нашого гостя.

А	Б	В	Г	Г	Д	Е	Ж	З	И	Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Щ	Ю	Я	
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9																					

– Правильно – це сірий журавель – найвищий птах в Україні. Висота його тіла – 115-130 см.

– Розмах крил: 190-220 см. Маса: 4,5-5,5 кг. Тривалість життя: понад 30 років.

На території України сірий журавель гніздиться на поліських болотах.

Останнім часом чисельність цього виду набагато зменшилася, тому цього птаха занесено до Червоної книги.

– Діти, скажіть чи можемо ми зараз побачити на болоті журавля? (Ні) Чому? (Журавлі відлетіли в теплі краї).

– А яка причина відльоту журавля? (Йому взимку немає чого їсти)

– Щоб журавель повернувся до нас навесні, нам потрібно виконати його завдання.

Завдання 1. Математичний диктант. (Робота в зошитах)

– Зараз ми дізнаємося багато цікавого про птахів, виконавши математичний диктант. (Один учень іде до дошки).

1) Лелеки протягом дня приносять їжу пташенятам 9 разів. Скільки разів лелеки принесуть їжу протягом тижня?

2) Маса самця дрохви досягає 16 кг, а маса самки – 8 кг. У скільки разів самка менша за самця?

3) Лебідь живе 25 років, а орел-беркут – 79 років. На скільки років менше живе лебідь?

4) Боривітер за місяць виловлює 180 ховрахів і 90 полівок. На скільки більше він виловлює ховрахів, ніж полівок?

5) Папуга може жити в неволі 150 років, а ворона на 70 років менше. Скільки років може жити в неволі ворона?

Відповіді: 45, 2, 54, 90, 80.

2) Будова тіла птахів

Завдання 2. Розкажіть про будову тіла птахів.

На дошці висить таблиця, за якою діти описують будову тіла птаха.

Розповідь вчителя.

– Птахи мають голову, шию, тулуб і кінцівки. На голові – дзьоб, за допомогою передніх кінцівок – крил – птахи літають. Під час перельотів швидкість птахів досягає 50-90 км/год. Найшвидше літає чорний стриж – зі швидкістю 110 км/год.

– У птахів дуже гострий зір. Вони можуть бачити предмети, розташовані на значній відстані. Наприклад: орли, яструби, грифи так високо ширяють у небі, що їх важко помітити, однак з висоти вони бачать усе, що відбувається на землі.

– Птахи не тільки літають. Наприклад, страуси – найбільші з існуючих птахів – швидко бігають. Гуси, чайки, пінгвіни – добре плавають

і пірнають. Качки, гуси плавають за допомогою ніг, а пінгвіни ніби літають у воді за допомогою крил.

Для того, щоб літати, птахам потрібно багато корму.

За способом живлення птахи поділяються на такі групи:

рослиноїдні, комахоїдні, хижі та всеїдні. (розгляд таблиці на дошці).

– Подумайте і скажіть, чим можуть живитися рослиноїдні птахи.

Рослиноїдні птахи живлять насінням і плодами рослин. Наприклад, їжа глухарів і тетеруків – плоди чорниць, брусниць, різні трави. Так птахи сприяють поширенню насіння в природі.

– Чим живляться комахоїдні птахи?

Комохоїдні птахи поїдають різних комах. Так, синиці і корольки поїдають різноманітних жуків-листоїдів. Дятли дістають жуків-короїдів з-під кори. Цим приносять користь рослинам, вберігаючи їх від шкідників. Стрижі живляться літаючими комахами, тому навіть сплять у польоті.

Хижі птахи живляться дрібними тваринами. Наприклад: орли, яструби, шуліки – полюють на жаб, дрібніших птахів, дитинчат звірів.

Всеїдні птахи живляться як рослинною, так і тваринною їжею.

– Скажіть, чим живиться наш гість журавель? До якої групи він належить?

(Він всеїдний) Він споживає дрібні хребетні тварини, ягоди, молюски, проростки і суцвіття болотних рослин, комахи та їх личинки, черви. Може ловити рибу на мілководді, поїдати яйця і пташенят.

Завдання 3. Обчислення виразів. Робота в парах.

– Журавель наш хоче познайомитися з представниками кожної групи птахів. Наступне завдання гостя непросте. Треба правильно розв'язати приклади, щоб дізнатися назву пташки, яка належить до певної групи за способом живлення.

Групи учнів отримують вирази до певної назви групи птахів, що розташована на дошці. Також перед учнями є зображення птахів з числами, що відповідають результатам розв'язаних виразів. (Кілька учнів працює біля дошки)

Вирази:

Рослиноїдні	Комахоїдні	Хижі
Всеїдні		
$254 - 127 + 352$	$256 - 164 + 469$	$972 - 358 - 539$
$221 + 435 - 372$		
$485 - (128 - 39)$	$845 - (169 + 185)$	$278 + (720 - 415)$
$592 + (318 - 63)$		

Відповіді: 479 – голуб, 396 – гуска; 561 – зозуля, 354 – ластівка; 75 – сова,

583 – орел, 284 – синиця, 847 – качка.

Учні зачитують відповіді і називають представників кожної групи птахів.

Музична фізхвилинка

Хвилинка – цікавинка.

Розв'яжіть рівняння і ви дізнаєтеся, який птах з'їдає на сніданок 50-60 комах.

(На дошці записане рівняння $x - 160 = 305$ і зображення птахів з числами (шпак – 465, лелека – 565) Правильна відповідь – 465.

Отже, шпак з'їдає на сніданок 50-60 комах.

Завдання 4. Розв'язування задачі.

Наш гість зголоднів. Його ми нагодуємо, якщо правильно розв'яжемо задачу. (учитель читає задачу)

Задача.

На годування птахів у зоопарку витратили ячменю 324 кг, проса – 180 кг, а кукурудзи – на 128 кг менше, ніж ячменю і проса разом. Скільки всього зерна витратили на годування птахів?

– Про що йде мова в задачі? (Про годування птахів у зоопарку)

– Чим годували птахів? (ячменем, просом, кукурудзою).

– Розгляньте короткий запис умови задачі. (Запис на дошці) Що відомо в задачі про кількість ячменю? (Було 324 кг)

– Про що нам говорить число 180? (Про кількість проса)

– Чи відома нам кількість кукурудзи? (Ні) Що сказано про неї? (На 128 кг менше, ніж проса і ячменю разом)

– Про що запитується в задачі? (Скільки всього зерна витратили)

– Чи можемо ми відразу дізнатися, скільки всього зерна витратили на годування птахів? (Ні)

– Чому? (Тому, що ми не знаємо скільки витратили кукурудзи)

– Чи можемо ми дізнатися, скільки витратили кукурудзи? (Ні)

Чому?

Нам треба знати скільки ячменю і проса разом.

Отже, що будемо шукати спочатку? (Кількість ячменю і проса разом: $324+180=504$ (кг)); (Запис розв'язання задачі виконує учень на дошці)

– А тепер ми можемо дізнатися, скільки всього кукурудзи витратили на годування птахів? (Так. $504 - 128 = 396$ (кг))

– Чи можемо ми тепер знайти, скільки всього зерна витратили на годування птахів у зоопарку?($504+396 = 900$ (кг)).

– Давайте запишемо розв'язання задачі виразом (($324+180) - 128) + 504 = 900$

– Отже, ще раз прочитайте питання в задачі. Яку відповідь ми напишемо?

(900 кг зерна витратили на годування птахів)

Групи птахів за способом життя.

– Скажіть, чи всі птахи можуть знайти собі їжу протягом року? (Ні)

– На жаль, одні птахи у пошуках їжі змушені перелітати з однієї місцевості до іншої, а другі, навіть, відлітають в далекі краї. Тому за способом життя птахів поділяють на такі групи: **осілі (зимуючі), перелітні та кочові.**

1. **Осілі** птахи живуть у нас увесь рік. Спробуй назвати їх. (Горобці, голуби, ворони)

2. Птахів, які змушені відлітати в теплі краї і повертатися до нас навесні, називають **перелітними**. Це ластівки, солов'ї, шпаки, лелеки, стрижі.

3. Є ще **кочові** птахи – граки, синиці, сороки, галки. Восени вони збираються в зграї і кочують у пошуках їжі, перелітаючи на далекі відстані.

– А зараз журавель хоче дізнатися, до якої групи птахів належить він та птахи, зображені на дошці. (Журавель – перелітний птах, синиця – кочовий, горобець – осілий)

Хвилинка – цікавинка.

– Усно розв'яжіть вирази, знайдіть відповідне число поруч з малюнком і дізнаєтесь, який птах виводять пташенят у лютому.

(На дошці записані вирази: $300 + 200 - 50$, $100 + (140 - 90)$ і зображення птахів з числами: шишкар – 150, горобець – 180).

– Отже, який птах виводить пташенят у лютому? Так, це – шишкар.

Завдання 5. Заповнити таблицю.

Перед учнями лежать аркуші, на яких записані назви різних птахів.

Нижче знаходиться таблиця:

Осілі птахи	Перелітні птахи	Кочові птахи

Дітям потрібно вписати назви цих птахів у відповідні колонки таблиці.

Назви: горобець, ластівка, дятел, зозуля, голуб, ворона, лелека, сова, сойка.

Один представник від кожного ряду учнів зачитує назви птахів окремої колонки.

V. Підсумок уроку.

– Подивіться ще раз на завдання нашого уроку і скажіть, чи все ми виконали?

– Перерахуйте істотні ознаки птахів.

– Наведіть приклади різних груп птахів за способом живлення.

– Назвіть зимуючих і перелітних птахів.

– Які завдання вам найбільше сподобались?

– Що цікавого про птахів ви дізналися?

– Яке значення мають птахи в природі?

(Птахи сприяють поширенню насіння, приносять користь рослинам, вберігаючи їх від шкідників)

Оцінювання учнів.

Осілі птахи Який птах зайвий?

Сорока

Горобець

Дятел

Лелека

Перелітні птахи Який птах зайвий?

VI. Домашнє завдання.

Тілімова О. С.

(м. Слов'янськ – м. Дніпро, смт Межова)

МЕТОДОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ

(на матеріалі «Таємного щоденника Адріана Моула» Сью Таусенд)

Методика навчання зарубіжної літератури – прикладна психолого-педагогічна і літературознавча дисципліна про зміст та організацію процесу формування компетентного читача засобами мистецтва слова.

Специфікою викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти України є спрямованість методики на цілісну освіту та формування наскрізних умінь учнів. Цілісність освіти полягає у комплексному вивченні фактів, процесів, явищ. Стосовно літератури це означає, що вивчення конкретного художнього твору повинно супроводжуватися зануренням в історичні, культурні, мистецькі, звичаєві, побутові тощо аспекти відповідної епохи, країни, суспільного середовища. При цьому повинні перекидатися містки між різними предметами, що

паралельно вивчаються. І тут надзвичайно бажаною була б взаємодія між учителями різних предметів для вироблення спільної термінології та узгоджених перехресних взаємопосилань.

Методика навчання зарубіжної літератури спирається на головні закони розвитку мистецтва, літератури, культури, освіти тощо. Науки, на здобутки яких спирається МНЗЛ, становлять її методологію, а значить, методологія літературознавства (науки про літературу) є складовою методологічного апарату під час вивчення художніх текстів у школі.

Цикл творів Сью Таунсенд «Таємний щоденник Адріана Моула» за програмою вивчається в 10 класі. Один із варіантів планування пропонує на вивчення тільки 1 год. Звичайно, під час одного уроку важко використати різноманітні методи та прийоми, які притаманні не тільки МНЗЛ, а й методології літературознавства.

Пропонуємо деякі завдання до аналізу «Таємного щоденника Адріана Моула».

Біографічний метод – спосіб вивчення літератури на підставі виявлення її зв'язку з біографією письменника, яка розглядається як визначальний чинник художньої творчості.

Біографічний метод можна застосовувати в різних напрямках літературознавства, таких як аналіз творів окремих авторів, дослідження літературних напрямків, періодів та течій, аналіз творчості певного покоління письменників тощо [3].

1) Випереджальне завдання: підготувати доповідь / повідомлення / презентацію / інтерактивний плакат про життя та творчість письменниці

2) Фронтальна бесіда:

– Ви прослухали інформацію про життя і творчість письменниці. Які факти її біографії співпадають з фактами життя її героя?

(Народилися в один день і в одному місті: 2 квітня у м. Лестер (Велика Британія))

– Як ви вважаєте, чому автор використала такий прийом?

(Краще можна розкрити внутрішній світ свого сучасника, передати почуття, окреслити події в країні, які впливають на формування світогляду).

Психологічна школа – напрям у літературознавстві.
«Розвиваючи ідеї культурно-історичної школи, психологічна школа водночас відображала загальний поворот філософії та соціології до психологізму. Основну увагу представники школи звертали на вивчення духовного життя письменника, внутрішню, психологічну сторону його творчості, оскільки джерелом мистецтва вони вважали творчу особистість, глибини її психіки [2].

Чому саме можна використовувати такий аналіз у випадку циклу Сью Таусенд? Перед нами щоденник, а значить, «письменником», співавтором Сью Таусенд є головний герой твору – Адріан Моул.

Літературне дослідження в цьому випадку будуть направлені на характеристику внутрішнього стану підлітка, його творчості.

1) Фронтальне опитування / бесіда:

Завдання дівчатам: озвучити монолог-експромт мами Адріана, в якому висвітлити проблеми, які її турбують

Завдання хлопцям: озвучити монолог-експромт батька Адріана, в якому висвітлити проблеми, які його турбують.

– Чи багато уваги та часу батьки приділяють своєму сину?

– Чому вони не переймаються долею своєї дитини?

– Як батьки окреслили свій ідеал сина? Наведіть приклади.

– Як ці висловлювання характеризують батьків?

– Що відчував Адріан, почувши такі слова батьків? (З'явилося почуття неповноцінності)

– Що б ви сказали, якби опинилися на місці Адріана в такій ситуації?

– Що сказав хлопець? («Що ж, жалкую, що вас засмутив»)

– Хто підтримав у цей час Адріана? (Бабуся сказала, що він бездоганний; учитель Лемберт порадив: «Спробуй не поглинути у проблеми, які створили твої батьки. Ти – талановитий хлопчик і не повинен дозволити їм штовхати себе на їх рівень»)

2) Вправа «Щоденник подвійних нотаток».

Якщо у людини не складаються стосунки в сім'ї, він намагається реалізуватися в інших сферах (у спілкуванні з однолітками, в творчості, тощо).

– Спробуємо з'ясувати, які стосунки склалися у Адріана з однолітками.

– Які риси характеру проявлялися в спілкуванні з однолітками?

<i>Герой</i>	<i>Цитата з тексту</i>	<i>Мої міркування (риса характеру героя)</i>
Найджил	«Сьогодні заходив Наджил... В нього жодного прища...»	
Пандора	«У нас в класі новенька... Нічого собі дівчисько... Мабуть, я в неї закохаюся.»	
(Інші персонажі)		

Висновки: Адріану нелегко знайти підтримку серед оточуючих його людей. Його життя наповнене різноманітними емоціями. Хлопець часто звертається до свого щоденника, як до живої істоти («мій щоденничок»)

– Про що свідчить таке розмаїття емоцій Андріана Моула? (про самотність)

– Який засіб боротьби з життєвими негараздами обрав юнак? (іронію).

Компаративізм, за визначенням української літературної енциклопедії за ред. І. Дзевєрина, – це порівняльно-історичне літературознавство; порівняльно-історичний метод, що обумовлює переважно емпіричне зіставлення окремих літературних фактів поза

національно-історичним контекстом, світоглядом і стилем письменника [4].

Компаративний аналіз. На думку І. Маранської [1], на уроках компаративного аналізу є використання методів творчого читання; проблемної ситуації; порівняння художніх творів; зіставлення твору з його генетичним джерелом; евристичної бесіди, диспуту, діалогу тощо.

Найефективнішим засобом здійснення компаративного аналізу є складання порівняльних таблиць, порівняльних діаграм, створення «живих презентацій», ментальних карт, інфографіки, створення креолізованих текстів (тексти реклами, коміксів, афіш, плакатів), проектів, буктрейлерів, електронних бібліотек, словників, віртуальних літературних музеїв, екскурсій, веб-квести.

Під час вивчення «Темного щоденника Адріана Моула» складаємо різноманітні графічні організатори:

- асоціативний куц до характеристики персонажів;
- «хмаринки слів» різноманітного спрямування;
- порівняльна характеристика героїв твору;
- порівняльні таблиці щодо характеристики жанру твору;
- ментальна карта «Жанр щоденника» тощо.

Ефективність введення у практику навчання психологічного, компаративного аналізу забезпечується системною роботою. Результатом реалізації навчання є зростання рівня розвитку критичного мислення дитини, збагачення її словникового запасу, зв'язного мовлення, уміння відстоювати і доводити власне бачення проблеми, оволодіння основними навчальними компетентностями. У школярів розвивається інтерес до літератури, формується розуміння духовної єдності авторів, уявлення про загальнолюдське, національне; виховуються життєві, морально-етичні пріоритети та стійкий інтерес до літературного твору і його постійного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маранська І. Теоретичні аспекти компаративного вивчення шкільного курсу літератури. [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/onnjy>
2. Психологічна школа у літературознавстві (в. Вундт, о. Потебня). [Електронний ресурс]. URL: <https://studfile.net/preview/7747065/page:40/>
3. Сікало Є. Сучасний словник літературознавчих термінів. 2023. URL: <https://ukrlit.net/info/mdictionary/46.html>
4. Українська літературна енциклопедія: в 5 т. / за ред. І. Дзеверіна. Т. 3: К–Н. Київ: «Укр. енциклопедія» ім. М. Бажана, 1995.

Титаренко Н. В., Михайлішина С. М.

(м. Дружківка)

УРОК МАТЕМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ. 4 КЛАС

Тема. Природні дива України. Знаходження дробу від числа. Задачі на знаходження дробу від числа.

Мета: формувати математичну компетентність: учити виконувати усне множення двоцифрових і круглих багатоцифрових чисел на розрядні числа, знаходити дріб від числа, учити розв'язувати задачі, які включають знаходження дробу від числа;

розвивати навички самоконтролю, увагу, мислення, комунікативну компетентність;

ознайомити учнів з цікавими природними об'єктами, які є на території України; формувати в учнів старанність у навчанні, допитливість, бажання берегти і примножувати багатства рідної землі.

Тип уроку: урок формування вмінь і навиків

Форма проведення: урок-подорож

Міжпредметні зв'язки: українська мова, природознавство, літературне читання.

Обладнання: комп'ютер, мультимедійна презентація на тему «Природні дива України», обчислювальні таблиці, картки для самостійної роботи, картки контролю, смайлики для визначення настрою, тестові завдання, схеми до задач, записи на дошці.

Хід уроку

I. Організація класу

– Який урок ми розпочинаємо, діти?

**Будем математику вивчати
та рідний край свій пізнавати.**

(Слайд №1)

Емоційне налаштування учнів на роботу на уроці

Учитель. Подивились всі на мене,

Усміхнулися усі.

Хто готовий до роботи? (*піднімають руки*)

Бачу, ви всі молодці.

Дітки, сядьте всі зручненько,

Ручки покладіть гарненько,

Бо урок у нас незвичний,

Чарівний, математичний!

– До якого уроку ви приготувалися?

Математика – наука

Дуже точна й правильна.

Добре той її вивчає,

Хто розум і увагу проявляє.

II. Мотивація навчальної діяльності

– Так, щоб наша праця на уроці була успішною, необхідно дотримуватися певних правил.

Пригадаємо їх.

1. Правило піднятої руки.
2. Активно і творчо працювати.
3. Уважно слухати вчителя і товаришів.
4. Працювати дружно.

Давайте скажемо девіз нашого уроку.

Працювати активно,

Творчо, старанно,

Щоб кожна хвилина уроку

Не втратилась марно.

– З яким настроєм, діти, ви приступаєте до роботи? Позначте свій настрій на смайликах, які лежать у вас на партах (Слайд №2)

– А тепер усміхніться самі до себе, усміхніться до мене, поділіться гарним настроєм з товаришем, гостями.

– Я б дуже хотіла, щоб такий настрій у Вас був до кінця уроку.

– У кінці уроку ми обов'язково порівняємо, чи змінився ваш настрій?

II. Активізація і корекція знань учнів

– Я дуже хочу, щоб сьогодні ми провели цікавий і незвичайний урок.

А щоб дізнатися, про що йтиме мова на уроці, вам потрібно виконати вправи для усного рахунку та розгадати ключові слова.

Усний рахунок

1. Гра «Математичні ланцюжки» (Слайд №3)

120:10	24·10	100:2	25·4	70+80	80·4	48:4	
50+40							
–4	:6	·7	+900	:3	+280	·3	
:30							
·100	·4	–150	:10	·4	:10	:9	
·100							
<u>–650</u>	<u>:10</u>	<u>:4</u>	<u>:5</u>	<u>:100</u>	<u>:3</u>	<u>:25</u>	<u>:5</u>
<u>150</u>	<u>16</u>	<u>50</u>	<u>20</u>	<u>2</u>	<u>180</u>	<u>100</u>	
<u>60</u>							
Н	Р	Р	И	П	І	Д	

О

– Запишіть числа у порядку зростання і прочитайте перше ключове слово.

(Ключове слово: **ПРИРОДНИ**).

2. Каліграфічна хвилинка.

Почнемо без запинки

З каліграфічної хвилинки.

Щоб цифри правильно писати,

Хвилинку каліграфії треба почати!

Цифри пишемо рівнесенько,

Щоб було гарнесенько!

Слухайте уважно і записуйте всі числа, які почули.

– Довжина кордону України 6500км,

– В Україні 73000 річок

– 20000 озер

- Найвища вершина Карпатських гір – (Говерла) – 2061м

Д – 4-цифрове число, в якому відсутні сотні **2061**

И - 4-цифрове число, в якому відсутні десятки і одиниці **6500**

В - 5-цифрове число, в якому тільки 2 десятки тисяч **20000**

А - 5-цифрове число, в якому відсутній 1 клас **73000**

(Ключове слово: **Д И В А**).

3. Знайти частину від числа (слайд №5)

$\frac{\textcircled{\text{К}}}{\text{хв}} \cdot \frac{1}{2} \text{ год} = \dots \text{хв}$	$\frac{\textcircled{\text{Р}}}{4} \cdot \frac{1}{\text{кг}} = \dots \text{г}$	$\frac{\textcircled{\text{Р}}}{3} \cdot \frac{1}{\text{доб}} = \dots \text{год}$	$\frac{\textcircled{\text{И}}}{7} \cdot \frac{1}{\dots \text{с}}$
--	---	--	---

$\frac{\textcircled{\text{ї}}}{5} \cdot \frac{1}{\text{ц}} = \dots \text{кг}$	$\frac{\textcircled{\text{Н}}}{6} \cdot \frac{1}{\text{год}} = \dots \text{хв}$	$\frac{\textcircled{\text{У}}}{1} \cdot \frac{1}{\text{т}} = \dots \text{кг}$
---	---	---

– Утворіть із розсипаних літер третє ключове слово.

(Ключове слово: **У К Р А ї Н И**).

ІІІ. Повідомлення теми і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності

– Отже, про що ми будемо говорити на уроці? **(Слайд №6)**

Ми будемо уявно подорожувати просторами нашої рідної Батьківщини і знайомитися з природними дивами, які є на її території. Чим більше математичних завдань ви виконаєте, тим з більшою кількістю природних див України ознайомитеся.

А працювати будемо над вмінням знаходити дріб від числа та вмінням розв'язувати задачі, які включають знаходження дроби від числа.

IV. Розвиток математичних знань і вмінь учнів

– Щоб познайомитися з першим природним дивом, яке є на території України вам потрібно написати математичний диктант і **виконати завдання на картках**.

1. Математичний диктант

1. Робота за підручником (с. 133)

Завдання 815 (усно)

1. Завдання 816 (письмово з коментуванням)

$$13 \cdot 50 = 650;$$

$$1500 \cdot 20 = 30\,000;$$

$$22 \cdot 30 = 660;$$

$$80 \cdot 400 = 32\,000;$$

$$3200 \cdot 300 = 960\,000;$$

$$60 \cdot 40 = 2400;$$

$$160 \cdot 40 + 1000 = 6400 + 1000 = 7400;$$

$$500\,400 - 100\,000 = 200\,000 - 100\,000 = 100\,000$$

– Із завданням математичного диктанту ви справилися. Отже знайомимося з першим дивом нашої української землі.

Зображення о. Світязь

(Слайд №13)

Озеро Світязь знаходиться на Волині поблизу міста Шацьк. Воно є найглибшим озером в Україні. За свою неповторну красу воно було вибрано одним із семи чудес України. Його вік понад 10 тисяч років. Місцеві жителі говорять, що Світязь має дивовижну силу. Достатньо увійти в його кришталеву воду, щоб відчутти, як душа наповнюється світлою радістю, а тіло здоров'ям.

2. Знаходження частини від числа

Щоб ознайомитися з наступним природним дивом України, пригадаємо правило, як знайти дріб від числа?

а) Усно знайдіть дріб від таких чисел **(Слайд №14)**

б) Коментоване виконання біля дошки **(Слайд №15)**

– Молодці, ви швидко і правильно справилися із завданням, тож знайомимося із наступним природним дивом України.

Мармурова печера

(Слайди №16, 17)

Це мармурова печера, яка знаходиться в Криму. Вона входить до п'ятірки найкрасивіших печер Європи. Її довжина більше 2 км, а вік понад 2 млн. років.

Цю печеру утворюють декілька галерей - зал. Усі зали печери прикрашені різноманітними природними кам'яними відростками, які за допомогою спеціального освітлення перетворюються на дивовижні зображення: слоненя, троянду, Царівну-жабу, Діда Мороза та інших фантастичних персонажів.

V. Фізкультхвилинка

– Ви всі добре працювали, тож настав час відпочити.

– Якщо дружно і старанно виконаєте вправи, то відкриєте для себе третє природне диво України.

Рухлива фізкультхвилинка

зарядка вверх вниз

– Молодці, ви старанно виконували вправи. Знайомимося з третім природним дивом України.

о. Хортиця

(Слайди №18, 19)

Це острів – заповідник Хортиця, він знаходиться посеред Дніпра і є найбільшим островом на цій річці (довжина 12 км, ширина 2,5км). На території цього заповідника діє музей, у якому зібрано близько 30 тис. експонатів, які розповідають про героїчне минуле наших предків – славних козаків.

Розв’язування задач на знаходження дробу від числа

– Про наступне природне диво України ви дізнаєтеся, якщо правильно розв’яжете задачі на знаходження дробу від числа.

а) Скласти і розв’язати (усно) задачу за коротким записом

(Слайд №20)

Найглибше озеро України – озеро Світязь розташоване на Волині. Його глибина – 56 м. Найбільшим і найглибшим високогірним озером України (у Карпатах) вважається Синевир, його глибина

складає $\frac{3}{7}$ Світязя, а найбільше озеро України – озеро Ялпуг, що знаходиться в Одеській області, складає $\frac{1}{4}$ Синевиру.

Знайти глибину озер Синевир та Ялпуг.

Розв'яжи задачу

б)

Найвище дерево України – модрина, висота 54 м. Знайти висоту ялівця, якщо його висота становить $\frac{3}{9}$ модрини.

в)

Залишилось - ?

Завдання 818 (з поясненням на дошці)

Розв'язання

- 1) $180 : 6 = 30$ (км) – за перший день;
- 2) $30 : 5 \cdot 4 = 24$ (км) – за другий день;
- 3) $30 + 24 = 54$ (км) – за два дні;
- 4) $180 - 54 = 126$ (км) – залишилося пройти туристу.

Відповідь: 126 км залишилося пройти туристу.

Молодці, із задачами ви справилися, знайомимося із наступним природним дивом України.

Дендропарк «Софіївка»

(Слайди № 22,23)

Це дендрологічний парк «Софіївка». У 18 столітті його заснував граф Станіслав Потоцький для своєї дружини, яка була гречанкою. Вона дуже сумувала за своєю батьківщиною, тому чоловік вирішив подарувати своїй дружині диво-сад, який би нагадував їй про батьківщину, з красивими фонтанами, водоспадами, підземними ріками, красивими скульптурами і диво-рослинами.

Обчислення прикладів

Завдання 819 (самотійно)

$$28\ 784 : 7 = 4112;$$

Перевірка: $4112 \cdot 7 = 28\ 784;$

$$37\ 054 \cdot 5 = 185\ 270;$$

Перевірка: $185\ 270 : 5 = 37\ 054;$

$$2707 - 978 = 1729;$$

Перевірка: $1729 + 978 = 2707;$

$$19\ м\ 04\ см : 8 = 1904\ см : 8 = 238\ см = 2\ м\ 38\ см;$$

Перевірка:

$$2\ м\ 38\ см \cdot 8 = 238\ см \cdot 8 = 1904\ см = 19\ м\ 04\ см.$$

Крейдові гори

Головною визначною пам'яткою Білокузьминівки є Крейдяні Білокузьминівські скелі. Важко повірити, але вік крейдяних гір – 90 мільйонів років. Гора складається з відкладень, які сформувалися в чистих теплих морських водах, що були колись на нашій території з невеликих морських організмів. Скелі повністю позбавлені рослинності.

VI. Узагальнення і систематизація знань учнів

Про ще одне природне диво України ви дізнаєтеся, якщо правильно виконаєте тестові завдання.

Тестові завдання (Слайд №24)

1. 4 від 1 год становить: 5

а) 48хв; б) 30хв; в) 20хв; г) 80хв

2. Знайдіть 2 від 2481 3

а)1234; б)827; в)1654; г)1320

3. Чому дорівнює 2 від площі прямокутника зі сторонами 10см і 2 см? 5

а) 15см; б) 8см²; в)20см; г) 8см;

4. Учні мали обкопати 120 дерев у саду. Першого дня вони обкопали 2 від усіх дерев, а другого – 2 від усіх дерев. Скільки дерев залишилося обкопати учням? 6

а) 30; б) 40; в) 10; г)20.

Самоперевірка

(Слайд №25)

1.а;

2.в;

3.б;

4.г

– Молодці, з тестовими завданнями ви справилися, знайомимося ще з одним природним дивом України.

Джуринський

(Слайд № 26)

Джуринський водоспад — водоспад, гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення. Назва Червоногородський походить від назви поселення Червоногород, яке було неподалік кілька століть тому. За легендами, водоспад був створений штучно турками під час облоги Червоногородського замку. Щоб здобути замок, турки перерубали кам'яний кряж і відвели сюди повноводну тоді річку, яка до цього робила кілька кілометрову петлю і огинала пагорб із замком. У такий спосіб турецькі війська звільнили собі шлях до замку. Однак, прорив кам'яного уступу міг відбутися і без допомоги людини.

VII. Підсумок уроку. Рефлексія

Ось така красива і дивовижна наша українська земля.

– Чи сподобався вам, діти наш урок?

– Який настрій ви маєте в кінці уроку? Покажіть його на зворотній стороні смайликів.

– Яке природне диво вам запам'яталося найбільше?

– Чи хотілося вам дізнатися про інші природні дива України?

– Що для цього потрібно робити?

– А ще, діти, усім нам варто пам'ятати, що краса нашої землі може зникнути, якщо ми не будемо берегти природу і дбати про неї.

**Щоб людям на Землі
Добре було жити,
Природу треба знати,
Берегти й любити!**

(Слайд №27)

VIII. Домашнє завдання: с. 134, № 821, 822 (Слайд № 28).

• Які риси характеру допомагали навчатися, а які – заважали?

Активність, апатія, ввічливість, упертість, дисциплінованість, допитливість, ініціативність, наполегливість, неухажність, незібраність, недбалість, організованість.

• Чи з'явилося почуття самоповаги від роботи на уроці? Похваліть себе!

ЛІТЕРАТУРА

1. Підручник Математика (Богданович, Лишенко) 4 клас 2015.

Хандієва С. О.

(Італія, Сицилія)

ТРЕНІНГ РОЗИТКУ САМООЦІНКИ ТА ВІДЧУТТЯ УСПІХУ В ЖИТТІ

Мета: розвиток вмінь працювати в команді, підвищення рівня групової згуртованості; розвиток креативних і комунікативних здібностей педагогів; створення сприятливого мікроклімату в колективі; розвиток мотивації вчителя до самовдосконалення у різноманітних сферах життя.

Обладнання: комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання.

Портфель тренера: мультимедійні слайди, роздатковий матеріал для учасників тренінгу, відеоматеріали «Весела фізкультхвилинка», музичний супровід, керівництво для тренера.

Час тренінгу: 1 год

Хід тренінгу

I. Вступна частина.

1. Вправа на знайомство «Вітаю Вас» (1 хв.)

Мета: знайомство учасників, згуртування групи та створення комфортної атмосфери для успішної роботи.

– Доброго дня, Красиві! (пауза). Красиві пані!

– А Ви відчуваєте позитивну атмосферу, атмосферу доброзичливості?! А це завдяки Вам, бо зібралися разом мудрі та талановиті люди.

– Привіт, усім, у кого в цей момент гарний настрій!

2. Позитивне налаштування на роботу (1 хв.)

– Для кожної людини (і дорослої, і малої) її ім'я звучить як найкраща в світі музика. Давайте зараз ми ще раз повернемося до нашого імені. Прошу Вас по черзі повторити своє ім'я, розповісти, чи знаєте ви історію походження свого імені, як вас називали в дитинстві, як вам подобається, щоб вас називали, чи були якісь кумедні випадки пов'язані з вашим іменем.

А я хочу розповісти про Ваші імена відносно квітів, тобто, що квітка нам розповідає про наше ім'я.

3. Рухлива гра «Заряд енергії» (2 хв.)

Тренер просить встати тих людей, які вважають, що це стосується їх:

– встаньте ті, у кого темне волосся;

– встаньте ті, хто часто посміхається;

– встаньте ті, хто має доньку;

- встаньте ті, хто має сина;
- встаньте ті, хто вважає себе гарною матір'ю;
- встаньте ті, хто вважає себе добрим батьком;
- встаньте ті, хто прийшов сьогодні на нашу зустріч з гарним настроєм, і хоче отримати безліч позитивних вражень і корисних порад.

Привітайте один одного оплесками.

II. Знайомство.

1. Вправа «Я – квітка» (3 хв.)

Мета: знайомство учасників групи. Створити умови для ефективної роботи.

Тренер пропонує назвати своє ім'я і квітку, з якою учасник асоціює себе у будь-якій діяльності. Наприклад, мене звали Світлана, у школі я асоціюю себе із квіткою-семицвіткою, тому що ...

2. Вправа «Очікування» (5–7 хв.)

Учасникам групи на липких аркушах пише свої сподівання і складає в «Скриньку сподівань». (Кожен учасник опускає в скриньку написане на трикутничку сподівання від зустрічі).

3. Правила роботи в групі (5 хв.)

Мета: визначити правила продуктивної роботи групи під час тренінгу, створити сприятливий психологічний клімат; створити відчуття захисту; відчуття важливості думки кожного, усвідомлення особливостей спілкування в групі, сприяння організації ефективного простору для особистісного розвитку учасників групи.

Для того, щоб досягти гармонії в роботі, необхідно виробити правила, якими будуть керуватись учасники. Група методом «Мозкового штурму» встановлює правила ефективної взаємодії, відповідаючи на запитання: «Що потрібно зробити для того, щоб робота в групі була ефективною?»

Матеріали: пів ватману, фломастери.

Орієнтовними правилами роботи в групі можуть бути наступні:

1. Спілкування на основі довіри.
2. Спілкування за принципом «тут і тепер».
3. «Я-висловлювання».
4. Бути щирим у спілкуванні.
5. Конфіденційність.
6. Бути активним та нести відповідальність за результати роботи у групі.
7. Правило «СТОП!»
8. Повага до того, хто говорить.

4. Вправа «Моє бачення творчого вчителя» (5 хв.)

Мета: визначити якості, що характеризують креативного вчителя сучасного шкільного закладу.

Вправа називається «Моє бачення творчого вихователя». Ви повинні протягом п'яти хвилин до кожної літери слова «творчість» дібрати якості, які, на вашу думку, характеризують творчого вчителя. Для ефективної роботи пропоную поділитися на групи за допомогою лічилки «Троянда, лілія, фіалка». Усі однакові квіти об'єднуються в одну групу. Так у нас утворилися три чудові групи.

(Після виконання творчого завдання один представник групи зачитує версію розшифровки слова «творчість»)

Т – толерантний, терплячий, трудолюбивий ...

В – винахідливий, відкритий, впевнений, вольовий, відвертий, відповідальний ...

Р – рішучий, розкутий, реактивний, романтичний, різний ...

Ч – чутливий, чесний, чуйний, чарівний ...

І – ініціативний, інтелігентний, інтелектуальний...

С – самостійний, свідомий, самодостатній, сумлінний, сміливий...

Г – товариський, турботливий, тактовний...

Б .

III. Релаксаційна вправа (2 хв.).

(Звучить мелодія. Шум моря, далекий крик чайки)

Слова тренера: Заплющіть очі. Зручно сядьте, покладіть руки на коліна, долонями догори. Уявіть собі берег моря. Зробіть глибокий видих, повільний вдих.

Шумить морська хвиля, заспокоює і заколисує. Ви сидите на березі моря, близько біля води. Ноги торкаються морської води. Повільно робите вдих, видих. Відчуваєте приємну прохолоду води. З кожним вдихом вода повільно входить у вас через ступні ніг, піднімається вгору по тілу аж до грудей. Вашому тілу приємно, спокійно. Ви відчуваєте себе берегом моря. Ви розчинилися в піску і вас омиває вода. Вдих – приплив, видих – відплив. Вам добре і приємно. Ви злилися з природою.

IV. Основна частина.

Вправа «Казковий вернісаж» (10 хв.)

Мета: активізувати образну пам'ять і творчу уяву, розвивати швидкість та гнучкість думки, вміння міркувати нестереотипно.

Усі ми родом із дитинства. І завжди з ніжністю і любов'ю згадуємо казки, які чули вдома, в дитячому садку, в школі. Адже казка – не просто найпопулярніший фольклорний жанр, це джерело, що дає творчу наснагу кожній творчій людині. Казка дарує радість і дорослим, і дітям.

Тому зараз ми виконаємо вправу «Казковий вернісаж». Кожна група по черзі витягує згортки зі скриньки із описом знайомої всім казки. Група думає над відповіддю, потім зачитує опис казки і свій варіант відповіді.

Отже, розпочинаємо.

1) В якій відомій казці сіра непривітна особистість здійснює підступний план убивства двох осіб, і лише завдяки своєчасному втручання громадськості все закінчується добре? (Червона шапочка)

2) Назвіть казку, в якій різні за своїм соціальним статусом герої займали по черзі помешкання, створене в незвичайному архітектурному стилі. І все було б добре, якби до помешкання не повернувся його попередній власник зі своїм охоронцем. От героям казки й довелося залишити незаконно зайняту територію. (Рукавичка)

3) Герой якої казки постійно виконує забаганки своєї норавливої дружини? Проте, як би він не прагнув задовольнити амбіції супутниці, вона щоразу підвищує рівень вимог. Зрештою, подружжя опиняється на початковому етапі задоволення власних потреб. (Золота рибка; Про липку та зажерливу бабу)

4) В якій казці головна героїня постійно й нахабно обмовляла тих, хто робив їй добро? А коли вона, щоб уникнути покарання, незаконно оволоділа чужим помешканням, то різні впливові особи намагалися провести з нею роботу з подолання її асоціальної поведінки. Вдалося це лише найменшому з усіх учасників експерименту. (Коза-дереза)

5) Назвіть казку, в якій ідеться про спортсмена, котрий вирушає на змагання з бігу з перешкодами. Хитрість і витримка допомогли йому дуже близько підійти до фінішу, проте фінал – трагічний. Проявивши занадто велику самовпевненість, він гине. (Колобок)

6) Назвіть казку, в якій головна героїня могла перевтілюватися в різні образи задля свого нареченого. Проте одного разу його нерозсудливість та імпульсивність у поведінці призвели до довготривалої розлуки закоханих. Та, долаючи різні перешкоди, вони все ж таки єднають свої долі. (Царівна жаба)

V. Підведення підсумків.

Вправа «Рука дружби» (2 хв.)

Обведіть на своєму аркуші праву руку, підпишіть своє прізвище і передайте по колу своєму сусідові, де кожен напише свої побажання. Вправа продовжується до тих пір поки «своя» рука не повернеться до свого власника.

*Хмарська В. В.
(м. Дружківка)*

ЧЕК-ЛИСТИ «ЧАСТИНИ МОВИ»

Чек-лист

МОЯ МЕТА – ІМЕННИК

Як я вчу нове

1. Характеризую свій стан на початку

Розфарбуй одне із зображень, яке виражає твій настрій

2. Визначення іменника

Галки, снігурі, синички

Горобці - пташата сірі - всі, хто не летить у вирій

Вам насиплемо насіння, зерна, крихти й гарбузиння.

3. Випиши слова-назви предметів

4. Частини мови

самостійна

змінна

службова

незмінна

5. Питання

Хто?

Що?

6. Зміна іменників за

числами

родами

відмінками

7. Синтаксична роль

ГОЛОВНИЙ

ДРУГОРЯДНИЙ

8. Навчаюсь вживати іменники в мовленні

Доповни текст інформацією про Україну, уживаючи іменники власні і загальні назви

Україна – велика держава Європи.

Вона має міста... . Національні символи... . Видатні люди... .

Характеризуй свій стан у кінці

(Розфарбуй одне із зображень, яке виражає твій настрій)

Як я вчу нове

Чек-лист

МОЯ МЕТА- ПРИКМЕТНИК

1. Характеризую свій стан на початку

Розфарбуй одне із зображень, яке виражає твій настрій

2. Визначення прикметника

Очі в мами – добрі, ніжні,

А голос – чистий і дзвінкий,

А руки – теплі і надійні,

А погляд – сонячний, ясний

3. Випишіть слова – назви ознак предметів

1. Частини мови

самостійна

змінна

службова

незмінна

2. Питання

Який?

Яке?

Які?

Яка?

3. Зміна прикметників за

числами

родами

4. Ознака прикметника

за кольором

за смаком

за розміром

за виглядом

5. Синтаксична роль у реченні

головний

другорядний

6. Навчаюсь вживати прикметники в мовленні

Назви якомога більше ознак пір року

Осінь – яка?...

Літо – яке ?...

Зима – яка? ...

Весна – яка?...

Характеризуй свій стан у кінці

(Розфарбуй одне із зображень, яке виражає твій настрій)

Як я вчу нове

Чек-лист

МОЯ МЕТА – ДІЄСЛОВО

1. Характеризую свій стан на початку

Розфарбуй одне із зображень, яке виражає твій настрій

2. Визначення дієслова

А дієслово ні хвилини,

Повір без дії не живе:
працює, вчить, співає, лине,
читає, грається, пливе.

3. Випиши з вірша дієслова за абеткою.

4. Частина мови

самостій

службова

5. Питання

Що робив?

Що робить?

Що буде робити?

6. Зміна дієслів

за часами

числами

7. Синтаксична роль у реченні

головни

другорядний

8. Навчаюсь вживати дієслова в мовленні

Добери з довідки пропущені дієслова

Сонце заходить, гори... ,

пташечка..., поле...,

радіють люди, що...,

а я... і серцем...

в темний садочок на Україну. (Т. Г. Шевченко)

Довідка: дивлюся, чорніють, тихне, лину, німіє, одпочинуть.

Характеризуй свій стан у кінці

(Розфарбуй одне із зображень, яке виражає твій настрій)

Чек-лист

МОЯ МЕТА – ЧИСЛІВНИК

1. Характеризую свій стан на початку

Розфарбуй одне із зображень, яке виражає твій настрій

2. Визначення числівника

Земля – одна, планет – багато,

На небі – тисячі зірок.

Шість буднів тижня – одне свято

І безліч у полях квіток.

3. Випиши з вірша числівники

4. Частина мови

значуща

самостійна

5. Питання

Скільки

Котрий?

6. Зміна числівників за

відмінка

родами

числами

7. Синтаксична роль у реченні

Будь-який член речення

8. Навчаюсь вживати числівники в мовленні

Доповни речення числівниками, щоб утворилися прислів'я та приказки.

Схожі, як ... краплі води. Знаю, як свої ... пальців.

Краще ... раз побачити, ніж ...разів почути.

...розум добре, а ... краще.

Характеризуй свій стан у кінці

(Розфарбуй одне із зображень, яке виражає твої настрої)

*Хохлова Л. І.
(м. Дружківка)*

ВІДВІДУВАННЯ КІНОТЕАТРУ

Мета: формувати уявлення малят про особливості відвідування кінотеатру. Знайомити з приміщеннями кінотеатру: фойє, каса, кінозал, кафетерій. Привчати дітей уважно дивитися мультфільми, розуміти їх зміст, ідею.

Уточнювати знання дітей про здоровий спосіб життя. Подовжувати вчити дітей орієнтуватися в просторі. Закріплювати знання цифр від 1 до 10, геометричних фігур (квадрат, прямокутник, трикутник, коло, овал).

Формувати в дітей елементи життєвої компетенції: учити взаємодії один з одним та з дорослими, оцінювати та вирішувати ситуації, діяти в надзвичайних ситуаціях. Учити дітей спілкуватися між собою на основі знань етикету. Дати поняття дітям про грошові одиниці, розуміти номінальну ціну купюри. Розвивати комунікативні здібності, уміння вести діалог, розмовляти спокійно, привітно, виконувати нескладні ролі. Виховувати ввічливість, доброзичливість, формувати елементарні навички дотримання норм етикету та культури поведінки.

Хід проєкту

– Діти, ви любите дивитися мультфільми, дитячі фільми, цікаві програми про тварин? Де ми можемо це подивитися? (на комп'ютері, на планшеті, по телевізору).

– Ще фільми і мультфільми показують у кінотеатрах. Кінотеатр – це приміщення для перегляду кінофільмів, мультфільмів. Кінотеатри бувають універсальні, відкриті, 3D. Ви відвідували кінотеатр з батьками? Запрошуємо Вас у наш кінотеатр «Акварелька» на перегляд мультфільмів.

Роздивляємось плакати: пригадуємо назви мультфільмів, головних героїв. Звертаю увагу дітей на афішу. За малюнком діти відгадують назву мультфільму «Смішарики». Розповідаю і показую, що на афіші вказують назву фільму (мультфільму), дату перегляду, час початку сеансу, ціну квитків. Квитки бувають для дітей та дорослих.

Питання до дітей:

- Де купують квитки? (У касі).
- Хто працює в касі, продає квитки? (Касир)
- Що треба дати касирові, щоб отримати квиток? (Гроші)
- Скільки коштує дитячий квиток? (5 гривень)
- Скільки коштує квиток для дорослих ? (10 гривень)

Розглянути квитки: на кожному вказано ряд цифрою, місце – геометричною фігурою. Пояснити, що кожен має сісти обов'язково на місце, яке вказано у квитку.

Роздаю дітям «купюри» по 5 гривень. Роздивляємось їх, переконуємося, що цих грошей досить, щоб купити квиток.

Дитина з бейджиком «Касир» стає до каси. Діти стають у чергу до каси. Основне правило при купівлі квитка – дочекатися своєї черги, привітатися з касиром та сказати: «Дайте мені, будь ласка, один дитячий квиток. Дякую». Діти купують квитки. «Менеджер» перевіряє наявність квитків та запрошує до «кінозалу». Треба всім зайняти свої місця. Діти знаходять ряд та місце, вказані на квитках. «Менеджер» допомагає тим, хто розгубився. Перегляд мультфільмів «Смішарики» з серії «Азбука здоров'я»: «Здоровим будь», «Кому потрібна зарядка?», «Власна гігієна».

Діти підводяться, стають у коло.

– Хто головні герої мультфільмів?

– Які пригоди з ними сталися? Чому?

– Чого навчили нас Смішарики? (Мити руки, овочі, та фрукти.

Займатися спортом. Вживати корисну їжу тощо.)

Давайте разом повторимо правила поведінки в кінотеатрі:

1. До кінотеатру потрібно ходити охайними.

2. Не спізнюватися на початок сеансу.

3. Проходячи на своє місце, потрібно повернутися до сидячих обличчям.

4. Вимкнути телефони.

5. Не розмовляти голосно під час перегляду.

6. Після закінчення фільму не потрібно поспішати вийти із зали, не потрібно розштовхувати людей, потрібно почекати, коли люди, що сидять попереду, пройдуть до виходу і спокійно рухатися за ними.

Під час відвідування кінотеатру можливо виникнення надзвичайних ситуацій. Наприклад, може спрацювати пожежна сигналізація. Існують правила поведінки під час такої ситуації.

Правила поведінки під час пожежної тривоги:

Зберігати спокій, залишатися біля дорослого, не розбігатися. Не штовхатися. Уважно слухати вказівки дорослого. Виконувати дії зазначені

ним. Як тільки почули звук пожежної сигналізації – встаємо і йдемо до виходу, позначеними табличками «Вихід», які світяться.

Пропоную дітям змодельовати ігрові ситуації.

1. «Купівля квитків».
2. «Допомогти знайти місце».
3. «Запізнення».
4. «Пожежна тривога».

– Діти, що ми з Вами сьогодні відвідали? (Кінотеатр).

– Звідки ми дізналися, який мультфільм будемо дивитися? (З афіші).

– Де купували квитки? (У касі)

– Які ситуації моделювали?

– Що Вам більше всього сподобалося?

Нам уже час повертатися до групи, але незабаром ми прийдемо на інший сеанс мультфільмів.

Моделювання ситуацій:

1. «Купівля квитка»

Роздаємо дітям «купюри» по 5грн. Роздивляємось їх, переконуємось, що цих грошей досить, щоб придбати квиток. Дитина «касир» стає до каси. Основне правило при купівлі квитка: дочекатися своєї черги, чемно привітатися з касиром та сказати: «Дайте мені, будь ласка, один дитячий квиток. Дякую».

2. «Допомогти знайти місце»

Розглянути квитки: на кожному вказано ряд цифрою, місце – геометричною фігурою. Пояснити, що кожен має сісти обов'язково на місце, вказане у квитку. Спонукаати дітей допомагати один одному знайти потрібне місце.

3. «Запізнення»

Пригадати, що коли запізнилися на початок сеансу, треба перепросити, піти на своє місце лицем до сидячих людей, або сісти на вільне місце на початку ряду.

4. «Пожежна тривога»

Після сигналу пожежної сигналізації зберігати спокій, залишатися біля дорослого, не розбігатися, не штовхатися. Уважно слухати вказівки дорослого. Виконувати дії, зазначені ним. Як тільки почули звук пожежної сигналізації – встаємо і йдемо до виходу, позначеними табличками «Вихід», які світяться.

Шаданія М. Й.
(с. Святогорівка)

ОБ'ЄКТ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ «НОВОРІЧНА ПРИКРАСА»

(план-конспект уроку до проєкту № 4)

Тема уроку: Вибір об'єкту проєктування та обґрунтування.

Мета: ознайомити учнів з історичною довідкою про об'єкт проєктування. Учити школярів виготовляти новорічні прикраси, використовуючи будь-який доступний матеріал, дотримуватися техніки безпеки під час роботи над прикрасами;

розвивати уважність, працьовитість, творчу уяву, асоціативне мислення, фантазію;

формувати в учнів естетичні смаки, почуття краси, доброти та людяність.

Тип уроку – комбінований

<i>N</i>	<i>Завдання проєкту</i>
1	<i>Начати основну ідею проєкту</i>
2	<i>Ознайомитись з історією розвитку виробництва прикрас в техніці макраме</i>
3	<i>Розробити власну ідею новорічної іграшки «Янгол»</i>
4	<i>Виготовити новорічну іграшку «Янгол»</i>
5	<i>Виконати економічне обґрунтування проєкту</i>
6	<i>Провести контроль якості виробу</i>
7	<i>Створити презентацію проєкту</i>
8	<i>Захистити проєкт</i>

Компетентнісний підхід

<i>Ключові компетентності</i>	<i>Компоненти</i>
<i>Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами</i>	Навчати: усно та письмово оперувати технологічними поняттями, фактами; ділитися ідеями, думками, коментувати та оцінювати власну діяльність і діяльність інших; шукати, використовувати і критично оцінювати

	<p>інформацію в підручниках, мережі Інтернет; обґрунтовувати технології проектування та виготовлення виробу.</p> <p>Формувати: розуміння можливостей державної/рідної мови для виконання завдань у різних сферах, шанування висловлювань інших людей, толерантність</p>
Уміння вчитися упродовж життя	<p>Навчати: формулювати власну потребу в навчанні, шукати та застосовувати потрібну інформацію для реалізації проєкту; визначати навчальну мету та способи її досягнення.</p> <p>Формувати: допитливість, прагнення пізнавати нове, експериментувати</p>
Соціальна та громадянська компетентності	<p>Навчати: працювати самостійно та в команді і з іншими на результат, попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягати компромісу; безпечно поводитися з інструментами та обладнанням.</p> <p>Формувати: розуміння важливості виконання різних соціальних ролей у групах; відповідальність, шанування думок інших людей, толерантність</p>

Обладнання уроку: світлини виробів, (додаток № 1) (Маленький тест – перевір себе), презентація (додаток № 2 «Історія новорічної іграшки»), (додаток № 3 вибір аналогів для роботи), (додаток № 4 Плетіння вузлів макраме), (додаток № 5 технологічна карта поетапного виконання роботи «Новорічний Янгол»), компютер телефон.

Матеріали та інструменти: папір формату А-3, А-4, олівець, ножиці, бильйовий шнур, джут, білі нитки, коло може бути з різного матеріалу (дерево, пластик, дрiт).

Дидактичні та методичні матеріали

Підручник «Технології. 6 клас» авторського колективу під керівництвом Ходзицької І. Ю. (Київ, «Ранок», 2023)

Матеріали для уроків «Мій конспект» технології 5-6 класи. Нова Українська школа. Харків видавнича група «Основа», 2023.

Методична серія для вчителя «Відкритий урок» 2003 р. Автори Г. О. Пуліна, за редакцією О. В. Іванова.

Перелік он-лайн сервісів, які використані на уроці

https://remeslo.at.ua/publ/makrame/osnovni_vuzli_i_vizerunki/2-1-0-60

<http://surl.li/mvlvi>

<http://surl.li/mvlvv>

<https://www.youtube.com/watch?v=GImmoT92x8g>

<http://design.mnogonitok.com/znaiomstvo-z-makrame-vidi-i-tehnika-pletinnia>

https://remeslo.at.ua/publ/makrame/osnovni_vuzli_i_vizerunki/2-1-0-60

<https://webchemy.org/>

<https://vseosvita.ua/library/makrame-istoria-makrame-vigotvlen-na-brasletu-z-parakordu-vtehnici-makrame-pletinnam-kobra-395597.html>

<https://naurok.com.ua/tehnologiya-vigotvlennya-virobu-u-tehnici-makrame-tehnikapletinnya-vuzliv-shambola-115647.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=H3jbfL0zUYo>

<https://webchemy.org/>

<http://surl.li/mxdux>

<https://www.youtube.com/watch?v=ZG52t0IZEzg>

https://www.youtube.com/watch?v=t9_nwWf8nPw

Хід уроку

I. Психологічне налаштування на урок

Прийом транслявання

(Прийом методу проявити увагу до дітей, що є запорукою і необхідною умовою їхнього успіху в навчанні)

Мені дуже пощастило, що я працюю з вами.

II. Актуалізація опорних знань.

Доброго дня, діти! Розпочинаємо наш урок. Ще у вересні місяці ми вирушили з вами у далеку мандрівку по сторінкам цікавих творчих

технологій. А сьогодні продовжуємо подорожувати стежинами неймовірно гарної гри «Праця нас робить кращими».

Щоб наша подорож була цікавою і ми не нудьгували, пропоную розпочати її грою «Вперед до успіху».

Я буду задавати вам питання (Інтерактивний метод «Мозковий штурм»)

1. Що таке «Новорічна іграшка»?

2. Які бувають іграшки?

3 Назвіть матеріал з якого можна виготовити новорічну іграшку своїми руками?

4. На які групи поділяються іграшки?

5. У чому особливість новорічних іграшок?

А тепер перевірте себе самі за даним покликанням

(Додаток №1) (Маленький тест – перевір себе)

<https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd2cCJA6JLsRpSnY3GOPIqHicnLqD9WONug1smRbCWJ8Ibb3w/viewform?usp=sharing>

Ви великі молодці! Дякую вам за відповіді.

III. Мотивація навчальної діяльності

Ми з вами гарно попрацювали, а зараз настав час перейти до теми нашого уроку

IV. Вивчення нового матеріалу.

Знайомимося з історією новорічної іграшки за покликанням (Додаток №2 «Історія новорічної іграшки»)

<https://docs.google.com/presentation/d/1RSULpxNGMvciAionJqypPEXBfrybbuk/edit?usp=sharing&oid=105120821904246056487&rtpof=true&sd=true>

V. Фізкультхвилинка «Майстерні руки».

<https://www.youtube.com/watch?v=H3jbfL0zUYo>

VI. Постановка практичних завдань.

1. Обираємо аналоги новорічних янголів з макраме за покликанням (Додаток № 3 вибір аналогів для роботи)

<https://jamboard.google.com/d/1ST70G93e2DAw8CtdCeusLElhQFVD4qbzq4DyImusOZc/edit?usp=sharing>

2. Виконуємо ескіз новорічного Янгола за покликанням на платформі <https://webchemu.org/>

зразок: Ескіз малюємо під футаж «Янгол» за покликанням

<https://www.youtube.com/watch?v=ZG52t0IZEzg>

3. Отримуємо нові знання плетінням вузлів макраме

(Додаток №4 Плетіння вузлів макраме).

<https://docs.google.com/document/d/18PivZJybd1n1z0S9zzRfTGUpOPDQrBfI/edit?usp=sharing&oid=105120821904246056487&rtpof=true&sd=true>

VII. Виконання практичного завдання.

1. Технологічна карта «Новорічний Янгол» (додаток № 5 технологічна карта «Янгол»).

[https://docs.google.com/document/d/1oi4RJU6tYy8RwrEbdCFLhJtR-](https://docs.google.com/document/d/1oi4RJU6tYy8RwrEbdCFLhJtR-QZ9Q4-)

[b/edit?usp=sharing&oid=105120821904246056487&rtpof=true&sd=true](https://docs.google.com/document/d/1oi4RJU6tYy8RwrEbdCFLhJtR-QZ9Q4-b/edit?usp=sharing&oid=105120821904246056487&rtpof=true&sd=true)

2. *Учитель: Бажаю вам успіху!*

Учитель контролює роботу учнів. При потребі консультиє. Здобувачі освіти працюють під звуки різдвяної мелодії.

https://www.youtube.com/watch?v=t9_nwWf8nPw

VIII. Підсумок уроку.

1. Показ, аналіз і оцінювання виконаних робіт.

2. «Рефлексія»: прийом «Та не вже?»

Мета прийому: учити змістовно формулювати запитання та оцінювати свої знання.

Короткий опис – після завершення роботи над проектом учитель пропонує учням усно або письмово надати відповіді або продовжити твердження:

«Що залишилося поза роботою над проектом, але про це цікаво дізнатися?»

(Додаток № 6 «Та не вже?»)

<https://docs.google.com/presentation/d/1KPeiEOehxe5L1AK6mXxxzlGLbnwxcr1O/edit?usp=sharing&oid=105120821904246056487&rtpof=true&sd=true>

Або (Додаток №7 картка «Самооцінювання роботи»)

https://drive.google.com/file/d/1GhVAjxOfUufrw2_FNSynRt1sdu33mx5/view?usp=drive_web&authuser=0

Сьогодні на уроці я:

1. Дізнався (лася)...
2. Навчилася...
3. Не вмів (ла), а тепер вмію...
4. Надалі хочу...

Загальна оцінка виконаної роботи;

Сучасний, інструментарій проведення онлайн уроку – проекту з трудового навчання/технологій завдяки *Conceptboard* – онлайн-сервісу спільної роботи для генерації ідей та планування. За допомогою *Conceptboard* можна проводити мозкові штурми, планувати завдання для проекту, створювати презентації, схеми та діаграми, повністю розмістити весь урок, або проєкт.

(Додаток № 8 Розміщення проєкту «Новорічний Янгол»)

https://docs.google.com/presentation/d/1B12fQqcs4GnuhTDzobcEahj3Bu1Cs_Uq/edit?usp=sharing&oid=105120821904246056487&rtpof=true&sd=true

Штена Ю. О.

(м. Одеса)

ПОДОРОЖ. ПОЇЗДКА ДО СТОЛИЦІ.

СТРУКТУРА: THERE IS / THERE ARE (англійська мова, 5 клас)

Практичні задачі: активізувати словниковий запас учнів; відпрацьовувати в учнів навички говоріння, аудіювання, читання та письма; розвивати творче мислення.

Освітні задачі: придбання навиків самостійної роботи, прищеплення учням бажання вивчати англійську мову, перевірити навички і уміння монологічної та діалогічної мови, а також аудіювання.

Розвиваючі задачі: розвивати інтерес до предмету, увагу, логічне мислення, вміння вести бесіду; розвивати бажання для отримання більш детальної інформації по темі, що вивчається.

Виховні задачі: виховувати поважне відношення до мови і культури іншої країни; виховувати культуру спілкування і потреби у практичному користуванні мови.

Тип уроку: формування знань, умінь і навичок.

Обладнання: підручник, презентація, картки.

Хід уроку

I. ПІДГОТОВКА ДО СПРИЙНЯТТЯ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ

1. Організаційний момент.

- Stand up! Stand straight!
- Good morning children. I am glad to see you.
- Who is on duty today? Who is absent?

2. Розминка (warming up).

T: Now children let's begin our lesson. Everyone open your exercise books and write down the day and the date. Now children answer my questions:

- What is your name?
- Where do you live?
- Who are you?
- When do you usually get up?
- What form are you in?
- Do you go to school in the morning or in the afternoon?
- What do you usually do in the morning?
- When do your lessons begin?
- What do you do at school?
- What do you usually do after classes?
- What do you usually do in the evening?
- When do you usually go to bed?

3. Повідомлення теми та мети уроку.

T: Today we are going to speak about the usage there is/there are. We shall revise the material of our previous lessons and speak about Kyiv.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА УРОКУ

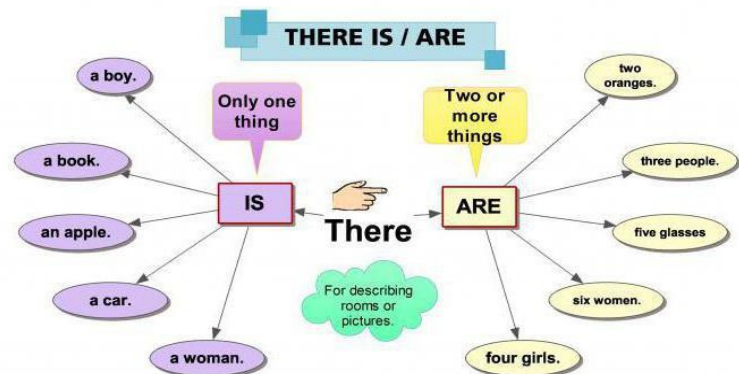
1. Перевірка домашнього завдання.

T: And now let's test your homework.

2. Ознайомлення з новим граматичним матеріалом.

T: Nowlet'sstudytherule.

Схема 1.

Конструкція «**THERE IS (ARE)**» широко вживається в англійській мові для повідомлення про наявність у даному місці будь-якої особи або предмета. Дана конструкція вживається як в однині так і у множині. Це ми бачимо на малюнку. Слово «*there*» є тут «фіктивним» підметом. Його не потрібно перекладати на українську мову. Чому саме воно прижилося на цьому місці – не так важливо, тому його потрібно вивчити і звикнути.

Конструкція «**There is**» вживається, якщо за ним йде іменник у однині (злічуваний іменник вживається з невизначеним артиклем).

Конструкція «**There are**» вживається, якщо за ним йде іменник у множині (іменник у множині вживається без артикля).

Перекладається конструкція з кінця.

Основна схема речення:

Схема 2.

Речення з конструкцією *There is / are*.

4.

Закріплення граматичного матеріалу уроку.

TABLE 5. THERE IS / THERE ARE	
<p>THERE IS</p> <p>an apple on the plate.</p>	<p>THERE ARE</p> <p>apples on the plate.</p>
<p>– There is no apple on the plate.</p> <p>+ There is an apple on the plate.</p> <p>? Is there an apple on the plate?</p>	<p>– There are no apples on the plate.</p> <p>+ There are apples on the plate.</p> <p>? Are there (any) apples on the plate?</p>
<p>What is there on the plate?</p>	

T: So children's change our activity. Go to the blackboard one by one and translate the following sentences from Ukrainian into English.

1. У портфелі знаходиться ручка.
2. У класі є учні.
3. На вулиці немає дітей.
4. На дереві знаходиться птах.
5. У коробці немає іграшок.
6. Під деревом є гриби ? Немає.
7. У кімнаті немає килима.
8. У чашці є молоко? Так.
9. На небі сірі хмари.
10. На столі є олівці? Ні.

T: Very good!

5. Активізація лексичних одиниць.

Match the parts of word combinations.

1) Chimeras	a) Cathedral
2) Andriyivskiy	b) Gate
3) Olympic	c) Uzviz
4) Kyiv-Pecherska	d) House
5) Golden	e) Stadium
6) St. Sophia's	f) Lavra

6. Читання тематичного тексту.

T: And now we'll have an imaginary trip around Kyiv.

a) Pre-reading activity. There are some new words which are difficult

for pronunciation:

Admire – милуватися

Souvenir – сувенір

mosaic – мозаїка

frescoes – фрески

ancient – давній

b) Game «Stop reading!»

T: We'll play «Stop reading! ». I'll read you the text with some mistakes. Your task is to correct me and read the information without mistakes.

Text «A Trip around Kyiv»

Kyiv, the city (capital) of Ukraine, is on the Dnipro River. The city is less than (more than) one thousand five hundred years old. The shortest (main) street of the capital is Khreshchatyk Street. Independence Square is at the eastern (northern) end of Khreshchatyk Street. It is the most popular square (place) for national celebrations and holiday events.

The national (historical) heart of the city is Podil. All the children (visitors) who come here admire St. Andrew's Church. Andriyivskiy Uzviz (Descent) is very popular with Kyivites (tourists). It is the best place to buy Ukrainian food (souvenirs) and art and crafts.

St. Sophia's Cathedral is famous for its beautiful paintings (mosaics) and frescoes.

The Golden Gate is another building (monument) from the 11th century. It was built during the time of Volodymyr (Yaroslav) the Wise and it served as the main gate (entrance) to the city.

Kyiv is a city where old (ancient) and modern live side by side. There are so much (many) places to visit that we can't see everything during one short travelling (trip).

c) Reading of the text.

T: Well done! You should read the text and then we will do some tasks.

d) Comprehension task.

T: Listen to my questions and give short answers.

1. Where is Kyiv situated?
2. What is the main street of Kyiv?

3. What is the most popular place for national celebrations?
4. What is the best place to buy Ukrainian souvenirs and art and crafts?
5. What is St. Sophia's Cathedral famous for?
6. Who built the Golden Gate?

e) True or False.

T: That's great! Read the statements and write if they are true or false.

- 1) Kyiv is situated on the banks of the Dniester River. (F)
- 2) Khreshchatyk is the main street of Kyiv. (T)
- 3) Independence Square is at the southern end of Khreshchatyk. (F)
- 4) AndriyivskiyUzviz is the historical heart of the city. (F)
- 5) AndriyivskiyUzviz is very popular among tourists. (T)
- 6) The Golden Gate served as the main entrance to the city in ancient times. (T)

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА УРОКУ

1. Домашнє завдання.

Впр. 10 с, стор. 121 (письмово), повторити лексику теми.

2. Підведення підсумків уроку. Рефлексія.

T: Today you've learned about sport in Kyiv. Don't you think the getting knowledge can help you in your real life?

T: And now your marks

T: Thank you, everybody. Good-bye!

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Агалоян Сусанна Юріївна – здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філологічного факультету; спеціальність: 014 Середня освіта; Предметна спеціальність 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література); *Спеціалізація* 014.021 Англійська мова та зарубіжна література; освітня (освітньо-професійна програма) «Середня освіта (Мова і література (англійська))»; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – м. Дніпро).

Антонова Ольга Петрівна – здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філологічного факультету; спеціальність: 014 Середня освіта; Предметна спеціальність 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література); *Спеціалізація* 014.021 Англійська мова та зарубіжна література; освітня (освітньо-професійна програма) «Середня освіта (Мова і література (англійська))»; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – м. Дніпро); учитель української мови та літератури другої кваліфікаційної категорії КЗ «Катеринівський ліцей» Лозівської міської ради Харківської області.

Балашева Людмила Володимирівна – вихователь-методистка I кваліфікаційної категорії ДНЗ № 6 «Дзвіночок» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).

Бондаренко Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, консультантка з науки та підвищення кваліфікації комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» (м. Дружківка).

Бурий Андрій Костянтинович – тренер з футболу; Громадська організація «Дружківець» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).

Волошина Анастасія Ігорівна – здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філологічного факультету; спеціальність: 014 Середня освіта; Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література); *Додаткова предметна спеціальність* 014.02 Англійська мова та зарубіжна література; освітня (освітньо-професійна програма) «Середня освіта (Українська мова і література). Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література)»; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – м. Дніпро).

Голубенко Юлія Петрівна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).

- Дегтярьов Ярослав Анатолійович** – учитель інформатики кваліфікаційної категорії спеціаліст ЗЗСО гімназія № 2 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Житченко Наталя Павлівна** – завідувачка дошкільним дитячим закладом № 6 «Дзвіночок» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Задержіна Катерина Павлівна** – учитель географії Краматорського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–III ступенів № 6 – дошкільний навчальний заклад Краматорської міської ради»; спеціаліст вищої категорії; учитель-методист.
- Зубенко Аліна Григорівна** – учитель початкових класів першої кваліфікаційної категорії Слов'янської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області.
- Ищенко Галина Вікторівна** – учителька української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Камсуліна Алла Дмитрівна** – учитель української мови та літератури першої кваліфікаційної категорії КЗ «Зміївський ліцей № 1» Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області.
- Кардаш Людмила Григорівна** – учителька фізики вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 12 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Карнач Ірина Володимирівна** – учителька біології, кваліфікаційної категорії спеціаліст, загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Квартіна Броніслава Олександрівна** – учителька географії та економіки, вищої кваліфікаційної категорії, відмінник освіти України, учитель-методист загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Клець Ольга Олексіївна** – кандидат філологічних наук; учитель української мови та літератури Краматорського навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I–III ступенів № 6 – дошкільний навчальний заклад Краматорської міської ради»; спеціаліст вищої категорії; старший учитель. Переможець обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Учитель року-2024» у номінації «Українська мова та література».
- Кравченко Наталія Дмитрівна** – заступник начальника відділу освіти Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області; учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, КЗ «Зміївський ліцей № 1» Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області.

- Лазебник Світлана Анатоліївна** – начальник відділу освіти Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Левшин Дмитро Олегович** – здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філологічного факультету; спеціальність: 014 Середня освіта; Предметна спеціальність 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література); *Спеціалізація* 014.021 Англійська мова та зарубіжна література; освітня (освітньо-професійна програма) «Середня освіта (Мова і література (англійська))»; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – м. Дніпро).
- Легчиліна Олександра Іванівна** – директорка комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» (м. Дружківка).
- Мельникова Наталя Валеріївна** – учителька зарубіжної літератури I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 20 (м. Краматорськ).
- Мельниченко Анжеліка Павлівна** – учителька початкових класів I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Михайлішина Світлана Миронівна** – учителька початкових класів I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Мороз-Нудьга Олена Миколаївна** – музичний працівник II кваліфікаційної категорії дошкільного дитячого закладу № 6 «Дзвіночок» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Никоненко Яна Миколаївна** здобувач 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філологічного факультету; спеціальність: 014 Середня освіта; Предметна спеціальність 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література); *Спеціалізація* 014.021 Англійська мова та зарубіжна література; освітня (освітньо-професійна програма) «Середня освіта (Мова і література (англійська))»; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – м. Дніпро).
- Орлова Людмила Володимирівна** – учителька математики I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Остришко Лариса Миколаївна** – учитель української мови та літератури вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, Слов'янської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області.

- Пашин Олексій Костянтинович** – учитель фізичної культури I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 17 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Переяслова Тетяна Миколаївна** – вихователька II кваліфікаційної категорії дошкільного дитячого закладу № 2 «Теремок» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Першин Микита Юрійович** – студент II курсу I Медичного факультету денного відділення Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова (м. Вінниця).
- Першина Тетяна Сергіївна** – консультантка II кваліфікаційної категорії КУ ЦПРПП Донецької міської ради.
- Помазунова Марина Станіславівна** – вихователька I кваліфікаційної категорії дошкільного дитячого закладу № 34 «Дельфін» Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Регеда Юлія Олександрівна** – учителька хімії та біології вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).
- Рижеголова Ольга Олександрівна** – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти; факультету спеціальної освіти; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ – Дніпро).
- Рубан Алла Анатоліївна** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету.
- Сєдих Аделіна Миколаївна** – учитель географії вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель, Слов'янської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 5 Слов'янської міської ради Донецької області.
- Суровцева Юлія Вікторівна** – учителька початкових класів вищої кваліфікаційної категорії спеціальної школи I рівня «Малютко» (м. Київ).
- Тварковська Анна Андріївна** – студентка II курсу I Медичного факультету денного відділення Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова (м. Вінниця).
- Тілімова Олеся Сергіївна** – здобувач I курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти філологічного факультету; спеціальність: 014 Середня освіта; Предметна спеціальність 014.02 Середня освіта (Англійська мова та зарубіжна література); Спеціалізація 014.021 Англійська мова та зарубіжна література; освітня (освітньо-професійна програма) «Середня освіта (Мова і література (англійська))»; ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний

університет» (м. Слов'янськ – м. Дніпро); учитель англійської мови кваліфікаційної категорії «спеціаліст» Межівського ліцею № 1 Межівської селищної ради Синельниківського району Дніпропетровської області.

Титаренко Наталя Володимирівна – учителька початкових класів I кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 7 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).

Хандієва Світлана Олександрівна – учитель початкових класів вищої кваліфікаційної категорії СОЦСР «Смарагдове місто» (м. Святогірськ, Донецька область).

Хмарська Валерія Валеріївна – учителька початкових класів II кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 1 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).

Хохлова Лілія Іванівна – завідувачка дошкільним дитячим закладом № 4 «Сонечко» Донецької області (м. Дружківка).

Черкасова Тетяна Григорівна – учителька хімії вищої кваліфікаційної категорії загальноосвітньої школи I–III ступенів № 12 Дружківської міської ради Донецької області (м. Дружківка).

Шаданія Марина Йосипівна – учителька трудового навчання та технології вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист Святогорівської загальноосвітньої школи I–III ступенів Добропільської громади Покровського району.

Штена Юлія Олександрівна – учитель англійської мови першої кваліфікаційної категорії Одеського ліцею № 40 Одеської міської ради.

ЗМІСТ

Агалоян С. Ю. ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ (лексикографічний аспект).....	3
Антонова О. П. ВИКОРИСТАННЯ ГРАФІЧНИХ ОРГАНІЗАТОРІВ ЯК ПРИЙОМІВ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (на матеріалі вивчення роману Стендаля «Червоне та чорне», 10 клас).....	6
Балашева Л. В., Мороз-Нудьга О. М. МУЗИЧНИЙ РАНОК, ПРИСВЯЧЕНИЙ ДНЮ СВЯТОГО МИКОЛАЯ.....	11
Бондаренко Г. І. МОРАЛЬНІ, НАЦІОНАЛЬНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОСТІ.....	15
Бурій А. К. УРОКИ ФІЗКУЛЬТУРИ: ВОЛЕЙБОЛ (5 клас).....	21
Волошина А. І. ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧА КОМПАРАТИВІСТИКА ЯК ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВОГО ЗНАННЯ ЧИ КРИЗА НАУКИ ПРО ЛІТЕРАТУРУ?	23
Голубенко Ю. П. ТЕМА: ПРИГОЛОСНІ ЗВУКИ, БУКВИ, ЩО ЇХ ПОЗНАЧАЮТЬ.....	25
Дегтярьов Я. А. СЕРЕДОВИЩЕ ВІЗУАЛЬНОЇ РОЗРОБКИ ЗАСТОСУНКІВ МІТ APP INVENTOR ЯК ЗАСІБ ВСТУПУ ДО ПРОГРАМУВАННЯ.....	30
Житченко Н. П. ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ – ТВОРЧЕ ВИРАЖЕННЯ ДИТИНИ.	33
Задерихіна К. П., Клець О. О. МІЖГАЛУЗЕВА ІНТЕГРАЦІЯ ПРЕДМЕТІВ МОВНО- ЛІТЕРАТУРНОГО ТА ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	39
Зубенко А. Г. УЗАГАЛЬНЕННЯ Й СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАНЬ УЧНІВ. ЗАВДАННЯ БДЖІЛКИ-ТРУДІВНИЦІ (математика, 2 клас).....	45
Ищенко Г. В. ОЛЕКСА СТОРОЖЕНКО. ОПОВІДАННЯ «СКАРБЬ». ГУМОРИСТИЧНЕ, ВИКРИВАЛЬНЕ ЗОБРАЖЕННЯ ГОЛОВНОГО ГЕРОЯ. СКАРБ – УЗАГАЛЬНЕНИЙ ОБРАЗ	48

ЩАСТЯ. ПОВЧАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР ОПОВІДАННЯ (українська література, 7 клас).....	
Камсуліна А. Д. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ. ПОНЯТТЯ ПРО ФРАЗЕОЛОГІЗМ, ЙОГО ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ (українська мова, 6 клас).....	53
Кардаш Л. Г., Черкасова Т. Г. КОНСПЕКТ ІНТЕГРОВАНОГО УРОКУ З ФІЗИКИ ТА ХІМІЇ З ЕЛЕМЕНТАМИ СТЕМ-ОСВІТИ «КРИСТАЛІЧНІ ТА АМОΡФНІ ТІЛА. КРИСТАЛІЧНІ ҐРАТКИ. АТОМНІ, МОЛЕКУЛЯРНІ ТА ЙОННІ КРИСТАЛИ. ЗАЛЕЖНІСТЬ ФІЗИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ РЕЧОВИН ВІД ТИПІВ КРИСТАЛІЧНИХ ҐРАТОК».....	57
Квартіна Б. О. ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА.....	71
Кравченко Н. Д. ІМЕННИКИ ЗАГАЛЬНІ Й ВЛАСНІ, КОНКРЕТНІ ТА АБСТРАКТНІ. ЗБІРНІ ІМЕННИКИ (українська мова, 6 клас).....	76
Лазебник С. А. АВТОНОМІЯ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ – ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	83
Левшин Д. О. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ФОРМ, ПРИЙОМІВ І МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА НЕСТАНДАРТНИХ УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗЗСО.....	89
Легчиліна О. І. ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ.....	91
Мельникова Н. В. Г. ГЕЙНЕ. ВІРШ «КОЛИ НАСТАВ ЧУДОВИЙ МАЙ». ПОЕТИЗАЦІЯ ВИСОКОГО ПОЧУТТЯ КОХАННЯ (Зарубіжна література, 7 клас).....	98
Мельниченко А. П. ПАТРІОТИЧНА ВІКТОРИНА «Я – УКРАЇНЕЦЬ!» (ДЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ).....	105
Никоненко Я. М. ІНДИВІДУАЛЬНА САМОСТІЙНА РОБОТА УЧНІВ ВИПЕРЕДЖУВАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ЗЗСО.....	108
Орлова Л. В. ТРИГОНОМЕТРИЧНІ РІВНЯННЯ ТА НЕРІВНОСТІ.....	113
Остришко Л. М.	

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	117
Пашин О. К. УРОК ФІЗКУЛЬТУРИ: ФУТБОЛ (10 клас).....	125
Переяслова Т. М. КОНСПЕКТ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАНЯТТЯ ЗА ТЕМОЮ «ЗИМУЮЧІ ПТАХИ».....	126
Першин М. Ю., Тварковська А. А. ВПЛИВ АЛКОГОЛЮ НА СТРУКТУРИ МОЗКУ, ЗАЛУЧЕНІ У ФОРМУВАННЯ ЗАЛЕЖНОСТІ.....	129
Першина Т. С. РОЛЬ ЦЕНТРІВ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЄКТУВАННІ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА.....	135
Помазунова М. С. МОВА РІДНОЇ ЗЕМЛІ.....	137
Регеда Ю. О., Карнач І. В. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНЦІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ.....	144
Рижеголова О. О. СЕНСОРНИЙ РОЗВИТОК ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	147
Рубан А. А. РОЛЬ ЗАПИТАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ. ВИДИ ЗАПИТАНЬ (методика викладання літератури).....	151
Сєдих А. М. МІЙ РІДНИЙ КРАЙ. РІЧКА ЖЕРЕБЕЦЬ – ПЕРЛИНА ПІВНІЧНО-СХІДНОГО РЕГІОНУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ (виховний захід).....	156
Суровцева Ю. В. ІНТЕГРОВАНИЙ УРОК МАТЕМАТИКИ ТА ПРИРОДОЗНАВСТВА.....	163
Тілімова О. С. МЕТОДОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛІ (на матеріалі «Таємного щоденника Адріана Моула» Сью Таусенд).....	172
Титаренко Н. В., Михайлішина С. М.	

УРОК МАТЕМАТИКИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ. 4 КЛАС...	177
<i>Хандієва С. О.</i> ТРЕНІНГ РОЗИТКУ САМООЦІНКИ ТА ВІДЧУТТЯ УСПІХУ В ЖИТТІ.....	187
<i>Хмарська В. В.</i> ЧЕК-ЛИСТИ «ЧАСТИНИ МОВИ».....	193
<i>Хохлова Л. І.</i> ВІДВІДУВАННЯ КІНОТЕАТРУ.....	198
<i>Шаданія М. Й.</i> ОБ'ЄКТ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ «НОВОРІЧНА ПРИКРАСА».....	203
<i>Штена Ю. О.</i> ПОДОРОЖ. ПОЇЗДКА ДО СТОЛИЦІ. СТРУКТУРА: THERE IS / THERE ARE (англійська мова, 5 клас).....	209
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	215
ЗМІСТ	220

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції викладачів і здобувачів вищої освіти Донбаського державного педагогічного університету, вчителів та учнів закладів загальної середньої освіти

Випуск 15

*Частина I. Круглий стіл за міжнародної участі
«Нова українська школа: теорія і практика (обмін досвідом)»
(м. Слов'янськ – м. Дніпро, 26–28 грудня 2023 р.)*

Відповідальний редактор А. А. Рубан, кандидат філологічних наук,
доцент

Статті друкуються в авторській редакції.

Матеріали надано авторами публікацій в електронному вигляді.
Відповідальність за допущені помилки та неточності несуть автори публікацій.

Підписано до друку 21.12.2023 р.
Формат 60x84 1/16. Ум. др. арк. 16,4.
Тираж 70 прим. Зам. № 1899/1.

Видавництво Б. І. Маторіна
84116, м. Слов'янськ, вул. Г. Батюка, 19.
Тел./факс +38 06262 3-20-99. E-mail: matorinb@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №3141, видане Державним комітетом телебачення та радіомовлення України від 24.03.2008 р.
